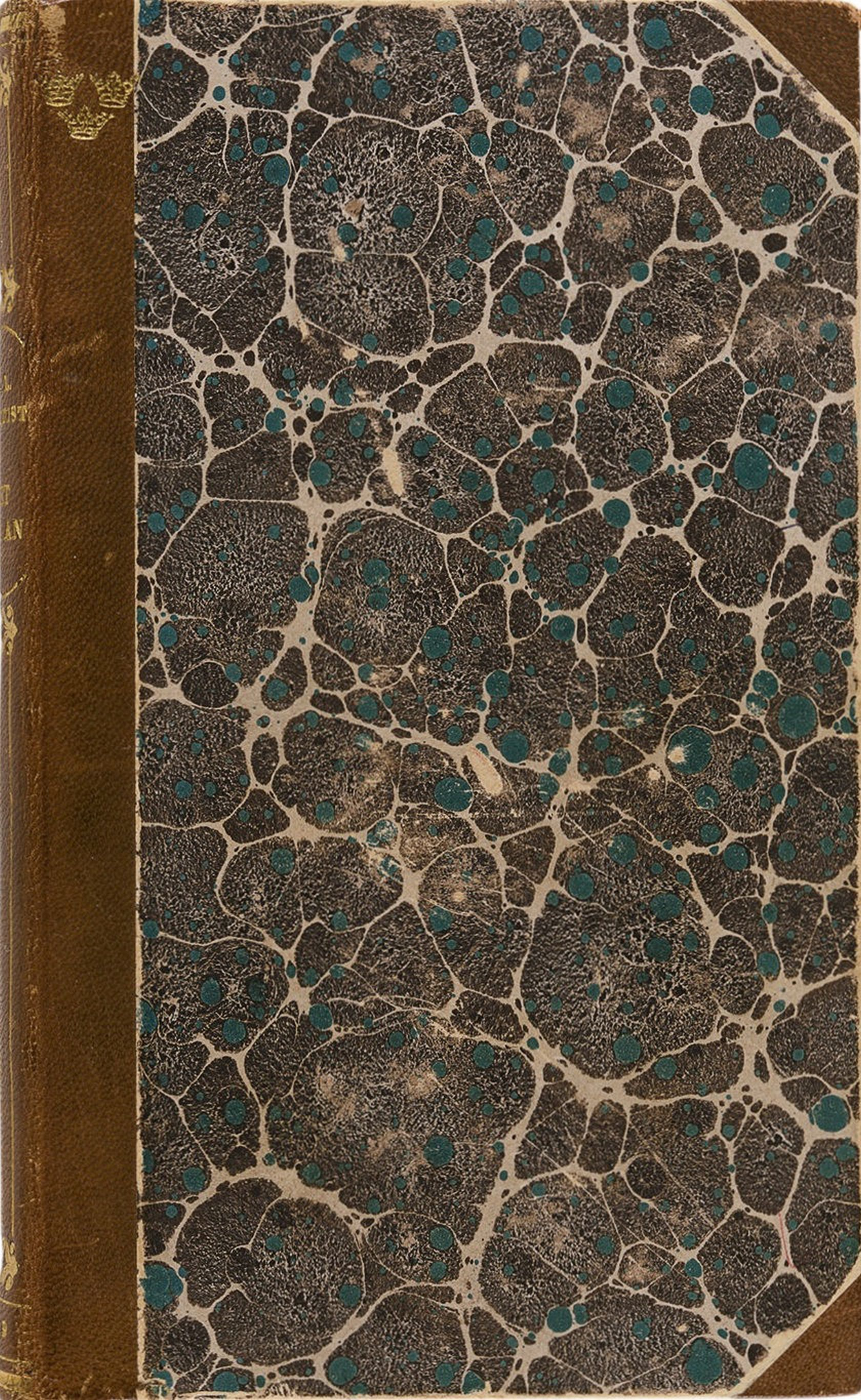
L
IST
T
AN

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM
Roman.
Sv.
Ex A

ALBERT BONNIERS
PRIVATBOKBINDERI

DET GÅR AN.

EN

TAFLA UR LIFVET

AF

FÖRFATTAREN TILL TÖRNROSENS BOK.

◆

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS L. J. HJERTA,
1839.

Man säger, att ett fint flor hänger framför Europas framtid och hindrar oss att tydligt se de gestalter, som derinnanföre vinka oss. Jag tror det. Floret är icke alldeles genomskinligt, på flere ställen hänger dess sköna draperi i litet tjockare veck, än på andra: så mycket mindre kan det genomskådas der. Det vore lågt, om vi i så stora ämnen skulle känna nyfikenhet; förmätet, om vi skulle säga oss kunna med visshet uttala hvad som lefver innanför slöjan i en ännu ofödd tid, och som Gud icke förgäfves skymt till hälften; men det är oss nödvändigt, likväl, och menniskan *värdigt*, att om den stråt, som vi sjelfve och våra barn hafva att gå, ana så mycket, som behöfves för att träda i den rätta riktningen. Det enskilda, som möter i det kommande, kan och får ingen veta; men det allmänna — sjelfva stråten hvarthän — utvisas oss tydligen. Ty det hemlighetsfulla floret är blott till hälften en afundsjuk och ogenomtränglig duk: den yppar vägen, men döljer partierna vid vägens sida. Dem få vi dock mer och mer skönja, allt som vi skynda framåt.

Menniskan måste ändock en gång lära känna sig sjelf, det kan icke hjelpas. Ju uppriktigare, ju bättre; jag kan icke tro annat. Hvad har då varit gagnet af tusenåriga osanningar? Att samhället vacklar i sjelfva sina grundvalar. Hvad hafva de enskilde skördat för frukt af det oupphörliga hyckleri, hvartill de tvungits? Tvungits, säger jag. Jo, frukten har blifvit verklig osedlighet med titel af moralitet: och en annan frukt har medföljt, verklig olycka med titel af lycka.

Det är klart, att hvad vi här tala om, måste angå de så allmänt i fråga komna *tidens problemer*, eller något af dem. Det är dessa ämnen, som man kan uppskjuta, men icke undvika. Det är en klass af saker, som alla menniskor tänka på, och som ingen vågar tala om. Samma klass är det, som, ifall och när den kommer till tals, blir mycket illa anskrifven, illa utlagd, förkättrad, fördömd; ty den innehåller ett af fröen till mensklighetens räddning i sedligt afseende; och historien kan endast uppvisa ganska få exempel på, att icke menniskornas lärare, i massa tagne, i alla tider flytt hvad som länder till hjelp, afskytt räddningsmedlen, benämnt räddningen sjelf undergång, och till bistånd deremot uppkallat allt ondt, som stått till buds, helgande det genom namn af godt. När en tids arbete oupphörligen går ut på att rädda, hjelpa och förbättra själen, ropa de lika oupphörligen, att tiden är jordiskt stämd: de se icke, att deras egna för sedlighet gjorda inrättningar föra till verkliga laster, eller åtminstone ej hindra dem. Vi rå icke för, att detta är ett faktum: afsigterna må vara hvilka som helst. Vi smäda ingen; vi önska välsignelse öfver alla.

Men hvad de ämnen angår, som ligga för tidehvarfvet att komma, så må man gråta om man vill, men hindra dem kan man icke. Menskligheten och sedernas småningom skeende räddning kan icke undvikas.

Man kan väl *säga,* att menniskorna nu falla ned öfver de »materiella intressena» och gå att blifva allt mer kroppsliga; man kan säga det, så länge man icke inser, att det just är själarne, som vår tid i sjelfva verket mest af allt arbetar för. Det är räddningen af det sköna och oskyldiga i grunden af vår ande: det är upplifvandet af det i sanning goda, af det idealiskt förhoppningsfulla, som Gud tillåtit, emedan han skapat det: det är frågan, en gång, om försvaret af det enda på jorden, som för menniskan eger värde, eller bör ega det: om en i årtusenden misskänd himmel. Man kallar intresset härför jordiskt? ligger i detta uttryck någon mening? det är då intresset för, att dock ega någon skymt af himmel på jorden: en skymt, som Gud måste vilja att vi önska oss, efter han sjelf skapat den. Men denna skymt af himmel hafva menniskorna jagat bort ifrån sig, och jaga den ännu så mycket de förmå; ty de anse nödvändigast af allt att göra sig olyckliga i stort. Icke olyckliga i smått: tvertom utgå nästan alla institutioner på, att hjelpa i det lilla, att försäkra oss egandet af det obetydliga, att göra oss lyckliga i småheter, blott de vinna sitt mål att göra oss lyckan i stort och i det verkliga till en ren omöjlighet. Detta besynnerliga sträfvande har till sin första orsak något visst aktningsvärdt; men till sina följder hotar det att upplösa menskligheten och att, jemte lyckan, äfven fördrifva all moral. Hvad kan det då vara för ett till afsigten aktningsvärdt, som till sina följder blir så förfärligt? Jo, genom misskännande af hvad *sed* och *lycka* i sig sjelfva, det är, enligt menniskans sanna natur äro, har man trott sig endast kunna alstra grundlig religiositet i oupphörligt sällskap med personlighetens förstörande: det vill säga hos en menniska, hvars alla former, *såsom individ,* sönderkrossades och upphäfdes. Man har trott det sedliga ligga i det blott och bart *allmänna,* hvilket man derföre kallat det *rena.* Man har icke sett, att af all personlighets *enskildhet* är allenast *det* förkastligt, som är emot skapelsens sanna mening hos den personen, men att allt annat enskildt hos den, långt ifrån att böra förjagas, är sjelfva det ena vilkoret för personen att vara hvad den bör. Så står man med all sin aktningsvärda välmening vid det resultat, att goda seder icke uppspira på jorden, oaktadt krossandet och förkränkandet af det enskilda. Äfven genom afgrunder af qval nås ingen rätt moralitet. Är då vinnandet af ren sed en för menniskan oupphittelig skatt? Efter vår förmodan, måste sedlighetens gåta lösas med detsamma som lyckans gåta. Det är menniskans högsta problem att finna harmonien emellan verklig, ren sed och verklig, ren lycka i stort. Kunna till någon tid eller för något särdeles fall icke begge förenas, utan endera måste *tills vidare* åsidosättas: *då* må lyckan fara, sed är angelägnare *då:* för denna tanke dö vi och blifva martyrer. Men att sträfva till vinnande af begge harmoni, måste vara samhällets enda stora mål; allt annat är falskt, eller smått; att lida hvad som *icke* för det rätta *behöfves,* är en oriktig martyrdom, feg ibland menniskor och fördömlig inför Gud. Det christna samhället får icke längre häfta i de hedniska ideerna om hämnd och yttre offer, som till intet i grunden tjena, och hvarpå Christus gjort ett slut: allenast vi följde honom.

Hvad vi hittills sagt, borde vidare utföras. Men vi hvarken kunna eller ens önska ännu, att se *afhandlingar* öfver dessa ämnen. Man bedrar sig, om man tror, att vetenskapliga systemer, som till något skola tjena, kunna på förhand skrifvas i allt. Man måste först lära känna menniskorna sjelfva, se dem i deras vinklar och vrår, lyssna på deras hemligaste suckar, och äfven icke förakta att begripa deras glädjetårar. Det är, med få ord, trogna berättelser, taflor ur lifvet, som vi behöfva: exempel, insamlingar, rön. Vi må öfver rönen göra hvilka betraktelser som helst: vi må fördöma dem, eller vi må anse dem farliga. Men äro rönen dock verkliga, så utgöra de, oaktadt hvilken egenhet som helst, just de nödiga för-grunderna, de oundgängliga vilkoren för en rätt kännedom om ämnet. Ty man har först då någonting att afhandla, man kan först då säga hvad som verkligen blir att ogilla; och hvad, åter, bör gillas. Efter sådana grundvalar, lagda på inre erfarenheter om menniskan, må filosofien komma, för att fullständigt och åt alla sina håll bilda systemet, utveckla, lära och råda. Man torde invända, att filosoferne och lagstiftarne följt denna ordning i alla tider; men det är historiskt osant. Några högst få (och de till största delen i äldsta tider) hafva ur lifvet sjelf, såsom källa, hemtat kännedomen om menniskan, och derefter skrifvit. Men filosofer till tusental hafva sedan, under kammarstudium och blott genom läsning af hvad andre upptecknat, kommit till slutsattser och bildat systemer, ganska minnesvärda för att begripa filosofernes egna biografi och eremitiska tankegångar, men verkliga plågoris och ett andeligt förderf för menskligheten, när de lyckats göra sig gällande till verkan i samhället. Vi skola djupt vörda, vi skola i stoftet nedfalla för filosofien, när hon en gång *blir*.

Det manuskript, som jag här går att meddela, innehåller berättelsen om en händelse blott. I denna händelse har naturligtvis icke allt möjligt händt, som kan höra till ämnets sak; den kan således för ingen del ensam tjena till grundval för någon afhandling, hvilken alltid bör fylla anspråket på fullständig uppfattning af sitt föresatta mål. Men det skulle fägna mig, om denna händelse af läsaren icke anses alltför ringa, och icke menniskorna, som rönt den, alltför obetydliga. Hvad de säga hvarandra och hvad de göra, betyder verkligen, åtminstone i första handen, ingenting annat, än att *de* säga *det* åt hvarandra, och handla *så:* deruti just är händelsen ett rön, ett faktum, en tafla ur lifvet. Att fördöma. eller att gilla detta faktum, tillhör afhandlingen. Huruvida, således, hvad de tala och göra eger tillämplighet för någon annan — det beror på något annat än denna berättelse. Vi träffa här vårt tidehvarfs *Noli-tangere.* Seklets blomma är en finkänslig Mimosa, hvars lättretliga nerver rysa och hastigt sammandraga sig kring blomkronan för hvarje hand, nog djerf, kall och ohemul, att vilja med sjelfva fingrarne åtkomma så kyska blad. Hon älskar att förstås, men icke att beröras.

DET GÅR AN.

FÖRSTA KAPITLET.

> »Ett intagande och märkvärdigt mellanting! Landtflicka icke, Bondflicka alls icke — men icke heller riktigt af bättre klass.»

En skön thorsdagsmorgon i julii månad strömmade mycket folk förbi Riddarholmskyrkan i Stockholm och skyndade utför backen emellan Kammarrätten och Statskontoret, för att i rättan tid hinna ned till Mälarstranden, der ångbåtarne lågo. Alla hastade till Yngve Frey, lupo in öfver landgången med snabbhet, ty tiden till afresan var redan slagen, och ångkaptenen kommenderade »fremmande från bord!»

De fremmande togo derföre ett kortvulet afsked af sina bortresande vänner och återgingo på stranden. Landgången drogs in och ångbåten lade ut. Efter några minuter var den långt borta på vattnet.

»Förgäfves! det är för sent, min fru!» muttrade en och annan resande skalkaktigt mellan tänderna, då ett åldrigt fruntimmer sågs komma ned på Riddarholmsstranden, och med näsdukshviftningar och häftiga åtbörder gaf tillkänna, att hon var en passagerare, som borde med. Ingen slup fans tillreds vid landet, och ångbåten sjelf var kommen midt för Owens, ja, sköt pilsnabb förbi Garnisonssjukhuset.

Dock väckte det en viss, ehuru hastigt öfvergående rörelse hos de resande, då de hörde ett par halfva utrop: »Moster! Moster!» ifrån en ung passagererska på fördäcket, hvilken tycktes för skam skull icke vilja ropa högt, men som man dock förstod på ett ledsamt sätt hafva blifvit skild ifrån en sin slägting, troligen ett påräknadt och för henne angeläget resesällskap.

Men man är ofta så egoistisk, att man glömmer sin nästa; och folk, som köpt biljetter till salong och akterdäck, fråga ej särdeles efter hvad som händer pöbeln derframme på fördäcket och vid skansen. De »bättre» resande utgjordes denna gång af äldre herrar, nästan allesammans med ledsamma ansigten. De åtföljdes af fruar och barn, icke just af allra yngsta slaget, men i den gängliga åldern, då naiveteten förgått och ännu icke efterträdts af känsla och förnuft. Alla sådana menniskor äro högst egoistiska, och det af begripliga skäl. De der väl uppfostrade barnen äro vanligen så ur stånd att hjelpa sig sjelfve, att de i hvarje ögonblick ropa på hjelp: än har kängbandet lossnat, än en handske fallit i sjön, än äro de hungriga, än törstiga, och hela verlden står för dem i olag. Deras mödrar hafva således mycket besvär, utom all möda de måste göra sig med sina egna kroppar, för att komma upp och ned i de trånga ångbåtstrapporna; och ſamiljefäderne slutligen, de söka väl uppmuntra sig med snusning och tidningsläsning, men äfven detta tyckes knappt förslå. De kunna ej egna mycken uppmärksamhet åt andra, emedan de hafva nog att syssla med sitt eget upprätthållande, sina fruar, sina barn; och framför allt måste de med stor omtanke öfverlägga, hvad de må våga förtära om bord, för att icke bli alldeles kaput: allt af den naturliga orsaken, att då själens rena glädje, som är det bästa läkemedel emot kroppens opassligheter och svagheter, saknas, är man ständigt åtkomlig för hvad som helst, och mår gerna illa både af hvad man äter och hvad man låter bli att äta. Många herrar här hade ännu lemningar af choleran i minnet. Icke underligt då, att hvar och en blott tänkte på sig sjelf, och med ett allvar i åtbörderna, som skulle hafva anstått en romersk senator, öfverlade, begrundade, rådslog och slutligen, så vidt möjligt var, afgjorde planen för sin mat och öfriga vigtiga omständigheter under resan.

Om ibland salongspassagerarne befunnits någon mansperson af yngre och ogift slag, så hade en sådan förmodligen haft tid att tycka synd om det stackars fruntimret på fördäcket, som blifvit skildt ifrån sin moster; åtminstone hade han utgrundat, huru hon såg ut och frågat hennes namn.

Denna gång egde ibland det bättre folket på Yngve Frey ingen dylik mansperson rum. Men ibland fördäckspassagerarne befann sig en lång och vacker underofficer — ja, utan förbehåll sagdt, en Sergeant — som, antingen af penningförhinder eller andra orsaker, på denna resa icke frågat efter att vara bättre än däckpassabel. Hygglig och städad, samtalade han dock med en och annan af salongsfamiljernas medlemmar. Han afvisades icke af dem; ty hans mustascher voro mörka, uppböjda och nästan sköna; hans tschakot nätt nog för att icke misshaga fruarne; och en viss manlighet i väsendet gjorde, att de eljest förnäme och stele herrar-fäderne tilläto sig gå in i samtal med en person, som tycktes medföra ett tyst löfte om att ej stanna inom underofficersgraden, utan med tiden beträda, om ej en kaptens eller majors, dock en löjtnants bana.

Den unge, hygglige sergeanten hade på fördäcket varseblifvit henne, som skilts från sin moster; och det väckte hans uppmärksamhet, att hon vid afresan stått i en liten nätt fruntimmershatt af hvit kambrick, men efter en stund låtit hatten försvinna af hufvudet, visande sig i stället nu med en silkesschalett öfver hjessan, såsom »jungfrur» bruka. Frågades alltså: var denna passagererska mamsell eller jungfru? och, i hvilketdera fallet, huru kom det sig, att hon bytt om hufvudbonad?

Sergeanten, intresserad för henne genom hennes första missöde, började allt mer och mer hålla sig på fördäcket, dit han också rättvisligen hörde, och han öfvergaf allt mer och mer samtalet med salongsnoblessen. Mig förefaller, sade han till sig sjelf, att denna vackra flicka är mamsell — från någon landsort troligen — och befinner sig på väg att fara hem, åtföljd och skyddad af en äldre slägting, men som af sin kaffekopp hindrades att i tid nedhinna till ångbåten. Då detta mötte, bortlägger flickan hastigt utseendet af mamsell, genom hattens aftagande, så att hon må undvika det oskickliga i att resa utan beskydd; och med schalettens påsättande gör hon sig i stället till jungfru, i likhet med de öfriga fyra à fem jungfrurna här framme på fördäcket, hvarefter hon som sådan kan resa fram, hela Mälaren åtminstone, utan förtal, fast utan moster.

Grundligt tänkt, eller icke, fästade sig likväl sergeanten vid detta lilla uppträde. Det förekom honom alltid oafgjordt, om flickan vore bättre eller sämre folk i sig sjelf; hon var emellertid ganska nätt och snygg i sin mörkblå kapott. Den stora silkesduk af fint, ljusrödt, chairt, nära hvitt sidentyg, med några smala gröna ränder här och der, hvilken hon knutit under hakan, och öfver sin kam i nacken smakfullt ordnat till huckle — eller, som det fordom kunde hafva hetat, *slöja* — behagade sergeanten, och kom honom icke att längta tillbaka efter kambrickshatten. Han gick ned till kaptenen, för att hemta upplysning om hennes namn. Efter en stunds ögnande på passagerarelistan, befans hon heta Sara Videbeck, och vara glasmästardotter ifrån Lidköping. En ovanligt omständlig underrättelse på en ångbåtspassagerarelista! Men den kom sig deraf, att hon hade pass med sig, som annars ångbåtsresande sällan medföra, och att hon egt ordningssinne nog, att åt kaptenen under resan aflemna sitt pass, till all möjlig säkerhets vinnande för sin person.

Sergeanten satt i många tankar nere i matsalongen — märk matsalongen! — det är den, dit fördäckspassagerare, åtminstone de af tillräckligt mod och hurtigt utseende, få intränga vid matstunderna. Det var nu ungefär frukosttid, eller kunde lätt blifva det, ifall man reqvirerade en portion. Sergeanten tänkte så här: En glasmästardotter ifrån Lidköping — det är en småstad, långt, långt bort ifrån Stockholm. En mamsell? på sätt och vis, ja. En borgardotter, dock af ringaste borgarklassen. Ett intagande och märkvärdigt *mellanting!* Landtflicka icke, bondflicka alls icke — men icke heller riktigt af bättre klass. Hvad skall en sådan egentligen anses för?

hvad kallas? Det är någonting outgrundligt i denna mellansort. Låt se — tag hit en biffstek!

Frukosten utgjorde en skicklig paus i sergeantens irrande och outredda tankegångar. När biffsteken slutats, fortfor han för sig sjelf: Minsann, för tusan fan, det är just som jag. Hvad är par exemple jag för en? Icke soldat. Icke officer. Icke sämre folk, och icke riktigt bättre heller. Låt mig se — djefvulen — tag hit porter!

Efter portern steg sergeanten upp, strök sina mustascher i krokar, spottade djupt in i venstra salongshörnet och betalade sin frukost. Hm! tänkte han, Sara — Vid— Vid— har ingenting ätit på morgonen. Jag har lust gå upp på däck och märka till, om hon kan talas vid, eller bjudas? om hon par exemple kan dricka? — Sergeantens tankegångar (nu, som förut, litet irrande) slöto sig icke heller denna gång, utan upplöstes i en paus. Stöflorna besågos och funnos blanka, tschakot'en renborstad och galant. Med två elastiska skutt uppför trappstegen var den unga »slanka» krigaren snart åter på däck, såg sig om och tog sigte på fartygets förstäf.

Det första hans ögon der föllo på, var en samling dalkullor, stående framför de förut omtalade fyra à fem jungfrurna, bland hvilka ett chairt hufvud också höll sig, samt slutligen ett par beckiga machinister. Sergeanten nalkades. Han hörde dalkullorna utbjuda tagelringar, svarta, hvita, gröna, röda, med namn och minnesord konstigt inlindade. De ville att jungfrurna skulle köpa, men jungfrurna voro barska och prutade. Henne, med chaira hucklet, hörde sergeanten icke just pruta, men han såg henne med mycken noggrannhet välja ibland tagelringarne och slutligen fästa sig vid en slät, svart och hvit, utan all inskrift. Dalkullan sade sitt pris, 6 skilling. Det chaira hufvudet nickade bifall, hvarpå en liten börs — en pung, stickad af grönt silke — upptogs ur kapotten, och ett silfvermynt visade sig inne i handen, liggande helt nätt ofvanpå handsken, couleur de lilas. Silfvermyntet var af Sveriges minsta sort, 12 skilling. »Kan du gifva mig tillbakars 6 skilling på denna härne?» sade en angenäm röst, med en vestgötabrytning af det vackrare slaget, och en liten skorrning på *r*. »Sex skilling i löst?» inföll dalkullan, »ack, söta jungfru, det har jag visst inte, men köp så gerna två ringar af mig, så går det jemt till 12 skilling. Köp! köp!»

Ne-nej men! hördes ifrån det nätta hufvudet. Sergeanten, som stod bakom och blott såg nacken, hade ej annat märke på att svaret kom ifrån henne, än att hufvudet litet böjdes framåt.

Sergeanten steg nu muntert fram och sade: »Tillåt, mamsell Vid— (han hejdade sig) — tillåt, hm, att jag köper de der två tagelringarne af den stackars dalkullan.» Han lade en tolfskilling i dalkullans hand och tog utan vidare omständigheter de begge svart-och-hvita ringarne, som kullan höll upp i luften framför jungfrurna, i hopp om handel. Den chaira såg litet förundrad upp på militären. Men han, icke brydd, tog genast den ena ringen, som hon förut hade valt, gaf henne den och sade: »Var det icke denna, som mamsell Sar— hm — var det icke just den här, som behagades? var så god, tag och behåll den. Jag sjelf behåller den andra.»

Flickan såg på honom med — såsom han tyckte — ganska vackra ögon. Ringen, som han sträckte henne, tog hon väl i häpenheten, men då han förmodade, att hon skulle sätta den på fingret, hvilket hon sjelf ärnat den åt, märkte han, att hon i stället, utan att säga ett ord, drog sig sakta bort till relingen och släppte ringen i sjön.

»Prosit sergeant!» sade han till sig, då han varseblef denna rörelse. »Det vill så mycket säga, som att jag är ordentligt afbiten. Bravo junker! hvarföre skulle jag kalla henne mamsell, då hon anlagt huckle och vill vara okänd? Man kallar en sådan Du, snarare, om så skall vara: och hvarföre bjuda en obekant flicka en ring? och det på däck? Fy skock, Albert!»

Han gick till den motsatta relingen och kastade den andra tagelringen, som han redan satt på sitt eget finger, äfven i sjön. Dervid spottade han på salutkanonen, som låg här nära vid. Så spatserade han ett slag öfver däcket fram till aktern, och när han åter nalkades fördäcket, ville det sig, att han kom midt emot den chaira okända, som stod och såg på machineriets rörelse.

»Ser du,» sade han och höll fram sina händer, »jag har också kastat min ring i sjön. Det var det bästa vi kunde göra.»

Först ett skarpt mätande ifrån topp till tå, straxt derefter likväl ett knappt märkbart, men ganska godt leende, en fint sprittande mine, som genast försvann, utgjorde hennes svar. »Är ringen i sjön? åh då!» tillade hon.

»Jag hoppas en gädda har redan slukat honom,» sade sergeanten.

»Min tog en stor aborre.»

»När nu» — återtog sergeanten och böjde hufvudet — »gäddan slukar aborren, som jag hoppas snart sker, så komma ändock de begge ringarne att ligga — under samma — hjerta!» Det sista uthviskades med en öm dragning på orden, men som alldeles misslyckades för sergeanten. Flickan vände sig tvert bort utan att svara, och blandade sig med de öfriga jungfrurna.

»Prosit junker!» sade han till sig sjelf. »Afbiten på ny stat! och hvarföre tala om hjerta? och på däck!

Men ett fägnar mig: hon misstyckte icke, att jag vågade ett *du* till henne. Fördenskull och alltså, alldrig mamsell mera!»

Han gick ned i matsalongen och handlade sig en cigarr, den han ock påtände, kom ånyo upp, satte sig med hög och fri uppsyn på sin koffert, drog långa rökmoln ur cigarren och såg superb ut.

Han märkte den behagliga glasmästardottern flere gånger gå sig liknöjdt förbi, stundom jemkande på den chaira silkesknuten under hakan och fingrande de gentila halsduksspetsarne, som föllo ned öfver bröstet. Hon talade lifligt med de andra jungfrurna och syntes högst ogenerad.

Cigarren, likt mycket annat i verlden, tog slut. Sergeanten kastade den lilla stumpen, hvari ännu eld satt qvar, bort ifrån sig, med afsigt att få honom i sjön. Men stumpen var så lätt, att han blott hann ett stycke fram på däcket, låg der och rykte. Vips kom en fot, med den allra nättaste blanka känga på sig, och trampade ut honom, så att han slocknade tvert. Sergeanten höjde sina ögon ifrån foten upp till personen, och såg den obekanta. Hennes ögonkast mötte hans. Sergeanten skyndade upp ifrån sin koffert, gick fram till henne med en artig bugning och sade: »Tack, söta jungfru! min cigarr förtjenade väl icke att röras af jungfruns fot — men —»

En kall och afvisande mine var svaret; hon vände honom ryggen och gick.

»Så må fan ta henne!» — med den tanken hoppade sergeanten rodnande och förstämd ned utför trappan till matsalongen. Här kröp han in i det mörkaste hörn, passande för sömn eller betraktelser. »Anfäkta, Albert! tänkte han och strök luggen ur pannan. Jag kallade henne jungfru: det fördrog hon lika litet, som då jag förut skällde henne för mamsell. Rackartyg!»

Han var icke ensam i salongen; han talade derföre hvarken högt eller halfhögt. För att dock hastigt visa både sig sjelf och de öfriga sitt mod, ropade han strängt och barskt till mamsellen vid luckan: »smörgås med salt kött på! och det genast!»

Skänkjungfrun kom fram med det begärda på en bricka. »Drag åt helvete med sina smörgåsar! har jag icke begärt en på franskt bröd?»

Lydig och beskedlig gick hon med brickan tillbaks och satte af sina knäckebröds-smörgåsar *) vid skänken.

---

*) Det ovanliga fall, som här inträffade, att en skänkjungfru breder på en knäckebrödssmörgås, och, när hon sedan billigt påminnes om att göra den af franskt bröd, tar till ett helt sådant, utan att klyfva det, utgör ett talande bevis på beskedligheten hos restaurateurer och -tricer, att låta okunniga flickor långt

»Ett glas haut-brion, mamsell! och låt mig vänta mindre.»

Glaset slogs uti och sattes på brickan, jemte en ny smörgås på ett helt franskt bröd.

»Är jag gjord att gapa öfver ett helt bröd, tror hon? I Stockholm har man det vettet att klyfva franska bröd och breda smör på hvardera halfvan.»

Skänkjungfrun gick åter tillbaks, tog en knif och började klyfva smörgåsen.

»Jag ber — satans — var så god och tag ett nytt franskt bröd, klyf det, och bred smör på hvardera insidan, var så god. Der sitter ju smör ren på utsidan? Tag ett nytt bröd! Hvad man får vänta! Anfäkta — kasta bort alltihop, jag är icke hungrig.»

Mamsellen vid skänken mumlade litet hvasst om förnäma resande. Detta tyckte sergeanten icke så alldeles illa om, gick fram och betalade smörgåsarne. »Jag har beställt dem,» sade han, »se här pengar.»

Man är orolig i magen — ja ja men! yttrades af en svartklädd passagerare. Sergeanten vände sig om, såg kragar och igenkände det bleka, men ski-

---

bort ifrån landsorten äfven någon gång få försöka sig. Bildningens första steg är ofta svårt, och man får snäsor. Må då hvar och en bemanna sig och gå till väga med ett ädelt tålamod, såsom här!

nande ansigtet med de begge ljusblå, trinda fågelögonen på kyrkoherden i Ulricehamn.

»Aha, ödmjuka tjenare! det är ju herr kyrkoherden Su—— stadd utan tvifvel på nedresa?»

Ja ja men.

»Jag far ock till Vestergötland, men det betyder icke hem för mig, utan bort,» sade sergeanten och grep mekaniskt sin stora, klandrade, men betalade smörgås på hela brödet, gapande öfver densamma hurtigt.

Så går det, sade kyrkoherden, den ene reser upp, den andre neder. Jag skall till Ulricehamn.

»Ja, och —» (sergeanten tömde sitt hautbrionsglas, som stått och väntat på brickan).

Så länge en har helsan, är det helsosamt att så der fara fram och åter, anmärkte kyrkoherden.

»Åh, det går, ja» — (sergeanten sväljde nu det sista af sin beställning).

Lemnar herr sergeanten Stockholm på lång tid?

»Jag har tre månaders permission. Får jag lof att bjuda ett glas, herr kyrkoherde? hvad befalls? porter? eller portvin?»

Jaja men, magen är orolig på Mälaren. Om det så skulle vara, posito portvin! eller porter!

Sergeanten befallde fram beggedera, och kyrkoherden, ur stånd att afgöra företrädet, drack ur begge två; slutande med den varmaste och gästfriaste inbjudning till den unga militären, att påhelsa Ulricehamn och Timmelhed, för att taga sin skada igen.

Sergeanten bugade sig, betalade det reqvirerade och sprang ånyo upp på däck, med muntrade sinnen.

När han såg sig om på kusterna, förbi hvilka ångbåten strök, märkte han den nu vara nära att anlöpa Strengnäs. Den stora domkyrkan synes för segelfarare redan på långt håll, och dess majestätiska torn beherrskar Södermanlands-nejderna vidt och bredt. Först då man kommer närmare, upptäcker man en skara små röda trädhus, osymmetriskt hopade under kyrkan, och endast det rödrutiga gymnasii- och skolhuset gör genom sin höjd ett afbrott ifrån de öfriga liderformiga rucklen. När man slutligen anländer till den gamla söndriga bron *) och stannar, så säger man till sig sjelf: »detta är Strengnäs.»

---

*) Af detta ställe och några andra litet längre fram i manuskriptet, märker man, att händelsen tilldragit sig för några är tillbaka. Ty nu sker landningen vid Strengnäs midt framför en reel gata, som förer gerad till torget, och vid en ståtlig landbrygga. Men för några år sedan är det ganska säkert, att man lade till något längre bort, just vid den trasiga bro, som här beskrifves, ofvanför hvilken genast backarne och Strengnäs-labyrinten möta den anlände.

ANDRA KAPITLET.

> Här är icke tecken till förnämt: hvarken af den högadliga riddarhussorten, ej heller af det penning-adliga hos ett rikt och stolt borgerskap, ej heller af det ur-förnäma, som finnes hos den sjelfständiga delen af bondeståndet.

Passagerare, som titta upp ifrån landningsbryggan, hafva icke en hamn, en plats framför sig, ej heller en reel gata, utan en backe; och de flesta husen äro oartiga nog att vända gaflarne åt en. Icke desto mindre och emedan ångbåten dröjer kanske en half timme, går man i land. Man mötes väl icke här, som i Södertelje, af kringlor; dock, om man klifver försigtigt, då man sätter sin fot på bryggan, ser sig före och icke stiger ned sig i hålen mellan de murkna plankorna, så kan man med lifvet komma upp till staden.

Detta var hvad som inträffade med sergeanten och med en till. Då han nemligen stod på fördäck och såg landgången utläggas, märkte han ett litet stycke ifrån sig det chaira hufvudet med tindrande ögon se upp emot den lilla staden. Hastigt rann honom sjelf frimodighet in; han beslöt undvika alla de der farliga orden, jungfru, mamsell, och öfver hufvud hvarje titel.

»Ett ord!» sade han, vändande sig otvunget till henne: »ett ord! vi gå i land, kom! här på ångbåten är nu bråksamt, de skola langa in ved och hafva annat krångel för sig. Nere i matsalongen är ock ruskigt: det är obehagligt att äta der för — hm — jag vet här uppe i Strengnäs ett mycket hyggligt och bra ställe. Frukost tycker jag skulle kunna smaka nu efter en så lång fasta?»

Hon lät honom utan omständigheter taga sig under armen, gick öfver landgången, slöt sig nära till honom på den äfventyrliga bron; och — nu stodo de i Strengnäs.

»Hvad jag tycker om den här lilla staden,» sade hon otvunget och kastade omkring sig glada blickar. »Det är helt annat än Stockholm!»

När man kommer närmare in, är det verkligen rätt hyggligt, genmälte sergeanten.

»Se — se» fortfor hon. »Ack, jag andas — men — åja — ja — jojo — Lidköping är ändå vackrare.»

Den unga militären, förtjust öfver att i hast och nästan emot förmodan höra sin bekantskap vara en språksam menniska, började sjelf finna Strengnäs ganska trefligt. I sjelfva verket är det så också. Allt är utan anspråk. Man kommer upp ifrån sjön och beträder idel krokiga, smala gränder eller gator, som slingra sig öfver backar. Den sturska rakheten synes icke till i detta samhälle. De små husen äro gamla, vänliga; och man finner dem snart icke blott hafva gaflar, utan äfven långsidor med täcka fönster på, och till och med portar, der man känner sig hågad att stiga in. Här är icke tecken till förnämt, hvarken af den högadliga riddarhus-sorten, ej heller af det penningadliga hos ett rikt och stolt borgerskap, ej heller af det urförnäma, som finnes hos den sjelfständiga delen af bondeståndet och visar sig i dess sätt att vara: nej, här ses allenast det medborgerliga af anspråkslösaste slag. Man tror alla husen tillhöra skutskeppare, glasmästare, borstbindare, fiskare.

Klart är, att härmed förstås allenast det Strengnäs, som möter den ifrån sjön uppstigande passageraren, och omgifver honom innan han kommer så långt, som till domkyrkans upphöjda, trädbevuxna kulle, i hvars grannskap biskopshuset och några till antyda en högre verld. Men sergeanten, med sin glasmästarflicka under armen, hade ännu icke gått åt höjderna. De hade icke en gång gått till torget. De hade, till följd af hennes utrop om det lilla huset med hvita luckorna, stannat i den märkvärdiga Strengnäs-labyrint af små krokiga gator och hus, som befinner sig emellan sjöstranden och torget. Här förde han sitt sällskap till en hög trappa, som ifrån sjelfva gatan ledde utföre ned till en gård. Öfver gården trädde de till husets port. »Här,» hviskade sergeanten, »bor den rika färgaren, som tillika håller en artig och propre restauration. Vi skola få se huru snyggt de hafva.»

Flickan andades som i sitt eget hem, ehuru hon ofta tillade, att Lidköping var ännu vackrare.

De stego öfver farstuqvisten och kommo inne i huset uppför en trappa ånyo, hvilken ledde till ett stort rum i andra våningen med skänk uti. Det var således ett slags värdshus, begrep Sara Videbeck. Sergeanten gick fram till en snygg och gladlynt person, som innanför disken torkade tallrickar. Låt oss få ett af smårummen här — det der till höger — eller det der till venster — lika godt — och frukost. Hvad fins?

»Hallon och grädde.»

Något stadigare?

»Stekta morkullor — färsk lax —»

Låt så vara; men låt det gå fort. Och (hviskade sergeanten, i det han förde in sin bekantskap i det venstra smårummet, men i dörren fortfor att tala till menniskan med tallrickarne) — ett par glas körsbärsvin!

När de begge trädt in i det lilla rummet, och för trefligheten skull — i fall flere skulle inkomma i salstugan — stängt dörren, tog Sara Videbeck af sig silkesschaletten och visade ett hufvud, prydt med mörkbrunt, glänsande hår, väl benadt, utan löslockar vid tinningarne (sergeanten påminde sig, att de försvunnit med detsamma som kambrickshatten); men ett par egna, likväl, och ganska nätta, sittande bakom hvardera örat. Äfven handskarne — couleur de lilas — afdrog hon och blottade tvenne små hvita, fylliga händer, som aldrig tycktes hafva sysselsatt sig med groft arbete, men kunde tåla den anmärkningen att vara litet breda, försedda med fingrar, som, ehuru innerligt behagliga och prydda med små gropar upptill i lederna, dock voro en smula tjocka af sig. Att dessa fingrar aldrig spelat luta, rört tangenter, fört penslar, eller vändt om blad i fina böcker (hvartill fordras smala, smidiga fingerändar), det tog sergeanten för afgjordt; ännu säkrare var, att de aldrig fört spadan, mockat, bultat kok eller dylikt; deremot lemnade han osagdt, huruvida de icke i sina dar knådat kitt, ty kitt gör hvitt och mjukt skinn. Så pass om händerna. Personen i öfrigt var annars alls icke kort eller trind, utan ganska smal och snarare litet långväxt.

Flickan satt icke förlägen på tu man hand med sin sergeant. Hon bröt af en liten lavendelqvist ur en kruka i fönstret, gnuggade den emellan händerna och luktade sedan på sina fingrar med välbehag. Sergeanten, för att ej vara sysslolös, bröt af ett blad geranium och gjorde dermed för sin del på samma sätt.

»Ett vackert och just ett nätt rum!» utbröt hon. »Ja, och se en så galant dragkista? Är det valnöt, tro, eller ek? nej, det är visst poleradt päronträd — kan det vara apel?»

Sergeanten, som aldrig varit hemmastadd i snickarverkstäder, kunde häruppå icke gifva besked. Men i stället vände han sig till ett annat föremål och utbrast: Minsann! bred, förgylld ram kring spegeln! men det är nu aflagdt; bör vara mahognyram.

»Mahognyram? Åh då! jag vet hvad som är bättre: att göra sjelfva ramen kring spegeln af glas med! af smalt, klart kronglas, strimlor, som blifvit öfver sedan man skurit rutorna. Sådant sätter man ihop till hela ramar och lägger måladt papper under: det blir vackra ramar. Se nu, då är det så, att man speglar sig i sjelfva spegeln, men på ramen ser man för sitt nöje skull, och man kan lägga hvad slags papper man vill inunder; det kan bli riktigt täckt. Har — har — har — icke sett det?»

Hon syntes härvid i litet bryderi hvad hon skulle kalla honom. Men just nu inkom det beställda: en mjellhvit, ehuru icke fin serviette lades på bordet, och derofvanpå sattes nytorkade tallrickar.

»Men tänk om de resa ifrån oss med ångbåten?»

Å nej, svarade sergeanten. Dessförinnan skall skjutas signal *); och sedan skottet afbrunnit, hinna vi alltid ned till stranden.

---

*) Detta brukas icke nu vid afresan från en stad, blott vid ankomsten.

Hon, som inburit anrättningen, var nu åter utgången, och dörren stängd. Sergeanten tog sitt glas körsbärsvin i hand och sade: »Skål på resan!»

Sara Videbeck tog utan omständigheter det andra glaset, klingade med sin värd, nickade fryntligt och sade: Tack!

»Ett ord, så godt som två, innan vi dricka,» inföll sergeanten. »Det är hinderligt och förargligt att icke veta hvad man skall kalla hvarann — och sedan så — jag vill aldrig göra någon ledsen, ond eller stött — och — par exemple skulle vi icke kunna kalla hvarann — par exemple *du* — så länge vi äta åtminstone — eller —»

Du — ja, det må vara sagdt. Med dessa ord klingade hon ännu en gång, saken var uppgjord, och körsbärsvinet dracks.

Sergeanten blef som en ny menniska, sedan denna sten fallit ifrån hans bröst; han steg omkring i rummet, blef dubbelt otvungen, glad och förekommande. Men den vackra glasmästardottern, deremot, undergick ej ringaste förändring. Hon satt vid bordet, åt och tog för sig, visserligen på ett rätt behagligt sätt, men någon högre grace syntes icke mycket i dessa åtbörder. Hon kallade sin nya bekante Du i hvart åttonde ord, utan allt hinder ifrån blyghet eller förnämhet. Hon syntes oändligen hemmastadd.

Sergeanten, som, åtminstone i afseende på fasonerna, kände sig öfverlägsen, var af denna känsla desto lyckligare, och sade: »Bästa Sara, litet mera hallon? den här grädden var ju ganska god?»

Präktig! tack! jag mins dernere vid Lunds brunn i fjolsomras —

Han gick ut och beställde mera hallon.

I detta ögonblick smällde signalskottet från ångbåten.

»Se så,» sade hon, steg upp och satte handskarne på sig. »Gif hallonen återbud.»

Bästa Sara, sitt! hallonen komma genast, nog hinna vi dit ner till stranden.

»Nenej! precis är bäst att vara. Fråga hvad det kostar?» tillade hon, satte schaletten på sig och drog upp en näsduk, hvarur börs-ändan framstack.

»Hvad?» inföll sergeanten; »det är jag, som —»

Fort, fort! Hon gick nu sjelf förbi honom fram till disken i salstugan, och frågade hvad anrättningen kostat.

»1 Rd. 24 sk.»

Här, kära mamsell! (hon upptog ur sin gröna silkespung) är 36 skilling för min räkning: det gör hälften. Adjö, jungfru! nickade hon derefter åt uppasserskan, som inburit.

Nicken, både åt *mamsellen* och *jungfrun*, var vänlig, men af det öfverlägsna slaget, och tycktes innebära, att hon icke rätt synnerligen efterfrågade någondera slaget.

Sergeanten, å sin sida, bleknade och ville framstamma att det var han, som hade bjudit, och han skulle promt betala. Men Sara Videbeck var redan i dörren, tiden tvang; han erlade sina 36 sk., bet sig i läpparne af förargelse och gick ut efter.

Då de kommit på farstubron, gått öfver gården och skulle stiga uppföre trappan till gatan, gjorde hon en liten rörelse, hvaraf kunde slutas, att sergeanten borde taga henne under armen. Det han också gjorde.

»Tack du, som förde mig till detta hyggliga ställe!» yttrade hon halfhögt med den vackraste röst, och rörde hans hand med sin, liksom till en sakta klappning. »Bor en rik färgare här, du? hå kors!»

Intet att tacka för, svarade han. »Du betalade ju sjelf!» tillade han inom sig med grämelse.

»Jo, du skall hafva mycken tack: jag var rätt hungrig. Beskedligt och nätt folk är det här hvart man vänder sig: och den här staden heter Strengnäs?»

»Ja. Jag skulle så gerna vilja föra dig upp till domkyrkan att bese de större delarne af staden; der har man vackra, skuggrika träd att spatsera under.»

Åh lappri. Nej, vi måste ned till ångbåten. De vänta redan.

Under det de nu med muntra steg gingo genom de korsande gränderna, vinkade Sara med välbehag åt alla de små knutarna, hon gick om; och, rätt som var, yttrade hon:

»Huru vet du, att jag heter Sara? Jag skulle också vilja veta, hvad du har för slag till förnamn?»

Albert, svarade sergeanten.

»Alber — låt mig se? — ja, det är riktigt: det har jag läst i almanackan, eller hur? Jo, så döptes också snickarålderman Ahlgrens son, som jag stod fadder åt i fjolsomras. Han är en rar gosse, skall du se, Albe; blank i ögonen som emalj.»

Du är ju hemma i Lidköping? och reser förmodligen dit nu? tillät sig sergeanten att fråga.

»Försigtigt! klif försigtigt!» sade hon, ty de voro just nu på den bräckliga bron. Men utan fara kommo de in öfver landgången och befunno sig ånyo i ångbåtens verld. Man gick ifrån land, hjulen började hvälfva sig omkring; rökmoln och ett doft dån utgjorde den simmande drakens afsked från Strengnäs.

TREDJE KAPITLET.

Den, som vill skära glas, min herre,
han måste hafva diamant!

Sergeanten hade bestämdt satt sig i sinnet, att han skulle visa sin bekantskap en artighet. Han gick derföre ned i matsalongen och begärde ett skålpund konfekt. »Fans aldrig till salu på ångbåtar,» svarades. »Så för fan! fins här då apelsiner? det tycker jag ligger der framme i korgen.» — Ja. — »Godt, gif mig fyra.»

Då han kom med sin frukt i handen, fann han däcket på följande sätt upptaget och ordnadt. Största delen af det bättre folket — herrarne, fruarne och barnen — hade gått ned i salongen: några par suto väl på akterdäcket, men icke just i lifligt samtal, fast icke heller alldeles sofvande, dock i full ouppmärksamhet på allt hvad dem sjelfve omgaf. Dalkullorna, längst framme vid förstäfven, syntes nedlutade öfver de ringlagde trossarne och slumrade. De fyra à fem förut omtalade jungfrurna hade samlats med ryggarne emot ett till hälften uppveckladt segel. Kaptenen var förmodligen i sin hytt; han sågs icke på däck. Machinisterne gingo på i ergastulum. »Hvar är då min chaira?» frågade sig sergeanten.

Han upptäckte henne slutligen sittande på en grönmålad spjälsoffa, som stod vid relingen i nischen bakom ena hjulöfverbyggnaden. Sergeanten fann en så afskild plats ganska angenäm, gick dit med sina apelsiner, satte sig bredvid henne och bjöd.

Hon nickade ett godt bifall och tog upp sin börs.

»Så för millioner hundra sjutton granater!» tänkte sergeanten, med blodet uppstigande i ansigtet: »hon måtte väl icke nu bums och kontant vilja betala mig för apelsinerna? Det här lägre borgerskapet ger jag —»

Så illa blef det heller icke; hon upptog ur sin virkade penningpung en knif med pläterskaft, och afskalade med den en apelsin, som hon artigt räckte åt Albert. Sedan afskalade hon en åt sig, skar i sex delar och började låta sig väl smaka.

»Tack, bästa Sara!» sade Albert och emottog sin apelsin. Derpå begärde han och fick låna hennes knif till sönderstyckande af sin frukt. Han besåg knifven med en viss undran; den var utmärkt trubbig, ja alldeles rund i spetsen, utan att dock likna en bordsknif. I öfrigt var den ny och temligen hvass på ena sidan; han brydde sig ej vidare derom, utan sade efter en liten stund: »nu, Sara, måste vi bli närmare bekanta, och du skall säga mig, huru nära slägt du är med din moster, hon der, som —»

Icke kom med i morse? det blir ej svårt att säga, kan jag tro, huru pass nära slägt jag är med min moster.

»Ja visst, men —»

Ja, jag är rätt ledsen, att hon icke hann med, stackars moster Ulla; hon har nu fått lof att taga sig egen skjuts, eller fara på Götheborgs-diligensen, och man får se hvarest vi kunna sammanträffa på vägen, om det alls sker. Kanske dröjer hon nu qvar i Stockholm, då det gick så der tvärt för henne vid sjelfva utloppet. Jag har en annan moster till, skall du veta, en ogift, heter Gustava; hon bor i Lidköping och ser om min sjuka mor, medan jag är bortrest. Men den här moster Ulla har länge varit Stockholmsbo, och hon skulle nu bara resa åt hemorten med mig för att litet ruska på sig; och det var dumt, att hon skulle försöla sig, men det gör hon ofta, stackars moster Ulla. Jag var också ledsen för min egen räkning; det är alltid godt att hafva en moster, eller så, med sig när man färdas. Men jag var säker, det skulle icke slå mig felt att träffa någon resande ändå på vägen, som — ät sjelf, Albe! icke äter jag ensam upp alla de här.

»Tack,» sade han, glad att äfven få yttra ett ord.

»Färdas du ofta till Stockholm? Det är minsann en lång väg emellan Stockholm och Lidköping?»

Jag har aldrig varit till Stockholm förr. Jag behöfde det nu, för att falka på olja och diamanter, och bese det nyaste modet.

Sergeanten såg undrande på flickan och teg. »Olja?» tänkte han. »Jag måste helt och hållet hafva misstagit mig om hennes beskaffenhet. Hm! Det nyaste modet?» Han mätte hennes figur från topp till tå: den var minsann också rätt elegant, nemligen i sitt slag. Slutligen yttrade han halfhögt: »Diamanter?»

Ja, just diamanter, min herre! Ha — ha — du tror kanske, att flinta duger, du? Nenej men. Att slå eld med, likasom i ett gevärslås, det går flinta an till. Men se, den som vill skära glas, min herre, han måste hafva diamant!

Hennes ögon öppnade sig och glimmade vid dessa ord likasom af en medfödd, hög sjelfkänsla. Hon syntes nästan stolt, ehuru stolthet aldrig annars visade sig i hennes blick, utom vid de tillfällen, då hon vände någon ryggen. Också sjönk hon genast ned till förtrolighet igen, då hon märkte Albert vara på vägen att i häpenheten tappa apelsinen. Hon tillade: »Vi hafva alltid tagit kritan ifrån Götheborg annars, och kunde hafva gjort så med oljan ock; men min mor fick bref om, att den skulle fås för 12 skilling bättre per kanna i Stockholm, och så roade det mig att fara hit upp och höra efter, då jag hade en moster här förut att bo hos. Men det nya modet, som de talade så vidt om i Lidköping, huru de nu uppe i Stockholm skulle hafva hittat på att färga glas till kyrkfönster, det bryr jag mig icke om. Icke har jag sett sådant i Stockholm; jag besökte med flit alla kyrkorna i den staden, och det var icke lätt arbete, ty de voro odrägeligt många;] men der fans icke färgadt glas i en enda. Jag vet icke hvar den osanningen är kommen ifrån, om ej från Upsala, der en assessor lär hålla på att måla fönstren i ett altarchor. Jag ville eljest lära mig det, ty vi hafva många beställningar af kyrkfönster både till — ja — och ända ned emot Skara. Ty i Skara finnes ingen menniska, som kan handtera glas, och jag viste det skulle bli en stor och artig förtjenst, om vi kunde färga glas på verkstaden. Vi skulle då vara de enda, så nära, som hade makt med det nya modet, och de skulle taga af oss, så fort något spräcktes i kyrkorna. Men lik'om det; jag hör, att det modet brukas ingenstans, och då är det ock ingenting värdt. Diamanter fick jag rara, så jag är ganska nöjd med resan; och olja se'n —»

Men hvartill i Guds namn brukar du så mycken olja?

»Till kitt, vet jag. Hvartill skulle väl olja här i lifvet annars vara?»

Men hvarför reser icke din far sjelf i så vigtiga och långväga affärer?

»Åh min Gud! han är död för sex år sedan.»

Det var en annan sak —

»Och min mor, stackare, har stått för verkstaden sedan, med rättigheter som enka, förstås; men hon har på hela tu åren legat till sängs jemt, så jag kan säga, att det är jag, som ensam stått före.»

Men säg mig, vackra Sara, huru gammal par exemple är du då, i fall jag törs fråga?

»Tjugufyra år och litet till.»

Hvad? är det möjligt? jag tog dig för aderton år. Sådana kinder — denna hy —

»Ja, desamma kinderna gick jag med vid aderton år. Man säger, att fiskalsdöttrar, mamseller och fröknar gifva sig ut för yngre än de äro, såsom jag hörde de brukade vid Lunds brunn; men jag finner föga heder uti, att se gammal ut vid ett ungt åratal. Då håller jag vida bättre, att göra tvertom. Huru pass till åren är — om jag törs fråga?»

Jag? vi äro nästan jemnåriga; jag är tjugufem år.

»Och jag, som tog dig för en person om sina nitton år allenast, hvilken ännu icke passerat graderna. Så frankt bär du dig åt.»

Graderna? ja, kära du, för att vara uppriktig, dem har jag icke ännu passerat och kommer kanske aldrig så vida.

»Hvad — hvad är du då för en?»

Blott underofficer.

»Sådana har jag förr sett bland Skaraborgarne, och det var hederliga karlar. Jag mins vid Lunds brunn — der gingo dagdrifverskor till mamseller och låtsade dricka helsovatten för ett och annat: då var der ock en svärm Vestgötadals- och Skaraborgs-löjtnanter, kaptener, majorare, och dylikt som de kalla officerare, hvilka äfven låtsade må illa och talade med mamsellerna. Men såg jag nånsin vid Lunds brunn några underofficerare, så var det alltid reela karlar med verkligt ondt, och som icke drucko för nöjet.»

Men hvad gjorde då du vid Lunds brunn, Sara? du, såsom frisk, hade väl blott rest dit att njuta af den sköna naturen?

»Jag var der allenast en dag och hade min profit af askar. Jag måste färdas dit för att se efter ett par af våra lärpojkar, som blifvit efterskickade att sätta i en hop rutor i brunns-salongen, som blifvit utslagna under en besynnerlig bollkastning, brunnsgästerna emellan, på den 4 julii. Man är aldrig säker för pojkarne; de slå sönder varan; så förstå de ej heller att skära, eller handtera diamanten. Som det nu var ett betydligare arbete, for jag sjelf dit och ångrar det icke. Hvad tycker du, Albe? jag satte i 56 smårutor, 22 af sämre, grönt glas; och hör! — 34 af skönt taffelglas. Dessutom sålde jag tio glasaskar, sådana som endast vi göra på verkstaden, med guldpapper under till lister; och sex stora lanternor, som de skola hafva att lysa sig med, när de gå i källrarne efter selsevatten, och spa, och kreutzervrimmel, och slikt. Som jag säger, jag såg der endast två underofficerare, allvarsamma karlar med gikt, Vestgötadalare begge. Huru kommer det till, att du kan vara underofficer, och är en så ung menniska?»

I Stockholm bruka de stundom yngre underofficerare — i synnerhet som — ja, ser du, jag är egentligen icke långt ifrån officer — sergeant.

»Schersant? nå bra, som det är. Fråga aldrig efter att bli officer, löjtnant och dylikt skralt sällskap. Hvad göra de dagtjufvarne annat, än tala strunt med mamsellerna om dagarne, och om qvällarne med jungfrurna. Skräp! krås och kragar, tomma magar.»

Paus.

Militären satt småskrämd vid åhörandet af sin öppenhjertiga väns talförmåga och dristiga utflygter. Han viste med sig sjelf, att han alltför gerna ville bli löjtnant, och hoppades vinna denna befordran genom sin hemliga slägtskap med en viss stor familj i hufvudstaden; han viste också, att hans kassa var för närvarande godt nog försedd till den slags inspektionsresa öfver vissa egendomar, hvartill han under sin sommarpermission blifvit utsänd. Han ville derföre icke lämpa på sig de svårmodiga rimmen: »krås och kragar etc. etc.» Men neka kunde han icke, att det der glammet med mamseller och jungfrur emellanåt fallit honom i smaken. Han blickade derföre bestört på en Sara med så afgörande utlåtelser. Han besåg hennes ansigte; de glada, vänliga ögonen tycktes stå i motsägelse till hennes sista stränga tal; ja, när han betraktade de röda, fylliga, nästan skönt formade läpparne, med de jemna, hvitt glimmande tänderna innanföre, och en stundom framskymtande liten tungspets af högrödt fint slag, så kunde väl den tysta frågan förlåtas en man, som honom: »har då ingen i verlden kysst denna mun?»

Sara såg också honom i ansigtet, likasom han henne, och slutligen frågade hon med en skär, mild röst: »hvad är det du ser så på?»

Helt oförtänkt och djerfvemang svarade han: Jag sitter och undrar, om ingen menniska nånsin kysst den der munnen?

Ett hastigt öfvergående leende var hela hennes svar, och hon tittade bort öfver Mälarfjerdarne. I hennes blick syntes härvid ej det minsta koketteri, eller skimmer af elakhet: men å andra sidan icke heller någonting just romantiskt, svärmiskt, himmelskt. Det var ett mellanting af oförklarligt slag. Alldeles icke fult, men också icke djupt vackert. Det liknade det slaget, hvarom man med en glad mine brukar yttra sig: Åh! det går an!

Uppmuntrad deraf, att hon åtminstone icke afvisade honom, vände nacken till eller gick sin väg, fortfor sergeanten: «Jag skulle kunna säga dig mycket, bästa Sara, af samma slag, som du sjelf omtalat att man brukar till mamseller och jungfrur: jag bekänner till och med, att jag icke är ovan vid detta tal. Men du har förklarat mig, huru du hatar det: jag vill icke en gång nämna om *hjerta*, efter jag mins förr i dag — och dessutom tror jag, uppriktigt sagdt, ditt hjerta vara af glas; och jag, jag eger ej i mitt våld den diamant, det enda vapen, hvarmed märke skulle kunna ristas i ett sådant.»

Skall du stanna i Arboga, dit ångbåten kommer i afton, Albert? Hon frågade detta med ett genomträngande ögonkast.

»Jag? nej visst icke. Jag skall ned till Vadsbo härad, till vissa egendomar, och sedan kanske ännu längre in i Vestergötland.»

Då åka vi tillsammans (åter ett genomträngande ögonkast) — så kunna vi hafva två hästar för parvagn — och vi repartisera — och — ty jag ser, du har icke eget åkdon med dig — bondkärror äro elaka att åka på, och skjutspojklymlar vid sidan, det är icke mitt folk, de äro sällan rena.

Sergeanten sprang upp och skulle väl hafva slutit henne i sin famn, om de icke varit på däck. »Hon har hjerta!» tänkte han.

Sätt dig ned, Albert, så skola vi tillsammans roa oss med att räkna ut skjutspengarna. Hjelp mig, om jag tar felt; mitt största nöje är att addera i hufvudet. Få nu se: första hållet, ifrån Arboga räknadt, är ju till Fellingsbro?

Sergeanten satte sig ned vid hennes sida, munter och upprymd, som om han nyss vunnit en fullmakt. Hon var också i detta ögonblick, tyckte han, så strålande, eller rättare, så ljuft vacker, som en flicka — i hans smak — nånsin kunde bli. Allt var så förnuftigt och klokt, och ändock så intagande.

»Nå, svarar du mig icke?» sade hon och slog honom helt lätt på handen med sin ena couleur de lilas handske, som hon försigtigtvis aftagit redan då hon skalade apelsinen.

Till Fellingsbro går vägen alldeles riktigt, och derifrån till Glanshammar, sade han.

»Så Wretstorp —»

Nenej du. Vi måste genom Örebro och Kumla först.

»Och så Wretstorp, det är säkert. Derpå Hofva, och så äro vi hemma.»

Hvad, är du hemma i Hofva?

»Jag är hemma i Vestergötland, och så fort jag satt min fot på marken vid Hofva, så är jag straxt hemma.» Härvid utsträckte Sara sin ena lilla fot och nedsatte den helt bestämdt och vestgötiskt på däcket.

Albert fick nu nytt tillfälle att beundra den välgjorda vackra kängan. »Är det der Lidköpingsarbete?» sade han.

Hvad för slag?

»Jag menar, om de hafva så bra skomakare i Lidköping, att —»

Det är en ståtlig, ja en rar stad! har du då aldrig varit i Lidköping? — skomakare? — åh då! vi hafva skräddare, finsmeder, grofsmeder, schatullmakare, grofsnickare, vi ha allting. Äfven handlande, och en rik källarmästare på gatan ett stycke till venster från torget; fast det håller jag för illa, ty sådane lefva på andras förderf och onödiga utgifter; men handtverkaren gör det som duger och blir qvar i verlden. Hvart tar källarmästarens varor vägen? Han är kommissionär för Göteborgsdiligensen och håller en stor, stor balsal, der officerare med mamseller och fröknar hålla assemblé. Det är något för bal-dansar, skall du se! Men jag gillar ändå icke källarrörelsen; vore folk folk, så fick sådant folk snart flytta ur Lidköping och draga dädan. Men nu är det så, att många vilja dricka, spela och dansa, och — der är en orimmeligt stor danssal, Albert! 8 fönsterlufter i längden, om jag mins; 24 rutor i hvar luft!

»Är då du, Sara, icke alls road af att dansa?»

När jag har sett efter verkstaden och slutat af, och kommer ensam för mig sjelf, då händer det att jag dansar ibland; men det är utan fiol.

»Det var en äkta ordentlig vestgötska!» tänkte sergeanten. Men hon såg så oändligen mild, så nästan rörande ut i denna stund, att han teg. Litet derefter tillade han: »Att din mor skall vara så sjuk? tänk om hon är död, Sara, när vi komma — när du kommer dit ned?»

Ja, Gud väles det, stackare! Hon har ingen rätt glädje haft i lifvet. Ångest och sorg jemt, och nu till sluts bara idelig sjukdom. Det är icke mycket bra, Albert.

»Du talar alltför bedröfligt. Men om hon lägger sig att dö, huru går det då med din verkstad?»

Ja, då är det slut med rättigheterna, och jag kan inga få af magistraten, det vet jag; men jag har nog tänkt ut det ändå.

»Så?»

Åh ja, det kan jag nog berätta, fortfor hon, smög sig ännu litet närmare Albert på spjälsoffan, och såg sig om, liksom fruktande att någon obefogad skulle höra hennes hemligheter. Då däcket likväl, såsom förut nämnts, åt detta håll var rent från folk, vände hon sig åter till honom, såg högst förtrolig och klok ut, samt viftade med sin lilla handske i luften, stundom slående hans arm lindrigt med den.

»Jag har utfunderat, huru en flicka utan föräldrar och syskon, som jag, skall kunna lefva — lefva bra» — sade hon. »Jag har tillräckligt och fullt upp redan med linne och gångkläder, för många år, och sliter icke stort: hvilket en icke gör, när en är aktsam. När nu min mor dör, får jag icke längre skära till rutor och kitta i stora hus eller nybyggnader; det skall skråmästaren hafva. Men det är en egen konst, vet du, som ingen kan i Lidköping, mer än jag; ty jag har ensam utgrundat den: att blanda krita med olja så riktigt i sina dimensio— nej, proportioner — (dimensioner säger man om sjelfva glasens vidd i längd och bredd, men proportion säger man om rätta tillblandningen och mängden af krita och olja tillsammans: de begge orden brukas blott i vårt embete och du förstår dem icke, Albert) — nå, nu vill jag bara säga, att jag utgrundat en proportion i denna tillblandning, som ingen mer än jag vet; och deraf blir en kitt, så stark, att ej det bittraste höstregn kan upplösa honom. Den skall jag tillverka och sälja åt alla embetsmästare; ty de måste köpa deraf både i Lidköping, Venersborg och Mariestad med, bara de få lära känna honom. Och de veta af den redan; ty jag har låtit mina pojkar på sina resor utbasuna honom. Jag säljer hemma på min kammare.»

Men, såsom ogift, är du ju försvarslös, och —

»Det skall man se. Med en supig och svår man, såsom min mor stackare, då vore jag tvertom försvarslös och usel. Nej, minsann, jag skall reda mig just som jag är. Den lilla gården vid Lidan rå vi sjelfva om. Det är ett ganska litet trädhus, såsom ett af dem der uppe i Strengby — Streng — hur var det — ja — »

Strengnäs.

»Och när mamma dör, tillfaller gården mig. Stackars mor! men hon lefver nog ännu ett par år. Likväl, när hon dör, så vet jag af borgmästaren, att jag med hus och tomt ej vidare försvar behöfver, fast ogift. Huset rentar icke mycket af sig; dock kan jag hyra ut ett par rum ofvanpå; och nere på botten bor jag sjelf. Men som jag är van att hafva roligt och vara bland folk, vill jag icke sitta för mig sjelf jemt, utan jag ämnar öppna bod — en liten bod — med handel, som qvinfolk får sköta, och som icke ännu blifvit lagd under skrå. Jag ämnar i min bod sälja askar, fina, vackra, af glas med underlagdt kulört papper, som jag gjort i flera år och som landtfolket är rasande efter i hela bygden omkring; och dessutom lyktor, lanternor; ja, jag har lärt mig sätta folium på glas och deraf skall jag göra små speglar åt socknarne. Kanhända tar jag också in i min bod till kommissionshandel hvarjehanda plockgods, liksom väfnader, läreter, näsdukar, halsdukar, hemgjordt: blott jag aktar mig för siden, som ligger under skrå. Det skall icke bli en så liten handel, när en är hygglig mot folk vid sin disk; och jag sitter i min bod från tio om förmiddagen till fem på qvällen, längre är icke värdt. Före tio om morgonen, innan jag slår upp boddörren, förfärdigar jag alla mina askar och glassaker. Om qvällen blandar jag kitten åt alla embetsmästare. Det skall bli en god handel och ett gladt lif!»

Saras ögon, mun och kinder skeno härvid. Men sergeanten frågade: Skall du då sitta så inne hela året om, och aldrig se dig om ute eller andas den herrliga landtluften?

»I soluppgången går jag ut på vägen åt Trufve. Det gör jag hvar morgon om sommaren, när det är klart eljest.»

Tru — hvad är det för slag?

»Det är Trufve, vet jag. Det är Richerts sköna herregård på Mariestadsvägen, då. Om bara vägen emellan staden och ditåt icke vore så hiskeligen sandig. Men jag bryr mig icke derom, jag går honom ej så ofta. Många mornar sitter jag allrahelst hemma. Jag har salvia och andra rosor i fönsterna; och lavendelkrukor skall jag lägga mig till. Dessutom ser jag Lida-ån utanför fönsterna, och skönare å fins icke. Vill jag se mera vatten, så har jag stora Venern att skåda, när jag från fönsterna blickar utåt gapet vid Kållandsö: den har jag, bara jag tittar ut som åt stadsbron till.»

Och när du blir gammal, vackra Sara?

»Om jag lefver till en femtio år, så tänker jag fara på marknader med varor. Ty så länge jag är ung, är det bättre att sitta hemma i min lilla handelsbod.»

Man går gerna in till en disk, der en så täck handelsmaninna sitter och säljer, inföll han.

»Men den tiden är det styggt att resa på marknader,» fortfor hon, litet bortvänd: »man råkar ut för — ja. Blir jag åt femtio år, då tänker jag det skall vara öfverståndet; då tör deremot handeln bli klenare hemma i boden, och jag vill då försöka på marknader, om jag icke dessförinnan lagt ihop en summa, så jag kan lefva utan bysch; det jag hoppas. Ty en kan lefva mycket nätt och ändå må ganska väl, så snart som —» (här sjönk hennes ansigte och uppsynen mörknade).

Nåväl, min Gud! hvad menar du?

»Åh jo, jag menar, så framt en aktar sig för att hafva en plågare, som äter upp och förskingrar i onödan och i slarf allt hvad en med möda och åhåga samlar. Hvad båtar då att vara ordentlig, när plågaren är desto mer oordentlig och frossar af den idogas arbete? Och huru kan en arbeta med lust och fröjd, när en ingen hjertans lust har, men ångesten sitter i halsgropen —»

Jag förstår dig icke.

»Så? Hm.»

För Guds skull berätta hvad du menar!

»Ja, det är allt något att berätta, kanske. Jag var ute en Michaeliqväll med min mor: det var mot hösten och blåste, och hennes hår for kring hufvan. I förtviflan lopp hon upp åt den stora stadsbron, som går öfver Lidan hemma i vår stad; jag var då femton år, och sprang efter. Jag tänkte hon i sin rysliga vånda skulle hoppa ned i vattnet. Men när jag kom efter, hejdade hon sig och tog mig i famn, stannade vid broledstången och såg sig om. Der var ingen gångare ute. »För din skull vill jag låta bli det,» hviskade hon: »jag vill lefva och pinas, tills du blir ännu litet större. Men ve och förbannelse öfver den här! åtminstone *den* skall jag bli qvitt!» Härvid såg jag fradga af raseri, tror jag, stå kring min mors läppar; hon ryckte sin guldring af fingret och kastade honom långt bort i Lidaån.»

Sergeanten bleknade: han påminte sig något ditåt i dag morse vid ångbåtsrelingen.

Din mor lär hafva varit litet otålig i äktenskapet? undföll honom.

»Fy — fy — herre!» utropade Sara med blixtrande ögonkast och glömde sitt du. »Albert?» tillade hon dock straxt efter med mildare röst. »Tjugu gånger sparkad häst, som tjuguförsta gången sparkar igen, är icke otålig. Och det är visst och sant inför Gud — sade hon slutligen med en knappt hörbar, men innerlig och klangfull ton — en var det, som ideligen påminte om, och sade och förkunnade, att min mor skulle blifva allt bättre — eller *ädlare* tror jag dem kalla det — genom denna plågan: men det var osanning. Ty det vet jag, att hon vardt sämre år ifrån år. Ifrån den största ordentlighet och snygghet blef hon till sluts osnygg, otäck och slarfvig, så jag gret dervid. (Sara gret just nu.) Ifrån att vara en from och gudlig menniska, ville hon till sluts icke se i psalmboken — och på sistone — ack —»

Hemta dig!

»Ännu i dag ligger min mor till sängs, och vet du hvaraf? gunådaste oss! af — af fylleri. Det är icke bra af ett fruntimmer, Albert»

Sergeanten steg upp, kände en kall svett under sin tschakot, tog af den och svalkade sig med näsduken. Kanske korsade sig några af hans bästa planer i denna stund inom hans panna. Men han var ung och egde ej ett förstockadt hjerta. Han tyckte synd om menniskorna; icke heller var han tillräckligt half-lärd, för att komma med den vanliga falska frasen, »att illa var bra». Fattad af bestörtning och undran, kom han likväl bort åt ett håll, dit militärer sällan nalkas; han satte sig förtroligt bredvid sin i hast så öppenhjertiga vän och frågade: »säg mig uppriktigt och rätt fram, Sara, är du hvad man brukar benämna en Läserska?»

Läsare — åh då: visst ej. Sådane finnas i Vestergötland nog, mig förutan.

»Men du läser ändock stundom i Skriften?»

I Bibelen? Ja.

»Då känner du också Guds första, stora, allmänna bud — förlåt, det låter litet — växer till, föröker eder och uppfyller jorden. Skall detta bud icke uppfyllas?»

Efter litet betänkande, dock utan förlägenhet, svarade hon: det der Guds budet innehåller ju —

»Att man och qvinna skola vara tillsammans —»

Men icke innehåller det budet, att en man skall vara tillsammans med hvilken qvinna som helst i verlden, kan jag tro; eller en qvinna skall tillhopa med hvilken man som helst blifver henne åkommen af hvarjehanda händelser och tillstymmelser. Jag vill minnas det står, att det der skall vara menniskan till en hjelp: det skall väl då icke vara till ens fall? både själens och kroppens fall, men mest själens. Utan, likasom man får undvika och gå ur vägen för en stor fara, olycka och nöd, och framför allt låta bli att umgås i ondt och förderfligt sällskap, så bör man väl ock få undfly — »

I detsamma hördes ett starkt knakande framme i ångbåtens förstäf, och kaptenen jemte en machinist kommo uppspringandes. Det var dock intet värre än en tross, som brustit, och hvarigenom det lilla uppspända seglet kom att fladdra en smula vårdslöst, slängande en stund hit och dit för vinden. Man var nu kommen ut framåt ett af Mälarens större vattendrag, Granfjärden, der det vid öfvergången till Blacken nästan alltid drar friskt. Genom den starkare gungningen sattes alla passagerarne i rörelse: däcket uppfylldes af en hop ansigten, som man hela dagen förut ej blifvit varse, men som nu, likt Troglodyter, uppkröpo ur sin undre verld, salongen. Efter några minuters fladdrande ficks seglet in, och det sattes i en ny ställning efter vindens fordran. Allt blef bra och lugnt igen, ehuru blåsten icke var obetydlig. Men dessa fartyg, som gå med kraft af en inre eld, fråga ej stort efter vind och våg, utan löpa sin säkra bana fram, antingen det blåser mot eller med, eller, såsom nu, på sidan. I Granfjärden finnas flere farliga punkter, dolda skär och blindklippor, hvarföre många förlisningar här timat, den tiden man seglade utan eld och ofta måste lovera. Den skickligaste styrman såg sig då, oaktadt sin kännedom om prickar och klippor, ur stånd att alltid undvika dem, emedan han ej till sin disposition, utom styret, egde annat än dessa stora, vidlyftiga, tunga, af vinden kastade segel, hvilka, huru han än vände dem och hur han ock loverade, dock ej sällan störtade af med honom dit han icke ville; ty en stackars styrman på en skuta är ju i alla fall icke mer än menniska? Nu, då man drifver sin seglats med eld, går man rakt på målet, utan lov, och nyttjar ej segel oftare än när vinden står så, att den tjenar till drift. Styrmannen måste visst också nu känna prickar och blindskär, det förstås; men med kunskap om dem kan han lätt undvika dem, om han ej är ett nöt. Den enda stora fara vid ångsegling är att brinna upp; men äfven häremot kan man genom pannans konstruktion taga sådana försigtighetsmått, att det sällan eller aldrig inträffar.

Det gick ganska hurtigt och raskt fram, ehuru den naturliga följden af rörelsen på däck blef, att sergeanten och Sara afbrötos i sitt samtal rörande mensklighetens största problem. Sergeanten, drifven af sin raska natur, hade sprungit åstad och nappat i seglet, ångbåtskaptenen till stort gagn och nöje. Följden blef en brorskål dem emellan, der nere under däck i kaptenens hytt. Historien omfar alldeles huru middagsmåltiden på fartyget tillgick, ty derom har en däckpassagerare föga begrepp. Han märker blott på solens sänkning emot horizonten och på skänkjungfrurs flitiga spring med islagna kaffekoppar, att middagen måste vara »passerad». Salongsinvånarne hafva afgjort den affären sinsemellan; och när några troglodytfigurer, litet gladare än vanligt, eller åtminstone mindre fula under ögonen, vid denna tid uppträda ur gömstället, så kan en af folket (fördäckpassagerarne) förstå, att herrskapet plägat sig. Det är sant likväl, som denna berättelse äfven förut anmärkt, att en och annan däckman, af djerfvare natur, kan få åtminstone nedgå i matsalongen och der »hastigt och lustigt» få sig en bit, och gå upp igen. Men de qvinnor, som tillhöra folket, hafva verkligen svårt. Huru de lefva der framme på däck har mången gång förundrat historieskrifvaren. Det anses icke rätt anständigt, att de föra mat med sig eller föda sig sjelfva. Och af den allmänna stora kosten, som ångbåtsköket tillagar, få de gerna intet, då de sjelfva icke hafva bättre än däckplats. Kanske händer, att äfven bland dessa qvinnor någon djerfvare finnes, som går ned i troglodytismens adyt och får sig en godbit, hvarmed hon sedan uppträder i friska luften. Men det hålles icke för modest gjordt af henne. En välgörande historia är det nu med kaffet, som icke är mat, men bra godt likväl kl. 4 à 5. Det kommer sjelf upp ifrån adyten, langadt på däck af jungfrur, som, ifall de icke äro alltför buttra, låta tala vid sig, så att äfven en stackars däckmenniska kan få sig en kopp. Sara passade på och bekom verkligen en: hon såg också så väl och snygg ut, att, hucklet oberäknadt, kaffebärerskorna gerna ville hafva räknat henne för herrskap. Obegripligt förekom sannerligen, att hon, hvars börs med silfvermynt man flere gånger ögnat, icke köpt sig salongsbiljett och gjort sig till troglodyt som en annan. Men det måste hafva kommit af hennes kärlek till öppen luft, och af afsmak för elak lukt eller adyter i allmänhet.

Under det hon drack sitt kaffe och beslöt att begära en kopp till, påminte hon sig med innerlighet, glädje och tacksamhet sergeanten Alberts förslag, att föra henne i land till den lilla trefliga, rödmålade småstugustaden (namnet hade hon åter bortblandat), och der hon kommit i tillfälle att utan hank och trassel få en snygg, god anrättning, hvilken, med sitt namn af frukost, dock för henne betydt middag, och gjort att, sedan nu kaffet öfverkommit, hon kände sig mätt, lycklig och fri. Sergeanten sjelf hade mer slukande anlag; och likasom denna berättelse förut anmärkt, huruledes han redan på förmiddagen ett par gånger varit och anlitat skänken om hjelp i de svårigheter han då utstod, så var han nu åter nere. Hans uppkomna förtrolighet med kaptenen gjorde, att han gick upp och neder utan all bäfvan, allt som han ville, så ofta det påkom; och man behöfde en enkom kännedom af hans biljett, för att veta, det han i sjelfva verket ej tillhörde herrskapet, utan var folk. Hvad, huru, hvar och när han åt, säges icke; det förmodas blott, att han intog middag. Han var ung och af friska behof, sådana som Gud skapat; men han var för ingen del gourmand, drinkare, glupsk, otäck eller annars troglodyt. Också han tycktes ej trifvas i adyterna; han gick så snart han kunde upp ifrån dem, och måtte hafva varit en särdeles vän af den luft, som blåste vid förstäfven; ty der höll han sig mest och hade nu ånyo tändt sin cigarr.

FJERDE KAPITLET.

Då lutade han sig sorgsen tillbaka i sin stol och lade hufvudet emot karmen. »Du är utan diamant, Albert! blunda och sof, och fäll ihop dina anspråk.»

Sara Videbeck såg om sina saker, och dem hade hon i kappsäckar, äfven på fördäcket. En lär hon isynnerhet hafva varit rädd om. Ty vid ett tillfälle, då ingen annan person stod der längst framme, passade hon på, klappade cigarr-rökaren förtroligt på armen och sade: »du tycker ju om, Albert, att jag ber dig om en liten tjenst? jag har här en kappsäck, den der med messingsbokstäfverna S. V. på: laga, att ingen sätter sig på honom! jag har ifrån början och hela dagen haft den liggande under seglet; men under det der sista rumsturet drogo de fram både ett och annat, seglet är uppe, och min kappsäck blott och bar.»

Albert tog cigarren ur munnen, såg på henne och sade: är kappsäcken så öm, att icke en gång en så lätt kropp, som du, får sitta på den? annars kunde den lättast vaktas på det sättet.

«Nenej vasserra, hvarken jag eller du, och allraminst någon annan.»

Har du fullt med diamanter deri?

»Åh då!»

Nå men hvad? fast förlåt mig, det angår mig icke; var trygg och glad, och gå sjelf hvart du behagar. Jag skall bevaka din kappsäck.

Sara tackade honom med en blick, såsom om kappsäcken varit hennes eget hjerta. Hon gick bortåt att bestyra något med diverse skrin, som hon satt afsides på däck.

»Hvad kan flickan hafva i kappsäcken?» tänkte Albert, der han stod, tittade ned på de blanka, gula S. V., och drog en hiskeligt lång rök ur cigarren. »Hon är minsann ändå en rik docka, det slår aldrig felt. Fast det bryr jag mig icke om; pengar får jag nog ifrån (här mumlade han ett hemlighetsfullt familjenamn), och af egendomarne i Wadsbo har jag min gifna intendentsprocent. Bokstäfverna äro rätt väl gjorda; de hafva messingsslagare i Lidköping, som duga. Skall jag följa henne så långt som ända dit? jag borde annars vid Mariestad taga af ifrån stora vägen och åka inåt. Ja, få se. Långt dit ännu. Hör hit, jungfru der med brickan! langa mig upp en ny cigarr: jag vill ej gå från stället. Djefvulen, hon hörde mig icke! hur skall detta aflöpa? jag vill då ännu röka litet närmare in på stumpen, men det smakar hett och röken går mig i näsan, fy tusan djeflar. Kappsäcken är just icke stor; lång temligen, men icke bred; hon har säkert glasskrin deruti, efter ingen får sätta sig på honom. Men hvem tusan skulle också vara oförskämd nog att sätta sig på den? det öfriga däckpatrasket här har jag aldrig märkt sätta sig på annat än tågverket, och på pumpen och på kanonerna; det är ett ganska hyfsadt och beskedligt folk; de äro så litet djerfva mot andras saker, att par exemple dalkullorna satte sig allenast på sig sjelfva, hic est, de lade benen under sig. Hvilken oförskämd persedel kan då Sara hafva fruktat skulle understå sig — aha — du skall få se, Albert, att hon menade dig sjelf, och ingen annan, med den vackra bönen, att jag skulle akta kappsäcken — baj millioner så han smakar!» sade han och kastade yttersta stumpen i sjön: »det här går öfver tålamodet.»

Just i denna svåra kris kom Sara till honom och, hvad tycks? stack en ny cigarr i hans hand. Eld har jag icke med mig, sade hon, och jag ville icke låta jungfrun, som jag beställde cigarren af, tända på honom åt dig dernere, ty — och dessutom kan hon icke röka. Men huru skall du få eld, Albe?

»Jo se här,» inföll han, »kommer ångkaptenen spatserande med sin ypperliga trabucos i truten. Förlåt, bästa farbror kapten . . . var så god och träd ett par steg närmare, så får jag tända; denna vackra flicka har satt mig på en post, hvilken jag såsom god militär ej kan lemna.»

Straxt! straxt! svarade kaptenen. Sara stod och såg på, och hon kunde ej afhålla sig ifrån ett högt skratt, då de begge karlarne satte cigarrändarne mot hvarann, med spända allvarsamma ögon observerade spetsarne, och ifrigt arbetade på att det skulle ta eld. Det lyckades; och den hederliga, fryntliga kaptenen gick sin väg. Med ett eget uttryck af sällhet tog sergeanten begge kindbenen pinfulla af ny, frisk rök — ty man vet, att det är den första röken, som smakar bäst — och blåste ut den högst långsamt: men blåste den i sin tankspriddhet midt i ansigtet på Sara.

»Åh då!» ropade hon och sprang ånyo sin väg till den andra delen af fördäcket, der hon hade sitt förut omtalade skrinbestyr.

Albert stod således åter ensam vid sin kappsäck, — d. v. s. hennes — och betraktade den sjunkande milda, täcka vestersolen. Man var nu kommen in på Galten, den yttersta Mälarfjärden emot Arboga till. Albert stod och såg på solen, såsom sagdt är, men han såg också emellanåt på kappsäcken. Han rökte långsammare nu; ty han tänkte, »om den här cigarren blir slut i ett rapp, så tör det icke falla sig lika behändigt som nyss, att få en till. Ja, helt säkert har hon glas i kappsäcken; och jag tycker mera om det, än om hon, såsom jag en gång trodde, hade glas i bröstet, eller hela hjertat deraf. Det var en dum tanke af mig — puh! — men jag skall icke blåsa ut för mycken rök i sender — puh! — Låt vara, att hennes själ är af glas något litet: kan icke jag hafva en diamant såväl som någon? och skära? men djupt vill jag icke skära, det näns icke fan på så vacker kristall — puh! — jag skall bara rita in ett A på hennes minnes emalj; det må jag väl få? det är väl ej för mycket? — puh! Vacker är hon när hon är allvarsam, men än vackrare när hon ler, så der; och allra vackrast var hon, när hon gret öfver sin mor: det är besynnerligt, att jag kunde tycka om det? Man plär annars bli ful när man grinar — puh! — men hennes ögonvrår blefvo icke röda, utan stodo klara som — nånå, gråten räckte icke heller länge.»

Ror i lä! ror i lä! skrek kaptenen till sin styrman. Ser du icke pricken, din attan? Jaja, det börjar skymma, tillade kaptenen godmodigt; det är nu bäst, att jag absolverar honom från styret och går dit sjelf. Inloppet i Arboga å är icke såsom andra lappris-inlopp. Ror i lä! i lä! stopp machin, för sju tunnor tusan! gå ned härifrån; jag ställer mig hit sjelf. Säg till att klyfvarn tas in!

»Stopp machin! stopp!» hördes till återsvar. Fartyget saktade farten, och den skicklige kaptenen, som nu sjelf stod vid styret, fick tid att åter rätta kursen, så att pricken lyckligen omfors.

Mälarens innersta vatten, eller dess vestligaste begynnelse utanför Kungsbarkarö och Björkskogs socknar, är fullt af små grund, blindskär och landtliga äfventyr, som man alltid har ondt af till sjös. Dessa små landspetsar, närmast Arboga å, äro en fortsättning af de låga Kungsörs-ängarne, hvilka, likt en grön matta ytterst i vester, tyckas hafva för afsigt att smyga sig in under vattnet; och man kan, helst om qvällarne, icke se gränsen bestämdt emellan sjelfva gräsvallen och Mälarvågen. Seglaren tar då sigte på taket af Kungsörs slott, som ej ligger långt ifrån åmunnen. Det gick denna gång, såsom alltid, lyckligt för Yngve Frey.

- Just som man inkommit i ån, hördes en grof, torr röst uppe på ångbåts-aktern tala till sin granne: »Huru långt hafva vi nu till staden?» Sex fjerdingsväg circa, genmälde till återsvar en annan stämma, med uttryck af högsta beskedlighet, tjenstvillighet och ifver; ljudet var en sopran, likt en kärrings, dock utan att vara det, ty det var en karls. »Godt!» återtog basen och såg på klockan, »hon är sju: vi äro framme åtta, åtminstone nio, och kunna hoppas på ett ordentligt bord och riktiga sängar.» Orden vexlades emellan två familjefäder. Om min baron befaller, sade sopranen (äfven baron), så går det lätt an, ganska lätt, ganska lätt, om vi passa på här vid Kungsör och skicka en stafett, en kurir, landvägen till staden, som beställer rum åt oss; ty vid denna tid stöta mycket resande ihop.

»Kan det ske, kapten?» frågade basen förnämt, men liknöjdt. Det går positivt an, ja visst, visst, inföll sopranen ifrigt, innan ångbåtskaptenen vid styret ännu sjelf hunnit svara.

»Det kan ske,» sade denne, »ehuru icke utan sitt lilla besvär.»

På hvad sätt? frågade basen, trött af så mycket talande.

»Jo, utan svårighet, ganska vigt, helt lätt!» hoppade sopranen efter med de snabbaste ord i verlden. Den hederlige kaptenen vid styret såg sig om betänkligt. Jo ännu, sade han, kan en slup gå i land och vid gästgifvargården deruppe tinga en karl, som rider till staden, om det nödvändigt skall vara. Men jag hoppas vi skola vara lika hastigt der som han.

»Åja, åja, åja,» sade sopranen, »vi hinna väl lika hastigt till bron, med vår flinka kaptens åtgärd; men sedan försinkas, bortsinkas, borttages mycken tid med komningen i land, så att det är alltid godt — vill icke min baron det? — vi skicka en stafett, som beställer, och tar upp alla rummen?»

Må gjordt! sade den sömniga basen och stoppade in sin haka under rocken. Sopranen spratt upp som en glad vindthund, men spratt dock icke längre än fram till kaptenen vid styret, som var helt nära. »Beställ, bästa kapten, beställ, beställ!»

Kaptenen, så godmodig han var, tycktes besvärad af detta fjäsk, men ville likväl ej göra baronerne emot, utan ropade på en af sitt folk. Gör jullen klar och far i land, och — han sade mannen ärendet. Du får ro efter oss sedan.

»Ja, baronen betalar besväret, det förstås, det förstås, förstås!» muttrade sopranen, vänd till kaptenen och med en half pekning på den i sin rock nedhukade basen.

Något är det värdt, svarade kaptenen tryggt, strök sig om hakan och såg bort åt de begge stränderna, mellan hvilka han styrde. Anblicken på högra sidan var vidsträckt och intagande. Ängarne, i en omätlig vidd norr och nordvest ut, lågo öfversållade med millioner vålmar, likasom de små oafklippta knutarne på afvigan af en stor grön tapisserisömnad.

Och allt det här har Hörstadius slagit under sig? det är minsann en pastor! sade kaptenen med en nick, under det han stod och talade för sig sjelf. Den karlen blir innan sin död bottenrik eller bottenfattig; det är en pastor, som predikar med hö. Han kan säga som det står i skriften: allt hö är kött; ty af dessa ängar, för så godt arrende, har han groft. Kammarkollegiet eller Krigs — jag vet icke rätt — har varit beskedligt emot honom. Men jag undrar, att han slår under sig egendomar i alla landsorter: ej blott här vid Kungsör, utan ock i Sörmland: ja, i hela riket. Har han icke arrenden ända bort för fan i våld på skarpa Upland, i Sollentuna? det är då en ekonom till karl, den Hörstadius! Så pinar han sin arma kropp med att på bondkärra åka och flacka allt sitt lif mellan sina arrendegårdar, och se efter och se efter. Det måtte vara ett förbannadt efterseende, att sköta hemman i alla landsorter. Och när han skraltar så der omkring, är han dock så tvär emot sin egen lekamen, att han endast njuter vatten. Hörstadius är vestgöte, deri ligger knuten; det är då en egen nation till folk! Men hvad jag berömmer hos honom, är, att han skall vara så rättskaffens och beskedlig mot alla sina tusen rättare, drängar och spektorer; så att han till sluts lär plåga ingen mer än sig sjelf. Tag in seglet! hissa flagg! Nej, mindre martyr är man som förare af en ångbåt. Kom hit! kom och styr! jag går ned. Nu är ån ända fram till Arboga klar och lätt att handtera sig uti.

Styrmannen kom på befallning, kaptenen lemnade honom rodret, gick sjelf derifrån bort öfver däcket och kom så trappan utföre till de undre hemvisterna, der toddy som bäst stod och rykte. Äfven punsch egde rum.

Det var afton. Solens fé hade redan vesterut sjunkit ned i famnen på Kungsörs ängar, men ett mörkrödt purpurskimmer hängde ännu qvar på skyn; det var den sista klädebonad, som den sköna kastat af sig, innan hon lade sig att slumra under täcket. Tusentals långa rödblå streck gingo ut ifrån skimret;

många af dem randade vattnet, och äfven några lågo stänkta på ångbåtens artiklar.

En mjuk hand rörde Alberts skuldra. Han stirrade upp ifrån de röda strålarne, som han en lång stund stått och betraktat, huru de gungade och flydde ofvanpå den vattrade vattenytan. Det var Sara, och hon sade hviskande: »gå nu härifrån: jag skall i stället vakta både dina och mina saker ända tills vi komma i land med dem. Gå ned och drick ditt glas punsch; men när vi kommit fram till bron, skynda då upp i staden hastigt och skaffa oss bärare, innan de andra passagerarne taga bort karlarne för oss.»

De stodo händelsevis alldeles ensamne der i fören, så att Sara kunde väl icke hafva behöft hviska. Men Albert tyckte det lät så förtroligt och bra, och hennes täcka ansigte var honom härvid så nära, att han, utan att sjelf veta deraf, kysste henne, och gick bort, som hon sagt.

Sara Videbeck — likasom ingenting händt — började framme i fören verksamt ordna en mängd större och mindre angelägenheter. Hon lade sina egna kappsäckar, skrin och öfverplagg tillsammans. Hon bar äfven till samma hög sergeantens icke särdeles vingbreda rensel, koffert och reskappa. Huru hon kunde känna dem, kan man fråga; men dagens iakttagelser hade för henne varit tillräckliga, att märka hvilka persedlar sergeanten under sina kringgångar på däck med förkärlek fästat sig vid, stundom lyft på, makat, jemkat o. s. v., hvilket en bra karl aldrig gör med annat än egna tillhörigheter.

Albert gick sannerligen utföre och tog sig ett glas punsch. »Mamsell, låt mig beskedligt få två glas till, och ställ dem på den här lilla brickan; jag skall bära dem sjelf, så besväras ingen.» Skänkmamsellen, glad öfver en så mild tonart ifrån en förut så sträng resande, gjorde hastigt som befaldt var. Albert tog sin bricka, bar den, sedig som en kypare, uppför trappan, och gick bort till fören att bjuda sin reskamrat. »Är det carolina?» frågade hon. »Jag dricker ej punsch.»

Drick nu ett glas punsch för min skull i afton, det blir svalt i qväll. Han är fin och god.

»Bra!» sade hon, sedan glaset var tömdt. »Albert, det här är bättre än carolina.»

Det är just hvad jag alltid påstått, svarade sergeanten och tömde det bredvid stående.

Nu smällde kanonen salut från Arboga stad, och ångbåten lade till vid högra stranden, såsom öfligt var, nedanför Lundborgs gård.

Sergeanten, vig, hurtig och vid ypperligt humör, var den förste, som hoppade i land. Efter en liten omskådning på närmaste gata, träffade han tvenne sysslolösa Arbogamenniskor, med hvilka han snart kom öfverens. De följde honom ned till ångbåten med en bår, som de i granskapet togo. Nedkommen till fartyget, höll Albert på att icke träffa den han sökte. Med en liten häpenhet såg han sig om i skymningen efter det chaira hufvudet — det fans ej. Till sluts upptäckte han likväl framme på däcket — Sara Videbeck i hatt. Ehuru de begge karlarne med båren väntade på ordres, kunde han likväl ej hindra sig ifrån att några ögonblick stå och betrakta sin förvandlade vän. Väl hade han i dag på morgonen haft en anblick af samma person för sig, några minuter: men han hade då sett henne utan intresse. Nu — är det hon? tänkte han. Mamsell ville han, förr en gång varnad, icke alls anse henne för. Men den nätta, hvita kambrickshatten satt ganska behagligt på det täcka, fria hufvudet; och några smakfulla mörka lockar hängde också på hvardera sidan vid tinningarne, alldeles som rätt och billigt var. Albert pekade åt karlarne, hvartåt de hade att gå. Sara sade med tonvigt på fjerde ordet: »det här är våra saker; var rädd om dem, att de ej skafvas på båren.»

Ingen fara, söta fru, sade den ena bäraren.

»Säg sjelf, anmärkte den andra, hvilket frun är ömmast om, så skola vi lägga det på båren öfverst.»

Albert smålog för sig sjelf, men såg en ganska syrlig och sträf mine i Saras anlete. De kommo i land. Hvartåt befaller herrskapet att vi gå? frågade främsta bäraren.

»Till gästgifvargården.»

Jaså, herrskapet är icke hemma i staden? Då får jag nämna, fortfor karlen, att det blir angeläget för herrn att skynda sig få nattqvarter på gästgifvargården, ty här har kommit mycket resande.

»Jag följer med sakerna,» inföll Sara, »skynda förut, Albert! vi hitta nog efter till gästgifvargården.»

Sergeanten gjorde så. Han passerade de långa Arbogagatorna och kom efter en stund fram till gästgifvargården.

»Fins inga! fins inga!» var värdens svar på Alberts begäran om rum.

Men jag kommer ifrån ångbåten och måste hafva rum.

»Ja, om herrn kom ifrån solen, eller ifrån sjelfva blåkulla, så blef här icke flera rum för det. Här komma baron ** och baron ** och baron **, som för sig och familjer redan upptingat alla rummen. Och i Arboga för öfrigt — ja, hör sig om, min bästa herre — jag tviflar storligen, ty marknaden i — hmhm — har gjort ett fasligt sammanlopp.»

Nå, jag nöjer mig med blott ett enda rum (jag sjelf kan sofva på någon skulle, tänkte han): men snyggt, vackert. Det kan gerna få vara litet. Var så god; lika mycket hvad det kostar.

»Har frun något enstaka rum öfver, Annette?» sade värden och såg åt sidan in i en sidokammare. »Det är några förbannadt vidlyftiga friherrar, som okaperat oss helt och hållet, vi ha annars lokaler nog; men de höra till ortens noblesseri, och derföre ser herrn —»

Nej, svarade Annette, fins icke.

«Men jag måste ta mig sju tusan ha ett rum,» sade sergeanten beslutsamt och gick sjelf dit in. »Behöfs blott en säng. Det är omöjligt att icke sådant skall finnas i ett så stort, rymligt och vackert hôtel, som här. Jag har varit i Arboga förut och vet, att en lång gång utmed gården leder till tusentals rum härinne.»

Nånå, bästa herre, sade en liten kort rulta i mössa, husets värdinna. Gå, Annette, längst bort in i gången, och se om min egen kammare kan skräpas i ordning. I nödens stund får jag väl lemna min egen ro i sticket.

Annette och sergeanten gingo. Han fann ett ganska hyggligt, stort rum, gaf sitt bifall och vände tillbaka. Knappt återkommen i porten, mötte han Sara och bärarne. Han visade dem vägen uppför trappan, som ledde till den långa gången, belagd med bräder, och hvilken, lik ett loft eller arkad, sträckte sig längs efter våningen. Sara hade genom gåendet blifvit munter igen och fått den friskaste färg; men hvilken åter snabbt öfverdrogs af en harmsen sky vid bärarens artiga anmaning:

»Gå förut, söta fru!»

Hon tog dock snart åter på sig sin rätta uppsyn, och åtföljd af Albert och Annette inträdde hon i den anvisade kammaren, den hon fann förträfflig. Flinkt och gladt ordnade hon deras saker derinne mot ena väggen. Bärarne betalades och affärdades. Efter en af Annette gifven anvisning på ett nyss för spisning ledigt blifvet smårum der nere, gingo de begge dit och njöto en tarflig aftonmåltid, som i synnerhet Sara Videbeck väl kunde behöfva.

En halftimme förfor. De följdes derefter åt upp ifrån spisrummet, och Annette gick förut att öppna dörren till nattlogiet.

»Gud låte herrskapet bli nöjda!» sade Annette. »Vi hafva ej bättre, för de många resande skull; jag skall straxt komma upp med ljus.» Derpå neg hon, steg ut och lemnade dem tillsammans.

Den breda, skönt uppbäddade sängen gaf tillkänna, hvad den beskedliga Annette höll dem före. Albert, för att genast i ögonblicket afskära all förlägenhet, sade: »bästa Sara, jag sitter i ett åkdon der nere, eller tager min natt på en höskulle; det stackars folkets dumma infall med din benämning förargar mig lika mycket som dig; men man rår icke för, att vingbreda baroner så upptagit alla rum, att jag allenast kunnat bekomma ett enda, och det med nöd. Emellertid hoppas jag, att du här skall må bra, förblifva ostörd och sofva godt.»

Sara hade under tiden aftagit sin hatt, lagt den på en stol, kom fram till sin reskamrat med en vänlig åtbörd och svarade: »gör som du vill, och sitt derute hvar du behagar, Albert. Jag kan väl tänka, att du skall göra väsen af det här ena, hyggliga, vackra rummet, och tycka det är dumt för att det är allenast ett. Hade du, såsom jag, varit både född, uppfödd och sedan tillbragt hela lifvet i blott ett enda rum, som om dagen var arbetsverkstad och om natten sofrum för oss alla samtlige (ty de rum, som i huset hemma voro öfver, måste vi för nöd hyra ut), då skulle du icke tala stort om detta lappri. Men ehuru du väl icke riktigt är som många andra, kan jag ändock förstå, att du blifvit uppfödd med flere narraktiga tankar. Derföre, goda Albert — ja, gör som du behagar; men jag försäkrar dig, att om du blir härinne, i stället för att sitta i rusket derute öfver natten, så skall jag hålla det för alldeles ingenting; och jag önskade du ville anse det likaså, ty just då betyder det minst.»

Om du blir inne, det skall jag hålla för alldeles ingenting! gick som ett echo genom sergeantens själ, och något så krossande för hans sjelfkänsla, något så grymt och nedslående gjorde honom stum.

»Albert!» — fortfor hon, gick honom nära och tog hans hand — »misstag dig icke på mig, och undra ej. Om jag undantar de nätter hemma för länge sedan, då pappa ännu lefde, mest uteblef, men stundom likväl hemkom och med mycket buller, slagsmål gunås och svordomar for fram till klockan fyra på morgonen, så kan jag försäkra dig, att det för öfrigt alltid var så stilla om nätterna i vår verkstad, der vi sofvo, att ej det minsta glas bräcktes. Det är jag van vid. Men gå du gerna ut, bästa Albert; ty du finner kanske mycket i den här småsaken, och jag kan icke ändra dig.»

Nu måste han le, det kunde icke hjelpas. Han släppte hennes hand. Lika godt, svarade han, nu går jag åtminstone till en början ut att beställa hästar för morgondagen.

»Det förstås, att du nu skall gå! ja,» inföll Sara hastigt, »i morgon är det för sent att få allt i ordning: vi måste vara tillreds tidigt. Och du blir hvar du vill i natt, men tag ur kammarnyckeln med dig, när du går ut, att ingen annan i misstag kommer in: och säg åt jungfrun dernere, att hon inga ljus behöfver taga upp, jag ser nog lägga mig.»

Albert gick. När han stod i dörren, vände han sig om. Då stod hon midt på golfvet och neg: »god natt, Albert, vi se hvarann i morgon!»

Han bugade sig, slöt igen dörren och tog ur nyckeln. »Obegripliga!» lät det emellan hans tänder. God natt! vi se hvarann först i morgon! är det en inbjudning att återkomma i afton? Och likväl tycktes hennes allraförsta omnämningar luta ditåt? Jag går och slår slag på gården.»

Han fullgjorde der nere affären med hästbeställningen och tillsade Annette att inga ljus behöfdes, men att kaffe skulle inbäras klockan precist sex på morgonen. Så spånslog han på gården för att träffa vagnar till sofställe. Men inga sågos. Af några uppstående tistelstänger, som han genom springor varseblef i lider, fann han väl tillgång på diverse herrskapsvagnar, men de voro inlästa. Han gick ned åt den sluttande gården. Natten såg ut att bli regnig. Han kom till stallet och knackade på dörren. Derinifrån röt en rusig stalldräng: ryk åt helsingland *)!

»Det var en hundsvott till gästgifvare så ordentlig, som så tidigt stänger alla sina lider, portar och skullar! Prosit sergeant, här får du roligt, och är afbiten från hela menskligheten. Jag går på en minut upp igen, för att se huru Sara håller god mine och tar emot mig, och sedan går jag åter hit ned att skaffa mig gehör hos en så'n sakramenskad helsinglands stalldräng.»

---

*) Helsingland, begagnadt till svordom, kan ju få lof att skrifvas med litet *h*?

Till detta förslag drefs han af nyfikenheten. Men han gick likväl först många gånger fram och tillbaka på den kantigt och gement stenlagda gården, hvarunder han ofta stötte fötterna och talade till sig sjelf. »God natt! sade hon, det är sant; men hennes röst darrade litet dervid, det märkte jag: ljuft, outgrundligt, såsom ifrån innersta hjertat. Det kan förklaras, som man behagar, och behöfver icke betyda en fullkomlig likgiltighet eller ett bestämdt godnatt, såsom afsked. Det kan vara tvertom. Jag har lust att sätta henne på prof, plåga henne, och icke gå upp. »Vi se hvarann i morgon!» alltså icke i qväll? Förut hade det likväl öfverlemnats åt mitt eget val att bestämma hvilketdera jag ville? Jag skall pröfva henne: jag går upp på en minut; en half minut.»

Han steg sakta trappan uppföre, gick den långa gången fram, satte nyckeln varsamt i låset, läste upp, steg in. Här var tyst. Han nalkades i halfmörkret. Saras kläder lågo ordentligt på en stol aflagda och hopvikta. Hon sjelf? Han sträckte fram hufvudet att se. Hon sof redan, med ansigtet vändt emot väggen.

Alberts första känsla var en sval hänryckning; ty utan att vara poet, än mindre svärmiskt religiös, men rätt och slätt som underofficer, anslogs han oemotståndligt af en så enkel och stor frihet, en så ren och oskrymtad dygd. Hon — utan att veta om han icke ändå skulle återkomma, såsom han nu ock i sanning gjorde — hade lagt sig tryggt och friskt, och genast insomnat, utan inre uppror, utan farhågor, utan fraser, utan historier.

Men Alberts nästa tanke var mindre angenäm. Han fann, att det då mycket säkert varit hennes kalla och fullkomliga allvar, då hon yttrat huru det skulle bekomma henne »alldeles ingenting», om han stannade derinne. Hvad betydde han således för henne? detsamma som en stol — ett bord — en dörrpost — ett likamycket.

Förkrossande! förintande! En stol tillåter ju den skönaste flicka utan svårighet vara närvarande vid sin toilette? Alltför smickrande att njuta samma ynnest!

Albert drog af sig stöflorna; gick tyst och sammansjunken ett hvarf öfver golfvet; tog af sig rocken, och, efter han nyss fantaiserat om stolar, uppsökte han sig en sådan och fann en med sidokarmar och ett ofantligt ryggstöd: en af dessa historiska stolar, som ännu sedan 1600-talet återfinnas i gamla slott eller i småstäder, dit de kommit genom auktionens verlds-kringspridande välde.

Han bar sakta sin stora karmstol fram till ett fönster, satte sig i den, tittade ut genom rutorna, såg på himlahvalfvet och ämnade somna. Men han kunde icke en gång gäspa. Stolen var mjuk, men i hans bröst kändes stickningar, och hela rummet stod i en mörk, kall vidrighet omkring honom. Han såg framåt sängen. Den sken hvit, till följe af värdinnans rena, nymanglade örngodtsvar. För öfrigt tyckte han, att den var död och meningslös.

Så satt han en stund och blundade, för att något göra. Men icke dessmindre såg han. Hvad såg han? En lång arabesk framrullade sig för hans inre syn. Der framkommo alla de små särskilda händelserna under den förflutna dagen, och Saras bild förnyade sig ständigt, men så mild, så glad. Det var, till en början, ögonblicket i Strengnäs, då de blefvo *du;* så, när hon kom med cigarren; så etc. etc. etc. Kan det vara möjligt, efter så pass, att hon hatar dig? frågade han sig.

»Dumma sergeant!» ropade han halfhögt och stirrade upp emot taklisten: »hatar mig? Det gör hon visst icke. Hatar man en stol? hatar man ett bord? hatar man en möbel? en likgiltig — en ingenting — en mig!»

Han lyddes, för att upptäcka om hon dock icke på något vis skulle sofva oroligt. Men det spordes ej. »Sara Videbeck är icke af dem som drömma,» suckade han och slöt igen sina ögon. Till sluts har hon väl ändå ett glashjerta, hårdt och kallt: glänsande, men stelt. Hon frågar minsann hvarken efter att hata eller älska. Men hvad är hon då sjelf för en?

Hon är sjelf en stol, känslolös: likasom hon hållit mig för en stol, och sagt mig det öppenhjertigt. Dygdig? Kan jag kalla en stol dygdig? Hon är ingenting alls åt det hållet, som jag menar; hvarken god eller ond. Huru kan jag kalla ett ingenting Dygd? eller ens Last? Men förlåt, sergeant, du har orätt (fortfor han litet derefter): hon är ej, som du säger, ett ingenting åt det hållet; mins du par exemple de der lifliga ögonkasten? den varma munnen? — då och då — nej, nog har hon sinne, var viss på det: men om jag är den rätte, se det är en annan fråga . . . Hvad är hon då för en? Liderlig? hut åt helsingland! det kan icke falla mig in. Men ett mellanting är hon, som jag icke begriper, om jag bråkar sönder tinningen på mig: jag ville bli poet igen, jag är ju blott tjugufem år?»

»Ack, fortsatte han, om jag fick somna! I morgon blir det bra.» Oaktadt denna önskan, såg han dock nu som allrabäst ut genom fönstret och upp emot himlahvalfvet igen, hvilket blifvit klarare och började visa några stjernor. Han gnuggade med sin hand på rutan, för att få bort all imme. »Hvad är sjelfva denna ruta?» började han monologisera. »Hvad är här i verlden en glasruta? Det är ett mellanting, den också, ett mellanting emellan inne och ute: underbart nog; ty sjelf synes rutan icke, och skiljer likväl så bestämdt emellan den lilla menniskoverlden

Inne och det omätliga stora Ute? Jag kan i rutan sjelf se intet, men genom henne ser jag likväl nu himmelens stjernor? Rutan är obetydlig, kanske föraktlig; icke just en låg varelse ändå, tycker jag; men ej heller mycket hög i värde; ja, just som jag par exemple jag sjelf! Ack, jag ville så gerna rista in mitt namn i rutan: jag har blott en flinta här i vestfickan, jag har lust att försöka, om hon sagt sant, då hon påstod, att dermed kunde glas icke skäras.»

Han tog upp och försökte. Men antingen flintan var för trubbig, eller han icke tordes åstadkomma buller genom större ansträngning: med ett ord, han kunde intet märke rista. Då lutade han sig sorgsen tillbaka i sin stol och lade hufvudet mot karmen. »Du är utan diamant, Albert! blunda och sof — och fäll ihop dina anspråk!» Allt dimmigare vardt det för hans inre syn; allt trubbigare och gråare gestalterna derinne. Pulsarne slogo utan hetta: helt långsamt och doft klappade hjertat. Universum var ganska ledsamt. Han insomnade.

FEMTE KAPITLET.

Mycket, mycket blir nog öfrigt ändå, som vi få tacka hvarann hjertligt före, menar jag: och som inga pengar kunna gälda.

Om morgonen knackade det näpet på dörren. Albert for upp i sin stol: äfven en liten rörelse förmärktes der borta på täcket. Den i låset utanföre qvarglömda nyckeln vreds helt vackert om, dörren gick upp och in trädde Annette med en kaffebricka.

»Förlåt, sötaste herrskap, att jag dröjt med kaffet!» sade hon, talför och beskäftig, såsom det stundom händer uppasserskor i småstäder att vara. »Herrn är redan uppe, ser jag? förlåt! jag vet, att annars resande helst dricka på sängen: men Gud vet huru det kom sig i dag, klockan är redan half sju; de myckna baronerna höllo oss länge i sväng i går afse, innan allt vardt skräpadt till lags som de ville hafva det. Gud låte det nu smaka och vara klart!»

Sara höjde hufvudet och satte sig emot kudden. Annette gick fram till sängen, neg och bjöd, och vände den sidan af skorpkorgen, der den skönaste skorpan låg och lyste, fram åt »s'ta frun» att taga.

Albert hade emellertid dragit på sig stöflorna. En knappt märkbar nick ifrån Saras hufvud utgjorde ett tyst god morgon. Detta lilla sken ifrån hennes nyvaknade glada ansigte var för honom en uppfriskande morgonrodnad. Han tyckte sig blifva varse, att hon vinkade honom; han gick fram och satte sig på den breda sängkanten, hvarigenom den under natten obegagnade delen af bädden nedtöjdes. Annette bjöd nu honom sitt kaffe. Han tog och det smakade.

»Befaller herrskapet mer?» frågade hon beställsamt i dörren. Hvarför icke, sade Albert. Hon gick ut.

Efter en stunds förlägenhet anmärkte han: »bästa Sara, jag inser huru du med rätta förargas öfver de falska titlar, folket ger dig och mig; men under resan besparas oss många ledsamma uttydningar och dumheter, om detta får hafva sig så som det en gång tagit sig före att begynna — eller —»

Jag har insett detsamma, svarade hon, och förargas icke. Jag skulle för ingen del hafva velat utsprida en osanning, men då den gjort sig sjelf, så — och — Albert, jag är mycket glad, att du nyss icke missförstod mig, eller misstyckte, då jag vinkade dig att komma hit och sitta ned den der delen af sängen — det är en förskräckligt bred och rar säng det här, jag har sofvit som en drottning — men jag ilicke flickan skulle märka, att den der delen varit obrukad: hon skulle derigenom fått underliga tankar om oss.

Albert tog på sig sin rock, nalkades dörren och sade: »jag skall gå ned och se efter, att de spänna före.»

Han gjorde så. De beställda hästarne hade ankommit; också en parvagn, hö och halm hela bottnen full, samt två sittser, bestående af vanliga hårda bondstolar. »Hon tycker ej om de här bondsakerna, hon, det har jag hört: gästgifvaren måste låna mig en sitts med dyna,» sade han för sig sjelf.

Han gick, och efter en stunds parlamenterande fick han en sådan: den bands med nya grimskaft fast öfver framvagnen. »Men,» tänkte Albert åter, »här midt öfver axeln emellan framhjulen skakar det förbannadt. Det är bättre, att bonden sjelf sitter der och kör, och vi sätta oss i eftersittsen midt emellan axlarne, der. Annars är jag sjelf mest road af att köra och sitta längst fram; men Gud vet om hon blir glad åt att hafva hästsvansarne så nära sig: nästan ända in på fötterna. I synnerhet då det bär utföre och hästarne hålla igen, har man dem ända upp i knäet på sig. Sådant roar mig; men hon, tror jag säkert, muntras icke af så landtliga upptåg: jag skall gå upp och fråga hvar hon vill sitta.»

Sergeantens artiga omtänksamhet gick här kanske ända till barnslighet. Emellertid hade han opp elastisk och glad uppför trappan, var vid dörren, läste upp och gick in. Sara stod redan på golfvet, påklädd och färdig från topp till tå. Hatten var likväl ej ännu anlagd, och den sex qvarter långa hårflätan icke hopvirflad i sina ringar, för att ligga ofvanpå nacken till kamfäste.

»Nu riktigt god morgon!» sade hon. »Vi hafva icke ännu helsat på hvarann? jag har genom fönstret sett, att vagnen der på gården allt är framme. Men — tillade hon med en mild, helt sakta och litet sväfvande röst — du har farit bra illa för min skull i natt?»

I hennes gestalt, der hon stod på golfvet, låg härvid ett uttryck af stor tacksamhet, förenad med nöjet af ett obegränsadt förtroende till hans person: och till på köpet låg ändå i det uttrycket en ej så liten blandning af qvinlig skämtsamhet.

Albert svarade intet. Men det var omöjligt för honom, att i detta ögonblick icke göra det han gjorde. Han tog henne i famn och kysste henne helt hastigt.

Sara Videbeck gick straxt derefter bort till deras packning, att öfverse och betänka huru allt skulle läggas i vagnen för att fara väl. Då Albert stod i dörren för att gå efter bonden, hvilken skulle nedbära sakerna, vinkade hon honom tillbaka och sade:

»Jag har öfverlagt något. Det är bäst att du ensam skrifver i dagboken under resan och liqviderar skjutsen, ty skjutspojkarne kunna sällan addera, och de förarga mig så när jag skall räkna med dem, att jag mister humöret. Men se här min andel i skjutsen, beräknad härifrån och till Mariestad, ena hästen för mig, 24 skilling milen, 15½ mil, gör 7 Rdr 36 sk.; vagnpengarne 46½ sk.; ökad skjuts ifrån städerna Arboga och Örebro (flere städer få vi icke), och nattqvarter, alltihop tillsammans 11 Rdr 6 sk. Se här: jag tror icke jag räknat rasande, ty jag är van och kan det. Räkna ändå öfver sjelf.»

Förödmjukad och med sänkt hufvud svarade sergeanten intet, men höjde icke heller upp handen att emottaga de ur börsen framrullande silfverpengarne.

»Bästa Albert,» inföll hon sorgset, »kanske har jag misstagit mig, och du reser icke med så långt som till Mariestad? Jag tyckte i går någongång, att du sade du skulle till Vadsbo härad och så långt ned som till Mariestad? Jag beräknade vår gemensamma skjuts dit: har jag haft orätt, så säg mig —»

Icke derpå grubblade jag, svarade han. Men jag nekar icke till, att det skulle hafva roat mig, att få betala all den förbannade skjutsen ensam af mitt så länge, ty jag är icke precist gäldstufärdig; och när jag till sluts icke längre fick åka i ditt sällskap, så kunde vi ju alltid då hafva liqviderat oss emellan sedan — och —

Sara såg på honom med stora ögon. »Jaså?» sade hon till sluts och slog blicken åt sidan. »Nej, Albert, var icke en sådan der pratmakare. Alla liqvider efteråt bli svåra för folk, som tycka om hvarann. Du skulle bli lika förlägen då, som nu, att taga emot min andel; och jag skulle vara ännu förlägnare, ja, sitta som på nålar, för att till sluts kanske ej få gifva den. Att stå i sådan der tacksamhet är olidligt.»

Min Gud, Sara, äro då ömsesidiga tjenster — är — ja — tacksamhet, menniskohjertan emellan, en så olidlig känsla?

»Tacksamhet — Albert! (hennes ögon höjdes underbart härvid) det fins saker, som man aldrig kan afbörda: ljuf är tacksamheten då, och att stå i evig skuld till någon är ljuft då. Men skjutspengar, och pengar för mat, och för hyra, och slarf, det må hvem som vill stå i tacksamhet för, men icke jag. Nåja, det begrips, att om jag inga pengar hade, så fick jag hålla till godo och taga emot; skämmas, blygas och tacka: gråta och tacka. Men för att slippa det, ämnar jag låta bli att nånsin lättjas; och så länge möjligt är, tänker jag skaffa mig medel. Tala icke derom, tag pengarne här i handen, Albert! och var en karl — Ack, mycket, mycket blir nog öfrigt ändå, som vi få tacka hvarann hjertligt före, menar jag, och som inga pengar kunna gälda.»

Den tår, som härvid hängde glänsande på det yttersta af hennes långa, mörka ögonhår, föll likväl icke ned; den drog sig småningom åter in i ögat. Således, utan att det vardt gråt utaf, ökades blott blickens sken, och den glimmade öfverjordiskt.

Albert började fatta, att det alls icke var lågt gjordt, att emottaga de der pengarne. Han tog dem; ja, han gick till och med så långt, att han helt noggrannt, likasom fångna ur krämarhand, räknade dem. Han fann summan riktig, och bjöd till att yttra helt kallt och bastant: »du har räknat rätt, Sara.»

Hon förstod den seger, han vann öfver sig, och belönade honom med en egen slags nick: det viste jag, sade hon, men det skadar icke att två addera; det blir då alltid dess bättre gjordt. Härmed tog hon sin långa fläta, ring-lade den nätt under kammen i nacken, satte hatten på och nalkades dörren.

Sergeanten glömde fråga om sittsernas läge. De kommo ned på gården och tillsade skjutsbonden att gå upp efter sakerna. Han gick och kom ned med det ena efter det andra, hvilket allt Sara ordnade i den långa vagnen, under det att Albert gick in till gästgifvaren, betalade och skref i dagboken.

»Pass skulle väl också ses,» yttrade värden, »men för herrskapet kan det icke behöfvas.»

Ja bevars, se här, om det äskas. Albert vek upp sitt pass för hans ögon.

Han läste. »Ser — Serg — ja, det är mycket bra. Frun står väl icke nämnd här, men det gör ingenting. Det är alltför bra.»

Ja, herr värd, inföll Albert, sanningen att säga, när jag tog ut mitt pass, ämnade jag resa bara ensam. Men det vet herrn, att man ofta kan ändra tankar, och så tog jag henne med efteråt; fast jag icke ville besvära polisen med att skrifva nytt pass.

»Nå, det begrips; hvad gör det också? Ordentligt folk, som reser anständigt och betalar, frågar man aldrig efter pass. Lycklig resa, herr sergeant! jag hoppas herrskapet skall bli nöjdt med hästarna. Det är mina egna.»

Jaså, herr gästgifvare. Nå kanske jag då medsamma får erlägga skjutsen till Fellingsbro, så är det gjordt.

»Nej, det behöfs icke; men det kan också gå an; drängen är supig.»

Se här — fem fjerdingsväg — och se här litet öfver till — hvart gick Annette? var så god och tag detta för hennes räkning.

»Tackar ödmjukast. Ett glas, herr sergeant, för min egen räkning, om jag får bjuda! så här på morgonqvisten skadar det icke. Säg, skulle det ej gå an, att jag fick bjuda frun derute ett glas? jag har fin malaga.»

Jag räds att Sara icke vill ha, så här tidigt.

»Det måste tillvänjas, herr sergeant. Topp! jag slår vad att frun är ifrån Vestergötland? ett förträffligt val, som herr sergeanten gjort: jag vill nu önska, att bondvagnen är till lags och ej skakar för mycket; men när man ej har eget åkdon, får man nöjas. Jag är sjelf gift ifrån Vestergötland, der fins det bästa folket. Jag är skam till sägandes slägt med en, som är slägt med sjelfva Hörstadius. Jag har förr en gång sett herr sergeanten: lång, vacker, ståtlig karl! och jag hoppas att ännu en gång få — på uppresan — mjuka tjenare — mjuka tje —»

Sergeanten kunde icke neka att dricka; men gästgifvarens nästan faderliga huldhet och förtrolighet stötte honom en smula, och påminde honom tydligt om hans egenskap af underofficer.

Utkommen på gården, såg han Sara redan sitta i vagnstolen. Värden kom efter med sitt glas på brickan. »Tillåt! tillåt!» myste han.

Men Sara vände bort hufvudet och yttrade förtretligt, halfhögt: med sådant upptager jag icke tiden, i synnerhet icke om mornarne.

Albert kände en viss sveda, sade intet, men tog tömmarne jemte piskan, och satte sig upp. Han körde ut genom gästgifvargårdsporten, och höll i sin tankspriddhet på att köra fast.

»Åh då! se nu, se nu — det här går icke an!» ropade hon.

Sergeanten förargades, emedan han berömde sig af att köra ganska väl. Han ryckte till hästarne med tömmarne, gaf dem en piskslӓng, och for af ut genom porten och sedan bort öfver Arbogagatorna fram till vestra tullen, så att det rök om gatstenarne. Att vagnen härunder skakade och hoppade, kan man föreställa sig. Kör vackert, herre! erinrade drängen, som satt i stolen bakföre och reste sig till hälften. »Hut, lymmel, sitt ner och håll käften!» röt sergeanten.

Man var nu kommen på landsvägen, hvilken jemn och ypperlig tillät en ganska hastig fart, utan att någon deraf kunde finna sig stött. Drängen teg också och inslumrade, i synnerhet som det icke var hans egna hästar. Sara hade sutit småhäpen allt sedan porten, och en eller annan fruktande blick, kastad åt höger, utgjorde en spaning efter som Albert månne vore riktigt ond?

När sergeanten körde hästar, var han gerna så upptagen af detta nöje, att han icke såg eller hörde på annat. En halftimme, eller hel, yttrades intet svenskt ord.

Sara sade en gång: »det dammar!» Denna sanning var ovederlägglig och således icke vidare att behandla.

Sara sade efter en stund igen: »det dammar förbålt! jag tror jag tar af mig hatten?»

Sergeanten hade emellertid temligen återkommit till lynne, så att han väl icke svarade på det som sades, men dock frågade: vill du hellre sitta i efterstolen? jag ser på blacken der, att han ständigt slår dig med sin långa, oklippta svans på kängorna.

»Det har jag intet emot, han dammar af dem.»

Nå, det är godt. Då bryr du dig kanske icke heller om att sitta i eftersittsen?

»Bredvid drängen? har du då här i framstolen icke rum att köra, nu som det är?»

Åjo; men drängen skulle kunna få sätta sig hit att köra, och vi satte oss begge i efterstolen: der skulle det skaka mindre för dig, Sara.

»Jag kan icke säga, att det skakar just. Värre skakade det på Arboga gator.»

Men om du skulle taga af dig hatten för dammet, som du säger, hvartill tjenade det? Icke komme det att damma mindre för det?

»Nej, men en hvit kambrickshatt, som dammas ned, måste genast tvättas: och det är besvär, ty han måste tvättas i sjelfva sjön med borste. Deremot en silkes-schalett far dammet straxt af, bara man slår honom ett par slag öfver handen.»

Ja, om du vill byta om på hufvudet, så skall jag genast stanna och vi stiga ur.

»Eller om jag skulle taga upp paraplyn och hålla emot dammet?»

Dammet bär sig icke åt som regn — afbröt sergeanten — hvilket blott faller ofvanpå en paraply. Dammet stiger upp inunder och kommer en dessvärre kring hufvudet; jag tycker ej om paraply i vackert väder.

Sara teg. Man åkte åter en qvart utan samtal. Men vid denna tidepunkt vaknade drängen och böstade så, att det liknade en revolution i bakre delen af vagnen.

»Hvad ämnar han företaga sig med våra saker!» skrek Sara och vände om hufvudet. Albert saktade hästarne och såg sig om: det var dock ej farligare, än att drängen vridit sig om på den venstra sidan, för att försöka en lur på den.

Men härigenom kom Albert tillbakas ifrån sin förstämning, skrattade åt den groteska ställning, Arbogasofvaren intagit under sin inböjda hatt, och sade: »vat du, Sara Videbeck, efter vi nu en gång stannat, så håller jag en smula: hästarne kunna flåsa ut, vi hafva kört raskt: och då får du emellertid byta om för dammet allt hvad du behagar.»

Han hoppade af, gick omkring åkdonet och gaf sin reskamrat handen för att hjelpa henne ned. Hon ställde sig upp, men letade länge efter fotfäste för sin blanka kängspets. Hjulnafvet föreföll henne tjärigt att stiga på. Sergeanten tyckte hon letade för länge, hvarföre han släppte hennes hand och tog henne i stället hel och hållen, lyfte henne till marken och sade: »nu skall du få se, att du genom åkningen blifvit ovan att stå?»

Åh, jag mår rätt bra, och nog kan jag stå, tycker jag. Men visst kör du rätt fort, Albert, i synnerhet på — vet du, magistraten i Lidköping har gjort ett förbud för resande, att fara på fyren genom gatorna.

»Det var en dum magistrat, Sara. Jag tör akta mig för att resa till Lidköping. Men uppriktigt, är du icke törstig i detta hundsvotts-dam? Jag vet en liten källa här uppe i backen. Tycker du icke, att denna nejd är ganska vacker?»

Kallas det här en nejd? hafva vi långt till Fellingsbro?

»Men har du då icke kärlek för vackra landskapsstycken?»

Landskapsstycken? frågade hon och såg sig liknöjdt omkring. De äro så sällan naturligt målade, Albert. Mamma hade ett par landskapsstycken hängande der hemma, sedan pappas tid, på väggen i verkstaden; men jag har låtit hära dem upp i vinden.

»Jaså. Men finner du då icke, att här är en utsigt? Se ditåt — dit längst bort vesterut ligger det sköna Frötuna: Dalsons förr, nu grefve Hermanssons egendom.»

Utsigter hafva vi åt alla håll, hvart jag vänder mig, tycker jag. Men säg, är det här då icke en socken? I Vestergötland hafva vi alltid socknar, så fort vi komma utom staden. Och hvarje socken håller sin embetsmästare i skomakeri och skrädderi, som får ha pojkar, men icke gesäll. Men det gläder mig, ännu hafva socknarne ej kommit så långt, att de hålla egen glasmästare, mig vetterligt åtminstone icke socknarne vid Lidköping; ty det vet jag, att jag har många gånger skickat ut till Råda, Åsaka, Göslunda, Säfvared, Linderfva, Hofby, Trassberg, ja ända till Skallmeja, och låtit sätta uti åt dem.

Sergeanten hade under tiden ställt sig framme vid hästarne och småtalade med dem, då det syntes honom omöjligt, att bringa den vackra flickan till något förnuftigt samtal öfver landsbygdens behag. Torde likväl till hennes ursäkt böra anföras, att nejden emellan Arboga och Fellingsbro icke är öfverdrifvot skön.

»Hvad väg for du upp till Stockholm, Sara?» frågade han efter en stund, sedan hon städat in sin hatt i en vederbörlig ask och i stället satt en ljusgrå, stor, blank och vacker silkesduk öfver hufvudet.

For upp? sade hon.

»Ja, Sara, for du icke samma väg upp till Stockholm, som vi nu resa? Jag tycker du är något liknöjd för vägen och föremålen här?»

Jag köpte mig en biljett på Thunberg, svarade hon, satte mig på honom utanför Kållandsö, då han passerade ifrån Venersborg; och sedan seglade han och for med mig härs och tvärs, ända tills han kom till Stockholms Riddarholme.

»Men jag tyckte du i Arboga hade väl reda på gästgifvargårdar och städer, som vi nu på denna väg hafva att fördas förbi och igenom?»

Det förstås, att jag skulle hafva reda på dem, då jag ämnade taga den här vägen på återfarten, och det gjorde jag för att jag har uträttningar i Örebro och Hofva. (Jag skall sälja litet spegelgods der åt Selin, det kan betala resan). Och det är ingen konst att veta besked på gästgifvargårdarne: se här skall du få se, Albert, jag har gjort en lista på alla ställena, med miltalen, som jag skref upp i Warodells bod i Stockholm, efter en uppgift, jag fick. Och den listan läste jag öfver utantill i går aftons, innan jag somnade.

Albert såg på hennes lista och fann en ganska läslig fruntimmersstil. Och detta låg hon och inpreglade i sitt minne innan hon somnade i går aftons, just då jag —! (förkrossande tanke, som genomfor Albert). »Du sysselsatte dig sannerligen icke med intressanta ämnen innandu somnade,» sade han högt och med en syrlig blick.

Jag läste öfver alltihop, fjerdingstal och namn; det var icke ledsamt. Och så räknade jag i hufvudet ut min andel i skjutsen, för att veta huru mycket jag borde lemna dig på morgonen före afresan: det var roligt: jag tänkte på dig derunder — och somnade hastigt och godt.

»Jaja, det sista var just ett ämne att genast insomna af,» anmärkte Albert. Nu hade hästarne pustat tillräckligt, och sergeanten, ej i bästa lynne, förargad åtminstone öfver menniskors sömnförmåga, gick bort till drängen och väckte honom med en dugtig stöt. »Hans, Mickel eller Fähund, hvad du heter, är det att sofva så, när man skall köra resande? upp fort och ned ur sittsen med dig!»

Drängen, yrvaken och häpen af den grofva, stränga rösten, skuttade lydig och slafvisk, såsom tjenare i staden ofta äro, ur vagnen. »Hva falls?» sade han.

Jo, knyt upp grimskaften här och ändra stolarne. Sätt din bondstol der främst, och sätt dig sjelf i den och kör. Vägen fram till Fellingsbro är nu så jemn och god, att det största nöt kan köra honom. Jag är endast road af att köra, då det är svårt och kinkigt. Så, låt det gå fort, säger jag, sömniga rackare! Och bind den här dynstolen bakföre, midt öfver vagnen, så sätta vi oss i den.

Drängen blef småningom galant, och uträttade prompt herr of'sérns ordres. Sara Videbeck yttrade under hela detta samtal ingenting, men smålog då och då åt vissa pikar, som hon begrep.

Man satte sig upp på det förändrade sättet. Drängen körde nu och blef genom denna syssla snart alldeles redig. Han ville visa sin hurtighet, smällde och körde, »så det bar af som sjelfvaste fan», enligt skaldens uttryck.

I rappet kom man till Fellingsbro. »Se, hvilka stora, vackra, rödbruna hus!» var Saras första ord efter den långa tystnaden. Hon menade förmodligen de tvenne Fellingsbrobyggningarne, som vända gaflarne åt landsvägen, stå så symmetriskt med den rymliga, fyrkantiga, rena gården emellan sig och trädgården i fonden, samt skyddas för bönder och lass genom sitt staket utmed vägen.

Albert svarade intet på hennes utrop om husen, steg af, uppgjorde hastigt affärerna, och fick hästar till Glanshammar, jemte en lika bra vagn och stolar. Ånyo satt man upp: den nya skjutsaren, en brunskrynklig, men pigg gubbe, fick köra sina hästar sjelf; och derpå förlorade man icke, ty han durkade af på den goda vägen ganska flinkt. Efter en stund vände sig vägen åt venster, söder, och man kom in i skogar. Gubben talade oupphörligt ett dofgroft och muttrande språk till sina hästar, hvilket, utan att vara svenska, dock begreps af dem; här kan det likväl icke återgifvas. Glad att ensam få handskas med dem, hörde och såg gubben ingenting annat än vägen och dem.

SJETTE KAPITLET.

> Hvad? är hon i stånd att rysa? tänkte Albert, nå Gud ske lof! då lär hon likväl — — »Hvad ryser du för, Sara?» sade han högt.

»Hvad jag tycker om den här skogen, Albert!» sade resesällskapet, under det de fortforo att åka ifrån Fellingsbro och kommo in på skogen Käglan. Orden yttrades med en nästan smekande röst; hon tyckte förmodligen det var ledsamt att på så länge sakna samqväm. Sergeanten såg åt hennes sida och tänkte: hon har dock ett sinne för det sköna landet? Till hälften blidkad sade han derföre — nej, han sade ingenting, men han hade väl i faggorna att tala.

Med varmare och ännu mer smekande stämma tillade hon efter ett par minuter: »ty här har man då skugga emot solen, och så slipper man dammet!»

Så — intet vidare? tänkte sergeanten och teg durchaus.

Sara Videbeck drog af sig sina handskar, emedan hon kände sig svettig om fingrarne. Hon veckade ihop dem och stoppade innanför kapotten.

Derpå började hon viſta med de begge hvita, knubbiga, genom sina gropar skalkaktiga händerna upp och ned i luſten, för att svala dem.

Eſter en stund sade Albert mildt, men underligt, likasom om han uppvaknade ur någonting: säg mig, bästa, goda Sara! händer det dig aldrig om nätterna, att du drömmer?

»Jojo, hvad det händer.»

Men det är väl mycket länge sedan? du har kanske aldrig drömt alltsedan du var ett litet barn?

»Jag? jag drömde i Arboga i natt.»

Ah! — nå, det kan jag icke få veta?

Sara höll stilla med sina händer; hon lät dem ligga nere i knäet, och de sågo der ut likasom sammanknäppta. »Min dröm kan jag icke tala om,» sade hon med låg röst; »men det var en ganska vacker dröm.»

Albert inföll: jag, för min del, drömde icke sedan jag somnat i natt, men väl förut.

»Åh — det kan jag allrig tro? Fast, afbröt hon sig sjelf, hvar och en drömmer på sitt eget vis, och det är väl också det bästa.»

Sergeanten tog en af hennes händer. När du drömde i natt, hade du äfven då dina begge händer så här sammanknäppta?

»Jag mins icke hvar jag hade händerna. Fast det mins jag väl ändå,» tillade hon tyst och nästan innerligt.

Icke drömde du om, att du var i en skog åtminstone? det vill jag slå vad, och icke att du var på landet heller —

»Och icke heller att jag var på sjön, Albert! Nej, jag drömde, att jag var i en liten, liten kammare med rosiga tapeter, och att jag malde krita —»

Pah —

»Och — lika *mycket*, Albert! — jag kan väl tala om det (fortfor hon i samma ton, utan att märka hans näsryckning), jag drömde mycket om dig derunder.»

Och jag malde väl också krita?

Hon såg upp på honom med ett stort, varmt ögonkast, men slog ned det, likasom träffad af en dimma. Hon sväljde omärkbart en begynnande gråt, hemtade sig dock och sade: »det är just det jag mycket väl begriper, Albert, ty du är officer: jag hoppades ändå, att du skulle vara mera underofficer, än du verkligen är.»

Detta tal var ren arabiska för sergeanten, och den undrande blick, han gaf flickan, sade henne tillräckligt, att hon pratat obegripligheter. Hon drog sin hand tillbaka ur hans.

»Så kan man drömma (sade hon, som det tycktes, mest till sig sjelf), och när man vaknar, är det allt på ett annat sätt. Derföre är det bäst, att hvar och en lefver fri för sig sjelf, på sitt vis, och icke bråkar sönder'et för en annan. Man kan vara goda vänner ändå, och det är bäst så. Det är allraljufvast, när det är bra, och man icke gör sin nästa förtret.»

Albert runkade på hufvudet. Hon talar ur sin dröm, tänkte han. Emellertid fortfor hon:

»Och Gud vet väl bäst, huru han vill hafva menniskorna, men icke begriper jag'et. Det är ändå bäst, att man lefver som Gud har skapt'en.»

Dessa breda ord föllo sig i sergeantens öron så löjliga, att han var på vägen att gifva till ett gapskratt. Men af vördnad för uttrycket i flickans ansigte, som såg ganska tankfullt ut, höll han sig tillbaka och försökte att inkomma i hennes egna tankegångar.

En upplysning måste Sara Videbeck gifva mig, inföll han. Din mor har fört ett olyckligt lif med din far, det hörde jag af dina berättelser i går; men tro icke derföre, att allt ondt kommer ifrån karlarne —

»Det må jag väl veta, svarade hon; jag känner ju svarfvarålderman Stenbergs? hans hustru är en så svår ragata, att karlen kan förlora hela lefvernet för hennes skull. Och bättre är det icke hos Sederboms, der frun är småpjollrig, och karlen går fånig af sorg. Än hos Spolanders då? och Zakrissons? Det är likadant öfver allt, bara en kommer dem så när, att en får skåda dem i buren. Och de sluta icke förr än de gjort hvarann till riktiga uslingar på ömse sidor: det kan jag aldrig gilla.«

Din far, Sara, hade han allt från början varit så stygg emot din mor?

»Gud vete det. Jag var icke född då och såg dem icke straxt. Men min mor, stackare, bar sig väl alltid åt på sitt vis, kan jag förstå, oaktadt hon arbetade med sig; hon var nog från början allt ordentlig, tror jag säkert; men tillika ändå slösig, svår; och hennes sätt, det var aldrig för rart eller just rätt trefligt, kan jag tycka. Så att far, hvilken återigen också var på sitt vis, blef småningom sådan der — och slutligen ond och alldeles befängd — usch!»

Detta blir för ängsligt, kära Sara; låt Lidköping vara som det är, vi hafva icke kunnit dit än. Vet du hvad den här skogen heter?

»Ja, jag tänker Gud förlåter mig, att jag är som han har gjort mig. Nemligen på mitt bästa vis, det förstås. Men att jag skall pina en annan ända innerst i helvete, eller att en annan skall köra mig ditin, det är onödigt. Hvad skogen heter, Albert? det bryr jag mig icke om. Men det vet jag, att Gud har gjort stjernorna och hela himmelens här; och allt hvad täckt och godt står på jorden, det har Gud gjort, och Christus har kommit till vår frälsning. Fast jag icke är en läserska, kan jag väl förstå, att Christus icke har emot det menniskorna hålla af hvarann på vackert sätt och fylla det första Guds budet; men att det tillgår så, att de göra hvarann till djeflar eller fånar, det måste han sjelf icke gilla. Men folk har hittat på mycket dumt tyg till hvarsannars elände; och det allravärsta är, när de fått i hufvudet på sig, att det skall tjena dem till gagns. Hvad dig anbelangar, Albert, så är du yngre som karl, än jag som qvinna; ehuruväl du kan vara ett år, eller par, äldre än jag, såsom menniska beräknad. Derföre är du ock oklokare än jag, och jag vet mera: fast du känner annat, som vackrare och gladare är. Du skall ändå icke tro, att jag är ledsam af mig; jag är lätt och frimodig som en fågel; och det må du vara säker på, att jag tänker alltid behålla mina vingar. Kan också du flyga, så är det väl; men är du bara en pratmakare, så säg så gerna ifrån straxt.»

Stor och grandios paus.

»Att du kan bli ond och stött,» fortfor glasmästardottern, »det har jag sett, och det må gerna vara. Bara du ville bli rasande öfver reela saker. Fast (tillade hon med sänkt röst) det är omöjligt att beräkna i förskott, eller föreskrifva: det har jag nog tillräckligt märkt och erfarit: hvad som allenast rispar nageln på den ena, går in i hjertblomstret på den andra, och bränner upp'en som gift. Gud vet väle bäst, huru han vill hafva menniskorna; men jag begriper'et icke.»

Sergeanten tyckte sig i hast tjugu år äldre än för en stund sedan, och han yttrade: Sara skall få höra huru det varit beskaffadt med mig. Icke är jag en embetsmästare, och det lärer du i afseende på husliga förhållanden icke stort värdera, om jag skall döma efter dina utsagor både om din far och om de öfriga åldermännen i Lidköping. Men officer är jag heller icke, som enligt ditt språkbruk vill säga, att jag är hvarken dagdrifvare eller pratmakare, åtminstone ej i stor skala. Jag är således underofficer, jemt och rätt. Hvad som gjorde, att jag tyckte så mycket om dig i går, kan jag nu icke påminna mig; och jag är rädd, att berättelsen derom för dig skulle låta alltför litet reelt. Du — hvad ditt hurtiga sätt att tala anbelangar, och ditt myckna undervisande — så är du så riktigt ifrån Vestgötakanten, som någon flicka kan vara; men jag sjelf är så besynnerlig, att jag håller icke mindre af dig för det. Utan tvifvel borde du då fråga mig, hvad jag är för en, och hvar jag är född? Du har icke frågat det, och jag bekänner, att denna likgiltighet har litet sårat mig. Men om små sår är nu oss emellan längesedan förbi att tala. Jag vill derföre rätt och slätt säga dig, att stora vingar har jag icke att flyga med, men saknar icke dun helt och hållet. Min tjenst för kronans räkning är obetydlig; emellertid eger jag derigenom rättighet till uniform och har under exerciserna fått pli på kroppen. Det är hvad en karl mest behöfver, och — såvida han icke inalles är en dum, ohjelplig hund — kommer han dermed så långt han vill i verlden. Ty att lära sig kunskaper, det är en lätt sak för den som vill. Men pli och skick är svårare: och jag vill icke gå längre efter exempel härpå, än till dig sjelf, Sara; du lär icke stort fått lära i verlden, om jag undantar att du gått i läran på verkstaden; men icke dessmindre är det ej prat af mig, då jag säger, att vackrare pli på kroppen har ingen flicka än du. Jag har sett många och varit mångenstans, så du kan lita på mitt omdöme. Men jag kommer igen till mina egna utsigter: jag reser nu till Vadsbo härad, och skall sedan ända så långt ned som till Gräfsnäs, Sollebrunn och Koberg. Jag gör årligen ett slags handelsresa — uppköp och inspektion tillika — ja, jag kan icke förklara det närmare — till vissa gods och egendomar, som tillhöra familjen S**, med hvilken jag på afstånd — mycket afstånd, Sara — är beslägtad. Jag drager häraf inkomster i viss procent, utom nöjet att se mig om. Jag har aldrig gjort någon menniska orätt, och ämnar i all min dar låta bli det. Längre sträcker sig icke mina vingars flygt. Dock kan det hända, att om jag efter några år lagt ihop en summa, så köper jag mig en liten egen gård i Timmelhed, bort åt Ulricehamn till, der jag har bekanta. Dit vill jag likväl ej locka dig, du, som kanske skyr landet, likasom jag ej särdeles älskar småstäder, annars än som resande, och gerna åker ut ur dem så hastigt jag kan. Du — för din del — är glad och välvillig när det bär åt: och det är således åtminstone en punkt, hvari vi sammanträffa: det torde finnas flere, bara vi hitta på dem. Antingen du brukar silkeshuckle eller hatt, tycker jag om dig i begge fallen. Du skrifver, som jag sett, en god, läslig stil. Men slutligen har jag mycken smak för att vår och sommar plantera blommor —

»I kruka?»

Nej, för sju tusan djeflar, på öppen mark, eller på sin höjd i drifbänk, om blommorna äro af det slag, att de icke tåla kall jord. Dock hvarföre icke i kruka äfven, för att ha i sitt fönster —

»Hvita levkojor?»

Alldeles, det passar bra och ger en god lukt i rummen. Men då måste likväl —

»Ja, man måste då i fönsterna hafva rutor af rent, fullkomligen hvitt glas, Albert! ty grönaktigt, groft glas, som somliga stackars borgare nödgas nöja sig med, sticker så af emot vackra blommor, att då är det bättre inga hafva i sina lufter. Annars tycker jag mycket om lavendel, som har en gråblå färg och går bättre ihop med rum, der en bor med mindre förmögenhet. Ack, Albert! du skulle se min lilla kammare — jag har levkojor! Fast, det är sant, du reser bara med till Mariestad, och jag får åka ensam sedan på den kala, sandiga kusten emellan Mariestad och Lidköping — ack det är den naknaste, fulaste väg! Jag blir ängslig, när jag tänker på den färd, jag der skall föra.»

Hvarföre skulle jag bryta af vid Mariestad? det är icke bestämdt ännu. Och icke heller börjar, som du säger, den fula vägen genast på andra sidan om Mariestad: man har, utom mycket annat, den herrliga Kinnekulle att fara förbi mellan Mariestad och Lidköping.

»Nå, det kan hända, att man har Kinnekulle någonstans, men flackt är det der i socknarna, så mycket mins jag; ty till Mariestad har jag en gång åkt ifrån Lidköping. Och lappri vore väl det också, antingen der vore flackt eller icke, men jag ryser vid tanken på att — »

Hvad, är hon i stånd att rysa? tänkte Albert, nå Gud ske lof! då är hon likväl —— hvad ryser du för, Sara? sade han högt.

»Ja, det kan jag väl säga, ehuru det låter barnsligt. Jag tycker det är tråkigt, att åka på bondkärra och hafva en drös vid sidan. Derföre har jag också sällan sjelf åkit ut på beställningarne i kringliggande härader, utan mest alltid skickat verkgesällen eller någon af de pålitligare pojkarne: fast derpå har jag lidit stora förluster, men en kan icke stå ut med allt.»

Hvad i Guds namn, har du lidit stora förluster?

»Jojo men. Det fins väl ingen i Lidköping, som ovuliga pojkar slagit sönder så mycket för, på vägen, innan det hunnit isättas. Men den förtreten kan smältas, det går ej till hjertat. Nu får jag se huru min stackars mor mår, när jag kommer ned.»

Hon dör snart, kanhända, och det är väl, såsom du sagt, för henne det bästa. Då blir du ensam i huset. Men för att återkomma till vår resa, hvad ger du mig om jag följer med, icke blott till Mariestad, utan ända till Lidköping?

»Ah!»

Detta lilla utrop af glädje var ovilkorligt; likväl hemtade Sara sig genast, såg på sin reskamrat och sade: »du skall få, först och främst min andel i skjutsen —»

Det förstås.

»Och . . ifall du icke misstycker, skall du få en levkojqvist, inlagd i ett nytt skrin, som jag sjelf skurit glaset till, lagt guldpapper under och limmat ihop sidorna på.»

Dermed är jag ändå icke fullt nöjd. Nånå, vi fundera väl ut något på vägen, vi hafva ännu många mil dessförinnan, sade han.

»Och kanske, afbröt hon med en egen, ganska fin accent, blir du allvarsamt ond på mig redan innan vi komma så långt som till Mariestad, så skiljas vi . . redan der.»

Paret af de begge nätta, välkrökta, mörka mustascherna höjdes på sergeantens öfverläpp, hvaraf det är högst troligt, att han ämnade höja sjelfva läppen, öppna munnen och tala: kanske nämna närmare om sin ersättning för mödan att resa ända till Lidköping. Men Sara hade knappt slutat de sista orden, då hästarne skyggde till, Gud vet för hvilken ruska vid vägen; den brunskrynkliga skjutsbondgubben, på sitt vis lika flitig i samspråket med fålarne, som de två resande sinsemellan, hade släppt tömmarne allt för slaka, så att han icke i hast kunde hålla in dem, utan springarne togo till galopp och började skena. Nerikes hästar äro af en förträfflig race och födas väl; eld, mod, ifver att löpa utmärker dem. Sjelfva Albert måste således snabbt resa sig upp och stå i sittsen; han ryckte tömmarne ur hand på gubben och drog in tyglarne barskt, så att de begge rödblacka skymlarne måste kröka sina halsar likt höga sprättbågar, fnysa och sätta nosarne i bringorna. Skena blef således icke af; men gick gjorde det, så att hjulbössorna kunde hafva tagit eld, om de haft lust.

Sergeantens lockar flögo kring tschakot-kanten. Han tyckte sig nu åter vara minst sina tjugu år yngre tillbaka igen. Han tittade ned åt sidan: Sara såg icke alls ängslig ut under huj-farten, och detta fröjdade Albert mera och högre, än historieskrifvaren är i stånd att beskrifva. Albert tänkte: här är dock nu ånyo en punkt, hvari hon och jag sammanträffa. Kanske råkar jag någon gång ännu en.

Men verkligen är det icke omöjligt för en historieskrifvare att följa med alla händelser; och icke går det an för honom att tala om allting, smått och stort? både hvad som sades och icke sades? hände och icke hände? huru ofta hatten ombyttes för schaletten och tvertom? Korteligen: de kommo till Glanshammar, kommo till Örebro, kommo till Kumla, och kommo än längre.

Men ehuruväl åkdonet var på vägen att skena på Glanshammarsvägen, gick dock resan sedan på det hela ej så fort, som efter första uträkningen. Ty nog måtte väl det vara bra mycket, att hafva fyra nattläger emellan Arboga och Mariestad? Och att det blef så, måste slutas deraf, att de körde in i Mariestad först tisdagen; de hade dock lemnat Stockholm thorsdagen, såsom i början vid handen gafs: alltså sex dagar inalles, hvaraf en på Mälaren och de öfriga fem till lands.

Till en del kom väl dröjsmålet deraf, att när de vid Bodarne, der en natt öfverhvilades, om morgonen stego upp, var Sara icke fullkomligt väl. Hon hade icke förr varit utsatt för så mycken rörelse, och hennes ögon, ehuru nu nästan klarare än alltid annars, glimmande och fulla af högsta innerlighet då hon såg på Albert, visade likväl spår af att knappt hafva sofvit halfva natten. Flickan, som kom in med kaffet klockan half sju, var således högst välkommen. Förträffliga dryck vid ett sådant tillfälle, som morgonen! Men det är väl åter för enskildt att nämna?

Således är det bäst att genast vara i Mariestad. Det kan ingen hjelpa, att resan dragit ut sina sex dagar.

Mariestad njuter förtjent det ryktet, att vara en af Sveriges skönast belägna småstäder. Hvem påminner sig icke den öppna, vidsträckta utsigten öfver Venern, tagen i synnerhet ifrån kyrkvallen? den stora, högt liggande kyrkan sjelf, som, redan innan man hunnit in i staden, bemäktigar sig ögats uppmärksamhet och drager den bort åt höger ifrån den lummiga alleen, hvari man (ifrån Stockholmssidan räknadt) åker? slutligen, när man inkommit i staden och hunnit ned på andra sidan om torget, den långa flottbron, idylliskt simmande på Tida-åns breda, klara vatten? och nu på andra sidan om bron det täcka Marieholm, andshöfdingens residens, ej just prunkande med synnerlig höjd, men desto mera intagande genom den omgifvande trädrika vegetationen? Landsfaderliga minnen ifrån förträffliga styresmän öfver länet sitta liksom inflätade emellan de mjuka, för aftonvinden svigtande lönn-, björk- och hassel-grenarne, med deras vajande löf.

Hvem minnes icke detta allt? Minnet beror likväl på om man varit i Mariestad; ty att blott höra talas derom, tjenar föga; man måste med egna ögon se Tidans milda, inbjudande utlopp.

Albert och hans följeslagarinna kommo dit en himmelskt vacker juliiafton. Någon omständlighet måste tillåtas historien på sina ställen. Ursäktas skall och bör derföre, att hvad som följer berättas.

Sedan de vid inresan nått torget, körde de icke rakt fram nedåt Marieholmsbron till, utan veko af en liten gata åt höger, som icke slutar förr än i sjelfva Venern. Ungefär midt på denna gata låg huset, som emottog trötta resande.

De stego ur här, besörjde om sakernas inbärande, och allt gick bra. Men sedermera föreslog Albert, att, medan qvällen ännu var så ljus och vacker, göra en lustvandring i staden.

Sara hade på den sista tiden, allt sedan Bodarne, blifvit tystare, icke just högtidlig — det ordet passar ej — men mera högstämd, och hon språkade icke så ofta om skråets affärer. Utom denna förändring märktes hos henne ingen annan, än den, att hennes vanliga skalkaktighet i blicken utbytts emot en viss himmelsk vänlighet och tillgänglighet för nästan allt hvad Albert ville.

Utan att säga ett ord emot, lät hon honom taga sig under armen, och hon följde honom dit han ämnade föra henne. Han hade ingen plan med sin promenad. Således föll det sig naturligast och af sig sjelf, att de gingo bort öfver torget ned till flottbron, stannade midt på den och besågo Tidan.

Stående här och skådande norrut, hade de en gränslös utsigt öfver Venerns aftonklara, vattrade duk. De kunde icke se hvar och huru sjön sammanflöt med firmamentet sjelf: det syntes allt såsom ett. »Och det här heter *Tidan?*» anmärkte hon med en liten runkning på hufvudet; »alldeles så flyter också *Lidan* ut genom vår stad, och ifrån dess bro har man äfven en lika stor — stor — stor utsigt öfver Venern norrut, och uppåt ända till skyarne, när det är qväll såsom nu! ack Albert! Albert! jag påminner mig just här den stund, då jag och min mor stodo på bron öfver Lidan — och hon kastade — kastade ringen bort — långt — långt ut — »

Albert ryste hastigt, tog henne åter under armen och gick, ehuru hon knappt ville det, tillbaka bort ifrån Tida-bron. Komna upp i staden igen, vände de sig åt trakten, der kyrkan står. Kyrkogården, omgifven af en låg stenmur och planterad med träd i flera grupper, ligger så nära Venern, att man tycker sig hafva sjön inunder sig. Och den gråa, höga, vördnadsbjudande kyrkan sjelf har man bredvid sig.

Sara bad att få sätta sig på en grafsten. Albert satte sig bredvid. »Du är så tyst, älskade, goda Sara, är du trött?» Hon svarade ej en gång på dessa hans ord; men han följde hennes ögonkast och märkte, att hon länge och nästan svärmiskt (sådant hade han aldrig sett hos henne förr) betraktade ett par små vackra barn, som lekte ett stycke ifrån dem i gräset: de rasade hurtigt och slogo hvarann i ansigtet med levkojor.

Barnen sågo hvarken fattiga eller rika ut, men ovanligt vackra. Albert vinkade dem till sig för att göra Sara ett nöje. De kommo barhufvade och långlockiga. Sara höll med svårighet tillbaka en glimmande tår, teg, men klappade dem kring hufvud och hals. Albert sade:

»Tänk likväl, Sara, om dessa vackra barn skulle sakna föräldrar?»

Far och mor kunna de icke hafva varit utan, efter de äro till.

»Men om deras far och mor —»

Dött? ja, då beskyddas de af Gud ändå, och af goda menniskor, som alltid finnas. Jag vet en i Lidköping, som inga barn haft, men hvars nöje bestått uti att af sina medel uppkläda och hjelpa flere små barn, hvilkas föräldrar — Albert —

»Dött?»

Nej, väl sämre! slogos och förskingrade hvarann till själ och kropp, och läto barnen gå der.

»Ett sådant slags barn har du sjelf en gång varit, Sara?»

Och en barmhertig moster, moster Gustava, som brukade smyga sig hem till mina föräldrar, har jag att tacka för, att jag är så pass folk som jag är. När pappa dog, vardt det väl något lugnare och bättre hemma, fast mamma då redan var så förstörd och förslöad, att hon dugde till intet, och icke mer kunde repa sig, ehuru det då annars kunde hafva varit en möjlighet för henne att bli menniska igen. Sedan har jag växt upp och tagit tömmarne hemma. Men jag är så, det vittnesbörd må jag gifva mig sjelf, att jag vill förtreta och förderfva ingen; minst dig, Albert. Hiskeligt är och blir det alltid, att en menniska skall kunna få en rättighet, hvarigenom hon sättes i ställning att in i döden förgöra en annan. Dermed vinner Guds vackra kärlek visst inga framsteg på jorden. Aldrig vill jag hafva den makten öfver en annan, och åt ingen tänker jag gifva den öfver mig.

Albert teg: han klappade barnen på hjessan.

»Ack, du tycker om små barn!» utropade hon.

Utan att svara henne, sade han likväl: om nu dessa barns föräldrar, Sara, vore ogif —

»Barnen se goda och vackra ut; det tyckes, som Gud och menniskor älska dem.»

Men om föräldrarne icke äro gif — icke se om dem — — Vi kunde ju i stället för dessa barn, Sara, tänka oss utsvultna, trasiga, öfvergifna.

»Äro föräldrarne goda och förnuftiga menniskor, — inföll hon mildt — så se de nog om sina barn, så länge de lefva; det vet jag så visst, som att ingen rifver hjertat ur bröstet på sig sjelf.»

Men om föräldrarne äro elaka och oförnuftiga?

»Ja, i det fallet äro de elaka och oförnuftiga, antingen gifta eller icke; och de handla derefter, både emot barnen, sig sjelfva och mot annat Guds skapade arma verk. Det har jag tillräckligt sett och skådat, Albert.»

Men en skillnad är det —

»Ja, en stor skillnad. Den skillnaden har jag nemligen sett vara, att om menniskor börja med att vara goda och kloka, så kunna de väl fortfara dermed och äfven tillväxa deri, om de få lefva i sitt lif, som Gud skapat dem; eller ock beskedligt rättas af menniskor, derest de fela, som ofta händer. Men bringas de att vara natt och dag i ondt sällskap, så smittas de till själ och kropp: och om de afsky det sällskapet, men ändock nödgas dermed umgås, så händer det som oftast, att de förbittras, retas och blifva liksom djeflar.»

Albert studsade, liksom alltid, vid detta ord; så fort han icke sjelf brukade det i svordom. Han hviskade något vid sig sjelf om läsare.

»Tänk hvad du vill, Albert, men visst icke är jag en läsare, det kan du fråga dem sjelf efter; ty jag lemnar dig i din fulla frihet. När jag på grafstenen här talar om djeflar, så menar jag förderfvade, hiskliga menniskor, som man väl kan få skåda i städerna, och på landet med, tror jag.»

På det sättet pröfvas menniskorna, Sara.

»Pröfvas? Jag tänker, att ingen, som vill menniskor rätt väl, tillställer en sådan pröfning, der största delen går under uti och rent i qvaf. Och hvilken är det väl tillständigt och anständigt, att med menniskor anställa en så helvetes pröfning, att den slutas med helvetet sjelf? Det kallar jag icke pröfning, men raseri.»

Albert studsade ånyo och sprang upp vid de förfärliga orden. Helvete, raseri och djeflar hade aldrig ingått i det samtalsspråk, hvarmed han umgicks, utom, som sagdt är, då han svor. Och i sällskap med Sara hade han aldrig gjort en enda ed, åtminstone ingen ställd till henne sjelf, hvarken god eller ond.

För att muntra sig, lyfte han upp barnen det ena efter det andra i sin famn, kysste dem varmt och såg litet skygg ned emot henne, som satt på grafstenen. Han fann henne i detta ögonblick se upp på honom sjelf och på barnen, och det tycktes, som hon till hälften ämnade sträcka armarne efter dem. Han fästades underbart af denna tafla. Han var hvarken målare, musikus eller skald; han kunde således hvarken teckna, sjunga eller säga sig hvad som så intog honom i den sittande, uppåt skådande qvinnans bild. Och äfven hon var icke poetisk. Bilden af det rent och himmelskt okonstlade är likafullt någonting.

»Nu — nu kom in, Sara! aftonen stupar allt mer; du kan bli kall. Jag ville icke för tusen verldar att du skulle förkyla dig.» Han gaf barnen åter flere kyssar och små silfverpengar; de sprungo sjungande sin väg, och han tog Sara Videbeck under armen.

Förkyla mig? Det hoppas jag ej skall hända. Jag är ganska varm, Albert, fast det tör vara så, att du aldrig ser mig het, eller finner mina kinder glöda.

Innan de stego ut ifrån kyrkogården, vände hon sig om en gång, såg på det majestätiska, höga, grå kyrktornet bakom dem, och gjorde en omärklig böjning, likasom neg hon till afsked derifrån . . . eller kanske till tacksamhet för det nöje, som hon af de små njutit på kyrkogården.

Alberts hjerta blef lätt igen, när han kom på gatan. Hon gick ock så lätt, frimodigt och nästan elastiskt vid hans sida. De började språka om resan och hvarjehanda förnödenheter. Innan de viste ordet af, voro de komna vid gästhuset, der deras saker redan befunno sig i en rymlig, vacker, glad kammare.

Likväl blef det snart så skumt, att jungfrun kom upp med ljus, rullade ned gardinerna och frågade hvad herrskapet befallde till afton? och om de ville spisa der nere i allmänna rummet, eller uppe för sig sjelfva?

»Till en början gå efter matsedeln, jungfru lilla, så skola vi sedan bestämma det andra.»

Flickan gick. Är du road af att vara bland folket der nere? frågade Albert.

»Icke — och alldeles icke i afton! sade hon. Vi äro nu i Mariestad, och hafva litet att samtala och öfverräkna med hvarann, i fall vi här skiljas och du far söderut, men jag åt vester. Låt oss äta häruppe.»

Flickan återkom med matsedeln. Albert bestämde sina rätter, hvilka öfverensstämde med Saras, utom deri, att hon tog salad till köttet, han deremot sin lieblingsrätt gurkor. »Och duka häruppe åt oss,» sade han. Jungfrun gick och kom åter; allt blef i ordning. Efter den lilla, glada och förtroliga måltidens slut dukades af igen, och de blefvo ensamna.

SJUNDE KAPITLET.

Men det säger jag, att om du sedan far omkring något, det har jag intet emot. Och jag vill inrätta mig hemma alldeles ensam. — Glömma? Om du sprang upp nu, och sprang ut, och reste till Sollebrunn i natt, skulle du glömma mig för det?

När de blifvit ensamna, såsom i slutet af förra kapitlet omtalades, gick Sara fram till deras kappsäckar och började afskilja de saker, som tillhörde Albert. »Reser du genast i qväll, eller först i morgon bittida?» sade hon, likväl med en half röst.

Hvart, menar du?

»Jag vet icke hvart du ämnar dig, Albert. Men du har talat om att ifrån Mariestad vika af söderut till de stora egendomarne?»

Vadsbo härad, der jag hade åtskilligt att uträtta, hafva vi nu redan till det mesta kommit igenom och lemnat. Jag får taga igen det på återfarten. Nu skall jag visst till Odensåker, Sköfde, ja ända ned åt Marka och Grolanda, så att vigaste vägen väl vore att här utanföre vid Lexberg vika af åt Kekestad, och ej följa vestra vägen genom Björsäter och så till Lidköping. Men jag har äfven göromål vid Gräfsnäs, åt Sollebrunns-trakten, och vägen dit går ganska beqvämt och rätt genom Lidköping. Hvarföre kunde jag icke då så gerna nu genast få taga den sednare turen?

»*Hvarföre* säger du? du har ju din frihet att taga hvilkendera du vill?»

Ja, Sara, för mina affärer har jag visserligen frihet härtill —

»Är då något annat hinder? Hvilketdera vill du sjelf?«

Du frågar mig, Sara? och du vet lika såväl som jag, att jag vill följa dig till Lidköping. Får jag icke se ditt lilla hus? dina små rum en trappa upp, som kunna hyras ut par exemple åt resande? och det der större rummet nere på botten, der du en gång tänker hålla handelsbod, och det måhända snart nog, i fall din mor —

»Allt detta vill du verkligen se?»

Goda, älskade Sara — du ler? det är mitt fulla allvar. Jag har många resor att göra här i Vestergötland, fram och åter, om sommaren och kanske hela året, i fall min plan lyckas att få transport på Vestgötadals regimente, och det beror på Dorchimont. Någonstans skall jag under alla dessa färder hafva mitt hem — för mina sakers skull — kunde jag icke få hyra af dig de der smårummen en trappa upp?

»I Lidköping? Men du har icke sett de rummen ännu. Spar till dess. Aldrig köpa, aldrig hyra hvad man änn ej sett och skådat!»

Denna gyldne regel gick på meter, och var det första af det slaget, som sergeanten hörde ifrån Saras mun. Men orden föllo sig så bra och beledsagades af en ljuf, nästan smekande tonvigt. De stodo begge vid ett af fönstren i rummet, hade ånyo upprullat gardinen och släckt ljusen, för att en stund njuta aftonhimmelens intagande anblick innan de lade sig.

»I dina Lidköpings-smårum, Sara, är det visst rosiga tapeter? det slår icke felt, och derinne har du säkert fordom vid sina tillfällen malit krita?» — Han höll henne i sina armar, hon såg frågande upp i hans ansigte, att finna om han gjorde narr af hennes dröm — den hon berättat — den der drömmen i Arboga. Men hon fann nu ingen ironi, ingen satir på hans läppar.

Fordom? inföll hon. Det kan ske många gånger ännu. Jag ärnar ej aflägga mitt yrke.

»Men om jag hyr rummen?»

Så sköter jag mina saker på bottnen i nedre våningen hos mig sjelf.

»Du vill då aldrig sköta någonting uppe hos mig?»

Blir du der något boendes, Albert, så skall du väl ock hafva mycket att uträtta för egen räkning, och behöfver hafva dig i ordning, så som du kan tarfva. En god matinrättning finnes i granskapet, och billig städning är lätt att få, äfven tvätt och strykning hos beskedliga menniskor, som deraf hafva en liten skärf för sin bergning, Albert. De skulle kunna förtjena mer, om icke skråna vore. Men det säger jag, att ofta önskar jag ändå få bjuda dig ned på en liten enkel risp, om det faller sig: kanske bjuder du mig ock någon gång upp? Men aldrig, aldrig vill jag taga af det ditt är, eller lägga mig i ditt husväsende — blott svara dig, ifall du frågar mig till råds, det du sedan kan följa eller ej, huru du vill — och allraminst skall jag nånsin hindra dig i ditt arbete. Jag förstår mig icke på dina sysselsättningar: det måtte väl vara en hop skrifveri och räkenskaper, kanske, efter du har att göra med inspek— ja, lika mycket — Hörstadius och Selander och Silfver— kanske på Koberg — men aldrig vill jag störa dig deri.

»Det tackar jag dig för, Sara, det är rasande bra. Men fins det ingenting, som kan vara gemensamt, sådana menniskor emellan, som — »

Det är rätt mycket, ja ganska mycket öfver ändå att hafva gemensamt, utom sådant der, Albert. Får jag säga dig rent ut, som jag menar? Ty jag har tänkt på detta — under dessa dagar —

»Också jag har tänkt derpå mycket, mycket, må du tro: det måste bli vår högsta angelägenhet.»

Likväl få vi akta, att det icke må gå sönder för oss af alltför mycket nit. Det är hälften vunnet, att taga sakerna lätt och klokt, vet du; rätt och slätt, Albert. Och det är just så man kan taga dem, när man riktigt håller af hvarann.

Sergeanten förstod henne icke alldeles, men smekte det vackra hårfästet vid hennes panna. Fortfar, Sara! du skall tala först.

Hon upplyfte sitt hufvud ifrån hans bröst, hvaremot det hvilat litet, betänkte sig en smula, men sade dock: »Efter det så är, att du håller af mig och jag dig, så hafva vi ju det gemensamt? Det är mycket det, Albert. Och det är mer än många hafva. Men taga vi oss före, att äfven hafva en hop annat onödigtvis gemensamt, så skall jag berätta dig hvad deraf följer. Skulle du taga mitt lilla hus, min näring, mitt bohag och penningar — obetydligt, men som jag kan hafva eller få — ja, jag vill icke neka för dig, att jag kunde börja bli förtretlig. Ty kanske förstår du icke att sköta sådant? Jag gissar du vet icke det sjelf ännu, efter du ej försökt hafva hus och yrke: åtminstone vet jag icke det. Och det är mycket möjligt, att min oro vore orättvis, och att du skötte allt ganska bra; dock skulle den oron, Albert — ja, jag skall tala om för dig, att så fort du märkte dylikt hos mig, så blef du rasande. Då gick jag för mig sjelf och gnagde på mina hemliga tankar;

ena stunden skulle jag tycka, att jag gjorde dig orätt; andra stunden skulle jag finna, att jag väl kunde ha rätt ändå, åtminstone i ett och annat. Af dessa strider och plågor i sinne och själ skulle tiden förnötas, som kunde användas till nytta och förvärf. Och att tiden förstördes, vore ändock det minsta. Men, Albert, jag skulle bli stingslig af mig. Du skulle finna mig retsam, först någon gång, sedan oftare. Deraf skulle du sjelf bli stingslig. Eller om vi begge undertryckte obehagligheterna, ginge för oss sjelfva och »sväljde», som de kalla det, så skulle misstycket i stället krypa invärtes in i merg och ben, tära helsan, och vi skulle aftaga till själ och kropp. Då finge vi väl börja på att dricka Lunds brunn, eller kanske förstöra pengar på gyttja, som jag har hört omtalas vid Porla eller Loka: sådant, som föga uträttar, när man har det illa ställdt. Så en annan sak, Albert, som jag äfven vill att du skall märka väl. Af plågorna skulle min hy snart aftaga, ögonen blekna, och jag bli fulare än jag är. Det skulle du aldrig hafva hjerta att säga mig, men du skulle ofta tycka det. Jag skulle nog vara så klok att finna det sjelf, och gå afsides i mina mörka grubbel öfver hvad du tyckte om mig: och hvad du allrig sade mig, det skulle jag dock upptänka och gissa för egen räkning. Deraf blefve min sömn nog dålig, och sedan skulle jag häraf bli ännu skrumpnare dag från dag, Albert ja, det har ingen gräns med fulheten, när en börjar på det viset, det har jag sett på folk. Och huru ginge det med dig? Du skulle, om du vore så god som den bästa man kan finna, söka trösta mig med milda ord; men huru än du dermed menade, skulle det låta litet tomt i mina öron, efter jag kunde märka, att du ljög åtskilligt för att ställa mig tillfreds. Det komme att göra saken värre, men icke bättre. Och du skulle nog också ledsna, ty du är i alla fall menniska, Albert, du som jag. Du torde väl ändå mindre ledas vid mig för mitt försämrade utseende till kroppen, än för min inre retsamhet, tråkighet och hela stygghet till själen; kanske blef ock jag af lidande till sluts oförnuftig och dolsk, så vardt jag dig ännu olidligare. Och det man brukar yttra om löften och eder, blir bara tomma ord, då ingen menniska ändå håller det, som ingen menniska kan hålla: jag talar om den inre hjertats kärlek till en person, som är det enda härvid att skatta, men som utan hjelp går bort, om personen till sin andes tycke blir olidlig för en. Jag har nu nämt om huru jag kunde bli odräglig för dig: detsamma skulle väl kunna inträffa, att du kanske vardt outhärdlig för mig äfven. Hvad är det då för tröst i de gifna orden? Man sitter olycklig för sig sjelf och har ett namn. Det är som en titel utan embete. Det är som en skylt utanför en bod, och när man kommer in i boden och frågar på varan, så fins icke varan, som skylten talar om. Hur gör man då? jo, man går ut förargad och spottar åt skylten. Är icke det rätt nöjsamt? Det har jag ofta med grämelse måst åse hos andra, och jag likar det icke. Jag önskar icke att du eller jag må hafva det så. Älskar du mig — då är jag glad och har nog hvad det vidkommer, och skall sköta mig för hela resten sjelf, lustig och nöjd och flitig; sofva godt om natten och vara vacker om dagen; det vet jag, och det skall du få se. Men älskar du mig icke — hvad hjelper då allt annat, och hvad skall jag med det öfriga? Det gagneligaste och bästa för oss är blott, att kärleken må räcka. Och den kan nog taga slut ändå kanske: men åtminstone bör sådant undvikas, som man kan förutse gör förtret, eller kan göra förtret, och stjelpa kärleken, men icke hjelpa honom.»

Men, Sara, om vi äro goda och förnuftiga menniskor, som jag tycker vi äro begge två, så böra vi väl straxt från början kunna — och sedan fortfara — och jag tycker vi borde icke räkna oss till de olyckliga exempel du anfört?

»Om vi äro goda och förnuftiga menniskor, som jag hoppas vi med Guds hjelp kanske äro — så, Albert, fordras det ju icke mer? Vi behöfva ju då intet vidare, än utöfva hvad af godhet och förnuftighet följer emot hvarann och mot alla andra, så vidt vi sträcka oss. Hvem kan hindra det? Betänk väl — om vi nu äro goda och förnuftiga, är icke då det allra angelägnaste, att vi dermed fortfara, och älska hvarandra? Och det måste vara saken. Då måste synnerligen allt sådant undvikas, som kan förderfva, göra en elak, fånig och dum. Det står alltid till Gud huru en menniska fortfar att vara, och mången kan falla. Men åtminstone böra vi icke med hvarann tillställa sådant, som en liklig trolighet är uti, att det kan fylla hjertat med etter och hjernan med en dimmig sky. Det må andra kalla prof; men jag kallar det onda och okloka företag, som folk icke med rätta borde göra hvarann. Ty om Gud sjelf ger någon en plåga, som icke kan undflys, hon är då att tåligt utstå och är ett prof. Men menniskor kunna låta bli usla tillställningar: sådana äro undvikliga och böra undvikas, och äro icke att kalla prof, helst som de oftast föra till helvetet, dit väl ingen vänlig inrättning borde vilja draga sina underlydande. Men tänker du icke som jag, Albert, så har du din fulla frihet med dig, och —»

I alla fall, afbröt sergeanten, har du orätt i det, Sara, att förderf och olycka finnas i alla hus.

»I alla?» frågade hon. »Nej, jag har sett ett eller par hus, der de lefva bra, rätt bra. Men det kommer visst icke deraf, att de blifvit hoplästa, hvilket icke annorstädes hjelpt, utan deraf, att de i själ och

och hjerta draga öfverens, åtminstone så pass mycket som behöfves, hvilket alltid hjelper der det fins.»

Hoplästa? hvad menar du med det?

»Att man läst öfver dem, vet jag. Kära Albert, signerier tjena till intet. Man måste en gång komma derhän, att i denna sak, som i alla andra, söka hvad som verkligen tjenar, och ej bygga på det odugliga. Deraf blir icke blott olycka, utan, hvad värre är, riktiga laster. Ty, så fort man icke älskar hvarann, så är det en riktigt ful last att —»

Signerier? Men jag tycker rätt mycket om en vacker bön — sådan par exemple, som brukas när två —

Sara såg upp med ett underbart uttryck. »Gud är mitt vittne,» yttrade hon, knappt hörbart, men med den renaste stämma, »Gud känner, att jag älskar böner. Och jag gör dem, Albert, och jag tänker göra dem. Men ack, icke nyttjar jag böner till sådant, som de icke tjena till; ty det är signeri och tomma ljud, om icke ännu värre, nemligen hädelse. Böner? O min store Gud? Ej den vackraste bön förvandlar hvitt till svart, eller svart till hvitt. Om två stå bredvid hvarann och ljuga redan då ett tycke för hvarandra, som de icke hafva, icke gör bönen lögnen dervid till sanning. Eller om de icke då stå och ljuga, men likväl lofva sådant, som det händer att det sedan alls icke står i deras makt att hålla icke afböjes det genom någon läsning öfver dem? Och det som oftast inträffar, nemligen, att de sedermera icke hålla hvad som blir dem omöjligt att göra, men likväl med skenet låtsa så, till ökad plåga och lögn, hvad uträttade väl då den arma bönen på förhand? icke hindrade den att så går? Och när de så ändå fortfara med hvarann, blifva de allt mera grofva till själ och kropp — ja, riktigt liderliga, det måste man tillstå — och till sluts sådana, att de icke mer alls kunna fatta hvad vackert och rent i verlden är, eller förstå något i grunden klokt om menniskan, ehuru man läst öfver dem. Det ser man ju jemt, och det kallar jag oseder. Albert! icke är det värdt att heta god, ädel eller lycklig, om man icke är det. Och aldrig är det värdt att till vinnande af en sak bruka annat, än det man vinner honom med; så tycker jag. När det fattas mig olja till kitt, icke ställer jag mig då och läser öfver kritan; utan jag går ut och skaffar mig olja, som jag blandar i kritan, och det hjelper. Jag brukar aldrig signerier, Albert; fast flere i Lidköping kasta saltkorn i ugnen, när de hafva tandvärk, och stöpa bly öfver sjukt folk, och sätta stickor i trän: och ibland säga de, att de blifva friska, som väl kan hända, fast det icke sker af stickorna, tänker jag. Så, Albert, träffas ock hopkästa, som äro rätt sediga och lefva väl; men det kommer icke i sjelfva grunden af läsningen.»

Nå, men så skadar den åtminstone ej.

»Jojo men. Ty när man en gång har läst öfver tvenne sådana, som icke duga för hvarann till annat än förderf och elände, så vill och påstår man ändå, att de ytterligare skola vara ihop och bråka sönder hvarandra, bara för den läsningen skull, som en gång skedde i onödan. Det menar jag är ganska skadligt. Sålunda är det väl illa gjordt, att bruka böner så, att de icke tjena, men i de flesta fall ganska rysligt skada. Ack min Gud — och att göra bön, som är så heligt och ljuft, när det kommer på sitt rätta ställe! Det vet jag bäst.»

Älskvärda flicka, när gjorde du bön sist?

»I Arboga — Albert.» Hon hviskade detta så tyst, och det lät nästan som ett *min* gick före namnet Albert; men hela uttrycket var för mycket magiskt att kunna fasthållas, ehuru sekunden deraf var för djupt intagande, att i evighet kunna glömmas. Hon teg. Men hon tillade straxt derefter högt: »Jag säger det ännu en gång, Albert; tänker icke du som jag, så har du din fulla frihet med dig och med ditt. Säg då ifrån det, ty jag ville i det fallet, att du fore i qväll så gerna, eller i morgon, och icke komme med till Lidköping: ehuru Gud vet, huru gerna jag hade dig hos mig på den sandiga stygga vägen.»

Blott på vägen?

Deras varma ögonkast möttes; men de sågo ej länge in i hvarann, förr än de blickade ut genom rutan och på himmelen, hvilken förekom dem icke hafva mörknat, ehuru de tillbringat en lång stund i skymningen. Albert satte sig på en stol vid fönstret, hade Sara i sitt knä och mindes nu ända bortom Bodarne den skumma qväll i Arboga, då han äfven satt vid en ruta, med fåfängt bemödande att rista sitt namn i den. Huru mycket hade icke sedan dess förändrats? Hvilket nytt tidehvarf? Med hvilka andra ögon såg han på henne? och hon tycktes sjelf hafva kommit i en annan verld. Allt det förut ej sällan påkommande barska, qvicka, slyngelaktiga var borta; hon bar nu anblicken af medborgarinna; samma förnuft i allt, som förr, men ett förnuft, sänkt i doftet af den innerligaste hängifvenhet, den renaste ljufhet. Det underbaraste var, att den fullkomliga frihet, hvaråt han oaktadt allt af henne lemnades, att resa bort ifrån henne om han ville och när han ville, långt ifrån att locka honom till öfvergifvande, gjorde henne tusendubbelt älskvärd, lätt och angenäm i hans ögon. »Och älskvärdhet är det enda — det enda — som drar till äkta kärlek. Denna kan uteblifva ändå kanske; men skall något verka, så är det allenast älskvärdhet,» tänkte han.

Hvad ser du på deruppe i himlahvalfvet, Sara?

»Jag undrar, om det kan vara långt dit?»

Han tryckte henne till sitt bröst och svarade: vi äro på vägen.

»Blott på vägen?»

Nej framme — om —

»Albert!»

Berätta mig, Sara, oförställdt — du talade nyss om huru menniskan af inre bekymmer och själens plågor kan blifva ful; och det hade du visst rätt uti. Vi skola låta bli sådant. Men Sara, säg — du kan ej någonsin bli ful? Det syns mig omöjligt —

Till själen, Albert, behöfva du och jag aldrig blifva fula: och det tycker jag gör tillfyllest. Men till kroppen vet du väl, att då man blir gammal, så — äfven utan att plågorna tära.»

Hvad betyda åldrade drag, då en god och sann ande speglar sig rent i ögon och alla lineamenters uttryck. Det är af denna himmel jag drags och hänrycks.

»Så tycker äfven jag. Gudskelof, du är icke en narr, Albert.»

Och äfven kroppens drag förfalla sent, först ganska sent, så framt en god, liflig och verksam ande bor i dem. Så tror jag, Sara.

»Det har jag sett på moster Gustava,» inföll hon.

Låt oss då hafva det så, Sara, att hvar och en af oss styr för sitt. Jag skall icke låta dig hafva hand öfver mitt, likasom du icke gifva mig makt öfver ditt. Vi skola endast hafva vår kärlek gemensam. Men tänk, om endera af oss kom i behof, så att det egna icke förslog till lif och uppehälle?

»Vill då icke kärleken gifva bistånd?» frågade hon och spratt upp. »Komme du i nöd, Albert, skulle icke jag skänka dig af mina medel, så länge jag hade, och jag fann att du ej vore en förskingrare, en usel en. Och blef jag mycket fattig, så kan det ju äfven hända, att du — att du skulle vilja skänka mig något?«

Gud, så du frågar, Sara! Men när det är så oss emellan på begge sidor, hafva vi icke redan då våra medel gemensamma?

Nej, det är en himmelsvid skillnad. Om jag skänker dig en gåfva, i penningar eller annat, så gör du sedan dermed och handterar det allt som du vill. Deraf kan ingen förargelse uppstå; det blir ditt, likasom det du hade förut; och frågar du mig till råds om handteringen dermed, så skall jag svara dig, och du gör sedan ock med rådet efter som det synes dig bäst. På det sättet är du, oaktadt skänken, lika fri, oförryckt och oförstörd. Likaså, om du vill förära mig något, så måste du gifva mig det på samma villkor, som en ren och älskvärd skänk, till glädje och gagn, den jag får vända och nyttja som jag behagar och behöfver. Sådana gåfvor och gengåfvor äro då en hjelp åt menniskan, men icke ett ömsesidigt förderf, sådant som det dagliga trassel, folk annars mycket bruka med hvarann.»

Kunna då aldrig menniskor hushålla ihop?

»De kunna ju försöka. Går hushållningen bra, så kan man ju fortfara med den, likasom man fortfar med mycket annat, som går bra. Går han åter rasande, så är det ju välbetänkt att upphöra med den, likasom med annat rasande. Men kärleken emellan två, den bör främst af allt hållas fredad och i ro för sådant; den bör allrig göras lidande eller beroende af en sammanboning eller hushållning, och huru den kan slå sig ut. Jag tycker det är bäst att de aldrig flytta ihop, det får jag säga; emedan folk, som älska hvarann, mycket snarare reta, förarga och slutligen förderfva hvarann, än andra, som icke räkna på hvarann och derföre se mycket med kallsinnighet. Men vilja de då ändtligen försöka det onödiga nöjet, att låta två hufvuden regera jordiska saker, som skötas allrabäst och blifva redigast, när de icke blandas, utan hafvas af hvardera personen för sig, hvilken styr sitt bäst efter sitt hufvud — så må de åtminstone vara så kloka och sluta upp dermed innan deras kärlek förgår, som lätt kan hända; ty intet glas är vackrare än hjertats tycke, men ingen emalj skörare. Det kan jag förstå.»

På det sättet vore ju allrabäst, att vi icke allenast läte bli att bo ihop, utan äfven icke såge hvarann alltför ofta?

»Du tänker ju också göra många resor, Albert?» yttrade hon med en blick, långt ifrån smärtsam.

Det måste jag. Jag kan ej undvika det.

»Huru glad skall jag tänka på dig medan du är borta? Och så vacker, som jag då har dig i min själ, skulle du hafva svårt att vara, Albert, om du stannade hemma. Men du skall återkomma! och hvarje gång dubbelt välkommen!»

Men herre min Gud —

»På det sättet skall kärleken räcka. Du skall slippa se mig i alla dumma, ledsammma, stygga — ja, i stunder, då det är alldeles onödigt att se hvarann. Och om äfven du har sådana stunder, ty du är menniska, Albert, så skall jag också slippa se dig då.»

Men, lefvande Gud — Sara, jag begriper icke — hvart tar detta vägen? man kan hitta på att glömma hvarann?

»De, som med olidlighet nöta sig emot hvarandra stundligen, de glömma hvarann snarast, Albert; eller om de minnas hvarann, så är det med plågans minne, såsom man kommer ihåg fulslag.»

Hu då!

»Det är nära kroppar med aflägsna själar. Såsom det står i Skriften: de lofva mig med läpparne, men deras hjerta är långt ifrån mig.»

Du är dock en läserska!

»Nära själar med aflägsna kroppar tycker jag då, om så skall vara, mera om.»

Men kunna ej beggedera vara nära?

»Stundom, Albert. Nu är det så oss emellan. Men . . . Och till Lidköping vill jag du skall följa. Men det säger jag, att om du sedan far omkring något, det har jag intet emot. Och jag vill inrätta mig hemma alldeles ensam. — Glömma? Om du sprang upp nu, och sprang ut, och reste till Sollebrunn i natt, skulle du glömma mig för det?»

Sara, du skulle stå framför mig jemt!

»Och jag skulle se dig genom alla mina fönster. Försök! res för ro skull!»

Tillåt mig att dröja litet.

»Glömma? När likgiltighet kommer emellan menniskor, då är det som glömskan halkar med i sällskap. Men resor och afstånd, hvad betyda de? Landsvägar äro icke det, som gör afstånd emellan själar. Nå, icke vill jag du skall vara borta öfver halfva året, det tillstår jag.»

Du andas så ljuft!

»Glömma?» sade hon åter efter en liten stunds tystnad. »Kanske, om det händer att kärle kenslutar emellan några, att glömska också då kan komma: men åtminstone är det visst, och det vet jag, att icke uppehålles hjertats glada minne af sådant, som öder ut kärleken sjelf. Derföre —«

Ja, jag skall icke se dig, icke påhelsa dig alltför ofta, Sara. Men om jag får hyra dina smårum och der sitta för mig i mitt eget arbete, så skall intet i verlden, ej du sjelf, kunna hindra mig ifrån att måla din bild framför mig, nemligen icke med pensel, det kan jag icke — ack om jag kunde! — Och skulle du blifva sjuk, då vill jag gå ned och sitta vid din säng.

«Det kommer an på sjukdomen, bästa Albert. Jag har helst Maja hos mig, hon förstår det bättre.»

Men — min Gud — om — jag tänker blott — om par exemple jag sjelf blef sjuk?

»Det är en helt annan sak. Då går jag upp i dina rum och sitter hos dig natt och dag, om det behöfs, vid din säng. Jag sluter igen boden och skrifver utanpå: »bortrest». Du skall veta, det är den skillnaden, att om en karl är sjuk — riktigt, så att det icke är prat, utan han ligger till sängs med allvar — det är icke en obehaglighet, ledsamt eller fult att vara närvarande vid; det kan jag med. Men ett sängliggande, sjukt fruntimmer, med lungsot eller så, det är allrabäst för sig sjelf, Albert. Likväl, om något skulle hända mig, har jag icke emot, att du dröjer i staden — i huset — i öfre våningen. Skulle — — —»

Gud! hvad menar din underfulla uppsyn?

»Skulle jag dervid komma nära döden, då ville jag, Albert, att du gick ned i mitt rum — näst innan jag dör — till mig! — och — — ty denna hand ville jag kyssa sist af allt i verlden . . . .
. . . .

ÅTTONDE KAPITLET.

> Se dig omkring och var glad i uppsynen! Jag ville hafva den hemliga glädjen, att när du åker fram på gatan, hvarannan flicka må stanna och tänka: »Kors, en så vacker officer der far!»

Historien och geografien, som alltid räcka hvarandra handen, måste äfven här hjelpa hvarann; så att när den förra sist drog sig hastigt undan och viker tillbaka, börjar den sednare tala, och talar på följande sätt: Vägen emellan Mariestad och Lidköping räcker ända ifrån Mariestad till Lidköping. Denna väg började de begge resande straxt befara morgonen derpå, så fort de doppat sina skorpor i ett par vackra äkta koppar.

Vestergötlands geografi må säga allt hvad hon vill och behagar om södra Venerstranden; det vissa är, att om man icke ser på vägen, som stryker fram här, så förekommer den ögat alls icke obehaglig. När de begge resande hunnit till Bresäter, sade Albert: »Nu beror det på, om vi framåt Forshem skola taga den gudomliga vägen öfver Kinnekulle, som går genom norra delen af Österplana, så Medelplana och Källby: på hvilken väg vi komma förbi Hönsäter, Hellekis och Råbäck —»

Råbäck? jag har hört omtalas Råbäck? jag har icke varit der förr, fortfor Sara, men hvarföre skulle jag nu dit, då *hon* icke mera bor der?

»Hvilken hon?»

Der har en engel bott, men som nu flyttat till Vettern.

»Fru — jag vet — jag mins icke rätt namnet.»

Jag har icke heller sett henne, fortfor Sara; men bodde hon ännu qvar på Råbäck, så skulle jag önska taga den vägen. Goda, förträffliga böcker har hon lånat moster Gustava i Lidköping, och dem hafva vi begge läst tillsammans på mellanstunder.

»Dem vill också jag läsa!» utropade sergeanten.

Du skall — men —

»Ja, den andra vägen vi kunna välja, fortfor han, går deremot ned åt Enebacken, öster och söder om Kullen, genom Skälfvum, förbi Husby, och så. Hvilkendera skola vi taga?»

Huru skall jag kunna afgöra det? det förstår jag mig icke på.

»Men du skall veta, Sara, att Hellekis hör till de utmärktaste ställen i Vestergötland; det förtjenade väl att fara den vägen.»

Om du vill. Och är der stora hus och byggnader, så förtjenade det nog att göra sig bekant på stället; det kunde en gång löna sig.

Litet förstämd refvade sergeanten in sitt samtals poetiska segel; han hade icke nu på några dagar hört yrkets angelägenheter omtalas, men märkte genast, att de voro i antågande. Och huru kunde han vara ledsen på henne för det? Likväl ville han ej, att så gudomliga platser, som Hönsäter, Hellekis och Råbäck, skulle uppoffras till mål för blotta glasmästarönskningar: han beslöt således att taga den prosaiska stråten öfver Enebacken, lemnande Kullen till höger.

»Hon har dock varit högre stämd,» fortfor sergeanten för sig; »ja, ett par dagar! och hennes talämnen, ehuruväl alltid sig lika hvad klokheten beträffar, hafva dock ej ständigt haft smak af en gesäll i fruntimmerskläder. Stackars, goda, oskyldiga flicka!» tillade han med en knappt återhållen tår; »goda, älskade! huru orätt bedömer jag dig? är det icke rätt väl, att du är så förnuftig? Du skall ärligt och förträffligt kunna sköta dig och de di —»

Han ryckte till hästarne, likasom en hastig skrämsel påkommit, och han fruktade de skulle fara af någonstans; men han hemtade sig och fortfor inom sig: Allt hvad jag kan spara och aflägga, skall jag gifva dem, och det såsom en fullkomlig, en ren gåfva, så der som hon vill hafva det, utan all inblandning ifrån min sida (om icke medelst fria råd), huru hon dermed må hushålla. Men, gode Gud! mina skall jag kalla dem: det skall, det måste, det vill jag bestämdt!

«Det skall du, och det blir min himmelska glädje, att höra dig säga så.» — Albert for förskräckt åt sidan vid dessa Saras sakta uttalade ord. Hade han glömt sig i sin svärmiska utsigt ända derhän, att han talat högt och förrådt sina innersta tankar?

»Räds icke, Albert; dina hviskningar, dina allratystaste hviskningar till dig sjelf, hör jag; ty jag är så, att jag hör.»

Store Gud! hvem är du då? kan du mera än andra?

»Du kör så bra och galant, Albert; jag älskar dig.»

Du älskar mig, men du svarar mig icke?

»På hvad skall jag svara?»

Huru kunde du höra nyss, hvad blott min själ darrande tänkte?

»Jag älskar din själ, derföre hör jag din själs ord.»

Hvad?

»Det vill säga, jag förstår dig. Jag begriper dina tankar: till och med hvad du grubblade på nyss förut —»

Hvad? om yrket?

»Jaja — Albert — ett fönsterglas är icke så föraktligt, som du tror, Albert. Det skyddar dig om vintern emot kölden ute, och gifver dig likväl ljus med detsamma. Det mesta i lifvet är annars så, att om det värmer, sker sådant icke utan med mörker, eller om det lyser, så sker detta sällan utan med köld. Ett fönster allena — märk väl, min Albert — ger ljus utan att låta köld inströmma; och det håller värmen inne, med bibehållande likväl af ljus tillika. Så är ett fönster beskaffadt, och det betyder mera, än mången fattar. Derföre skall du icke förakta fönster, och icke förakta Saras yrke, hvarmed hon har födt sig och alla i Lidköping, dem hon kan hafva haft att bistå — och skall så hädanefter — och äfven dig, Albert, om du kommer i nöd.»

Nej, Sara, det skall du aldrig behöfva. Flit! en stor flit i mitt yrke — ty också jag har ett yrke! — älskade, goda flicka, nu känner jag, likt en himmel, hvad det är att vara flitig — jag skall och vill *förtjena*! — detta ord, som förr lät så lumpet i mina öron? Förtjena vill jag! arbeta och dermed hjelpa ej blott mig, men — alla i Lidköping, dem jag kan hafva att bistå. Yrke och flit — du, Sara, har lärt mig de rätta orden! Han tog hennes hand.

. . . .

Geografien är en stackare, som ständigt låter öfverrumpla sig af Historien. Hvar var det nu, som den sednare tog sitt nya öfvertag igen? Jo, på vägen åt Enebacken. Så tag då vid der och håll sedan uti dig, geografi!

Enebacken — och så får man Holmestads, Göteneds, Skälfvums kyrkor, och till och med Vettlösa på litet afstånd åt venster: förlåt, Vättlösa heter det. Sedermera kommer man så, att man ser Husby och till och med Klefva kyrkor uppåt Kullen till. Vidare råkar ögat inom kort Broby kyrka, Källby kyrka, Skeby kyrka — det var obegripeligen så mycket kyrkor!

Men nu är det slut. Ett stort öppet vatten möter till höger och slår den åkandes blick med en tjusande förfäran: han fruktar få hela Venern öfver sig, åtminstone inpå hjulnafven, och tviflar icke att den sanka, gula sandstrand, han åker på, legat under böljan en gång. Venern är en fé, som dragit sig litet undan: hvem vet, om hon icke hastigt och oförtänkt kommer på en och tar igen sina gamla rättigheter? I synnerhet vid nordanstorm är detta fruktansvärdt.

I dag teg vinden och böljan log. Sara satt i hvarje ögonblick anande att få se sitt Lidköping. Hon kände de ljufvaste inre minnen.

För en sak måste dock Historien tillåtas att redogöra: det är för den besynnerliga lyckan de hela vägen rönt, att få parvagn. Ty eljest pläga kärror hota de flesta resande, som icke komma på egna hjul eller stå på egen botten i vagnarne. Kärror äro stundom stygga att åka på. Det var således en mild skickelse, som förfogat här; och kanske ligger närmaste förklaringen i det, som medici sjelfva — hvilke annars aldrig befatta sig med ödet — påstå om naturen, nemligen att hon har en utmärkt och enskild omvårdnad om qvinnan; att hon nästan är skygg att skada henne; är vördnadsfull, undvikande, aktsam. Detta är en mystisk, men en helig tanke. Måtte derföre också menniskan vika lika vördnadsfullt undan: må vi knäböja för en himmel, som okänd — misskänd — står omkring oss, så nära, så god, så hemlighetsfull, så glömd, och likväl så ständig.

Lyckan att få parvagn kom för dessa resande ofta deraf, att när Albert såg hästarne vara goda, brydde han sig icke om att fordra skjutsbonde, utan körde ensam; hvilket bönderne, när de se sig få ordentliga åkande, gerna gå in på och tacka för. Så hade nu sergeanten och hon farit ensamna hela tiden.

Lidköping kom. De började åka på stadens första gata, bred, stor, bra; men litet ojemnt stenlagd. »Bästa Albert, låt mig stiga af här, detta är mitt barndomshem: jag skulle vilja gå till fots härinne. Du kan köra, jag går ensam.»

Nej, jag stiger också af, går bredvid och kör.

»Icke! det ser illa ut. Och så tillika, Albert, en annan sak. Åk du ensam fram till källaren bortom torget. Jag går hem till mitt hus: jag vill komma dit ensam först. Jag vill se huru det är med min stackars mor.»

Äfven jag vill se henne.

»Nej, Albert. Om hon ännu lefver, skulle hon känna en fasa vid din anblick. Det vill jag icke.»

Min Gud! hvad säger du?

»Ty du skulle omöjligen kunna undvika att förråda dig. Du skulle uppföra dig så emot mig, att hon i dig skulle ana en friare: hon skulle skälfva vid föreställningen att i dig se sin dotters blifvande man. Jag skulle få svårt att öfvertyga henne om, det du aldrig i verlden skall bli —»

Ha!

»Frukta dock intet, goda Albert. Du skall snart komma hem till oss, och du skall få bese de rum, du ämnar hyra. Men vänta tills jag låter kalla dig. Kör nu gatan rätt fram: det är icke svårt att hitta här i Lidköping. Utan afvikningar kommer du rätt så bort till den der bron, som vi talat om, öfver Lidan — den der, du.»

Ha!

»Den åker du öfver; men betrakta utsigterna till höger och venster, ty skönare flod än Lidan rinner ej genom en stad. Litet längre fram, samma väg, kommer du till torget. Ett större torg fins icke i verlden: kör rakt fram öfver det till mynningen af gatan längst bort åt venster. Den gatan går åt en annan tull, hvarifrån vägen löper till Göteborg. När du nu kommer på den gatan, blott till nästa tvärgränd ifrån torget, så ligger källaren der i hörnet. Tag in på den, låt bära upp alla våra saker; tag en kammare för din räkning öfver natten, eller tills jag låter kalla dig. Jag skall hemifrån skicka en af lärpojkarne efter mina saker: du känner väl dem åtskils?»

Det står väl icke S. V. på alla: men jag skall försöka.

»Du är tankspridd, goda Albert. När du kommer fram, så ät litet, stärk dig, och tänk icke så mycket på mig. Du känner väl igen dina egna saker åtminstone? Allt hvad som icke är ditt, det är mitt — och låt pojken hemta det.»

Hvad som icke är ditt, det är mitt!

»Men — var icke förstämd, icke blek! Du är i en hygglig stad, skall du veta. Se på menniskorna, när du far genom gatorna: du skall märka, att nästan hvar flicka här är behaglig — det är Lidköping utmärkt för — jag är ibland de allra obetydligaste. Se dig omkring och var glad i uppsynen. Jag ville hafva den hemliga glädjen, att när du åker fram på gatan, hvarannan flicka må stanna och tänka: »kors en så vacker officer der far!»

Sergeanten nickade ett temligen muntert afsked åt Sara, som stigit af. Han körde framåt, långsamt likväl, och såg sig ofta om på sitt gående resesällskap.

»Du kör för simpelt,» sade hon vinkande. »Det går icke an för en karl.» Han slog då till en frisk klatsch i luften, hästarne foro af. Sara Videbeck gick ensam.

Hon vek ned åt en gata utmed ån: gatan, som förde hem till hennes boning. Det var icke sent på qvällen, dock redan afton; flere skyar i långsträckta, söndertrasade och oförklarliga skepnader drogo här och der fram öfver hvalfvet; till regn liknade det sig likväl icke. Solen skämtade nere ur vestern med de allvarsamma, betänkliga, ljusgrå, tunna skygestalterna.

Fotgängerskan stannade vid en tvärgata, emedan folk kom gåendes, och hon sökte i dem igenkänna bekanta. I småstäder veta nästan alla menniskor till hvarandra. Sara märkte äfven hvilka dessa voro; men, inbegripne i djupt samtal och på temligt afstånd ifrån henne, varseblefvo de henne icke. Hon undrade på deras åtbörder, pekningar och hufvudvändningar. Men då de gingo förbi, steg också hon framåt vidare och närmade sig till nästa hörn. Här stannade hon åter tvert, ty en likprocession kom. Vördnaden för sådant hade alltid hållit henne tillbaka; huru mycket mera nu, då hon med häpnad och bestörtning i denna procession igenkände sin egen verkgesäll, gående svartklädd: några af de äldre lärpojkarne jemte andra bekanta buro en likkista. Det var hennes mors! derpå kunde hon icke tvifla.

Bröstets förfärliga rörelse, andedrägtens uppror bjöd hon till att dämpa; ty ett oskickligt uppträde på gatan måste undvikas! Resklädd och utan allt svart i sin drägt ville hon ej visa sig. »Min mor? min mor! får jag aldrig mer se ditt ansigte?» utropade hon, vred sina händer och drog sig ännu närmare in i det hörn, der hon stod, för att låta det sorgliga tåget komma förbi. Hon tyckte sig höra klockaren till sin granne i processionen doft mumla orden: »förlidne söndagsnatt».

De allvarsamme vandrarne märkte henne icke. Men när kistan hunnit om den tyst gråtande, fördolda dottren, blef det omöjligt för henne att fortsätta sin egen vandring till hemmet. Hon såg, att processionen vände sig fram åt kyrkan till. Om det var begrafning eller blott bisättning, kunde hon icke veta; men hon drogs oemotståndligt att på afstånd följa. Allt var henne ännu oredigt, hemskt, alltför hastigt öfverraskande: att se sin mor, åtminstone röra hennes kista med sin mun, innan hon nedsänktes, det var en nödvändighet.

»Förlidne söndagsnatt?» stafvade hon tillsammans i sina tankar. »Hvar var jag då? I thorsdags reste jag ifrån Stockholm. Hade resan icke fördröjts — hade icke — om — så kunde vi — så kunde jag redan i söndagsaftons hafva varit hemma. Nu är det onsdag! Hvar voro vi söndagsnatten? Hvar? På Bodarne,» svarade hon sig sjelf.

Lidköpings kyrka är till belägenheten olik Mariestads deruti, att då den sednare ligger särdeles högt, beherrskande hela staden och är synlig öfverallt, så står deremot Lidköpings i ett hörn af sin stad, visserligen så, att hon på afstånd märkes — ty hon är likväl en ansenlig byggnad — men icke så, att hon genast och öfver allt tar ögat i anspråk. Hon har icke fått sitt läge utmed sjelfva Venern, såsom Mariestads kyrka, men är omgifven af en mycket lummigare, dunklare, innerligare kyrkogård.

Sara ville desto mindre nalkas tåget, som fruntimmer aldrig gå med i sådana; och de, som höra till sorgen, visa sig i synnerhet icke ute, och minst på kyrkogården, vid det afgörande tillfället. Men Sara måste till kyrkogården! Var ändamålet att nu sänka ned i jorden den älskades stoft, så måste hennes syn, skärpt så mycket som möjligt, söka följa denna färd till dess sista märkbara ögonblick.

Hon fann med rörelse, att stadens ringaste prest blifvit den, som man ombetrott och kallat till utförande af förrättningen. Kistan gick omhvärfd af de menniskor, som varit glasmästarenkans arbetare på verkstaden, och hvilka, sällan vane att gå i svart, nu syntes dåligt utstyrda i till en stor del lånade, åtminstone urvuxna kläder. Men allas ansigten hade, då Sara såg dem träda förbi, burit spår af blekhet, insjunkenhet: »hafva de farit så illa under de tre veckor jag varit hemifrån? nej! det måste betyda sorg eller andakt», hoppades hon. Kistan befann sig redan långt inne på kyrkogården, då dottren med vacklande steg äfven försökte att våga sig ditin.

Hon blickade rundt omkring derinne. Ingen menniskohop fans samlad, i hvilken hon kunde blanda sig, för att på detta sätt våga nalkas närmare till den uppkastade jordhög, hvarpå hennes stirrande ögon stodo. Hon drog sig således afsides bort till en hög grafsten, under ett träd. Bakom den skymd sjelf, kunde hon ändå få åse sin mors sista — enda — heder. En matt ringning började med kyrkans minsta klocka, presten uppslog handboken, klockaren tog upp sin psalmvers.

Vid dessa ljud sjönk Sara på knä i gräset vid den aflägsna grafstenen; tårar kommo i strida svall, hennes hufvud darrade ända ned emot blomstervallen och hennes händer emottogo den fallande pannan. »Min mor! min mor!» utropade hon högt, ty hon viste, att ingen dödlig hörde henne här. Ett saligt minne genomströmmade hennes hjerta dock dervid: »jag har uppfyllt din önskan, min mor! din oaflåtliga förmaning till mig har jag lydt. O, hvarest du nu är, gif mig din välsignelse!»

Om den aflidnas ande nu blickade omkring på hvad här föregick, så skulle den der borta vid sjelfva griften hafva kunnat skåda de svartklädde, som med omsorg och aktning (dock ej med många ord, ty glasmästarenkans lefnad var ju ej att berömma?) sysselsatte sig med det döda stoftet: men här under trädet, till mera glädje för himmelen och lifvet, knäböjde i en skön bild framtid och efterverld: denna bild kunde vara för anden att med mera, att med oändlig sällhet se. Himmelsk dygd, ren sedlighet, sann pligt äro ofta ett okändt, misskändt, icke sedt. Dold stod dottren, tyst i sin bön: menniskor sågo henne icke. En svalkande vind gick öfver blommorna.

Psalmversen var kort, ringningen snart slut, och prestens ord icke flere än handbokens. Allt aflopp således fullkomligen som det skulle: intet fattades, men också intet var tillagdt. Under verkgesällens insjunkna ögon syntes litet blått öfverst på kinderna. Lärpojkarne, af frisk hy, fattade de i beredskap stående skoflarne och började nedstörta mullen.

. . . .

. . . .

Albert hade nått sin bestämmelse i gathörnet; tagit en kammare en trappa upp på stadskällaren, och vandrade i den, än orolig, nyfiken och väntande på bud; än förstämd, uppstämd och nedstämd. Han såg på klockan, hon var sju på qvällen. Att beställa hästar genast för morgondagen och så snart resa åt Sollebrunn, syntes honom nu omöjligt; men klockan åtta fann han det vara just det rätta. Först måste han väl ändå taga afsked af — och när borde hans återkomst likligen inträffa? Allt detta kunde väl icke vara öfverläggningar af allramest invecklade art; men han hade redan vant sig att med en öfverlägga om så mycket; han ville göra så äfven nu, och han fann sig ensam.

Hans oro samlade sig slutligen i en enda brännpunkt: han satt tyst, stel och stirrande i sin hörnsoffa med undran på att intet bud kom. Han hörde en uppasserska slå i några dörrar till rum utanföre. Han ropade henne med dundrande stämma. Hon anlände i flygande. «Gif mig en kopp the!» sade han och såg vild ut.

Van vid ovanliga resande, gick hon sin väg beskedligt, tigande och utan undran. Då ropade han henne tillbaka, och hon kom åter. »Hörde du hvad jag begärde?» röt han. — Ja, herre. — «Så låt det gå fort, medan jag sitter här och väntar!» — Icke har herrn väntat på mig, så mycket vet jag, sade hon stött och gick ut med en liten fnurr.

»Ack, hvad jag väntar på dig!» utbrast han suckande inom sig, utan att hafva hört på den utgångna flickan.

Theet kom, hett och starkt. Sjelfva hon, som bar det, såg förargad ut; ty tålamodet kan förgå på hvem som helst; och när sergeanten förde koppen till läppen, brände han sig så »fördjefladt», att han ropade: det var fan!

Kunde du då icke hafva väntat litet med det? utbröt han; jag är icke skapt att skollas.

»Icke jag heller,» svarade Lidköpingsflickan vigt.

Är du rasande?

»Nej, det behöfs icke mer än en sådan.»

Jag vill lägga i mera socker och grädde, så svalas det'af, anmärkte sergeanten, återkommen till visdom och bättre lynne. Hvad är klockan?

»Det rör mig icke»

Du är dock fan gifven.

»Skall det vara en kopp till?»

Jag ser klockan är snart nio, och intet bud! bädda åt mig i rappet, jag vill lägga mig, så har jag något att göra. Ja, slå i en kopp till.

»Skall den drickas på sängen?»

Slå i och låt den stå der, så får jag se. Jag går ut på gatan, att se mig om; men kommer något bud, så ropa genast upp mig. Och bädda emellertid.

»En konstig offsér!» sade flickan, sedan han gått ut; »men han väntar bud, och jag bryr mig icke om honom.» Hon bäddade hastigt och raskt: hon var ond: kuddar och lakan foro som kanaljer fram och åter under hennes händer. I rappet — som han begärt — vardt sängen färdig.

Verkligen melankolisk, hufvudet sänkt emot bröstet och blek återkom sergeanten. »Har intet bud hörts af?» frågade han med den allrabeskedligaste stämma den utför trappan nedhoppande uppasserskan.

Nej; men allt är i ordning deruppe. Hon försvann i de undre regionerna. Han gick trappan upp.

Kommen till sig, sade han intet. Han kastade ännu en blick genom fönstret på gatan, för att erfara om icke — Men ingen syntes.

Han satt länge vid rutan; men ingenting hände, mer än att det blef allt gråare omkring honom. »Jag lägger mig!» sade han slutligen högt, men långsamt och likasom i lethargi. Emot detta hans påstående hördes ingen invändning. Ingen var närvarande att bestrida honom det allraminsta.

Lethargiskt klädde han af sig, lade sig och somnade, svept i källarmästarens lakan och gråspräckliga sidentäcke, dyrbart i sig sjelf, men utan värde för sergeanten.

Morgonen derpå — som var en thorsdag igen, för att döma efter aftonen förut, hvilken varit en onsdagsqväll — morgonen derpå inträffade, att sergeanten vaknade. Ingen helsade på honom, ingen steg upp vid hans sida, ingen nickade; till och med ingen kom in, ty frukost hade han aftonen förut i bedröfvelsen alls icke beställt. Dock var han så pass karl för sig, att han steg upp och ställde sig på golfvet.

»Obegripligt!» tänkte han.

Han tvättade hufvudet med kallt vatten, klädde sig så elegant, som uniformens snitt medgaf, och steg slutligen fram för en stor väggspegel att ordna det öfriga. De genom sin blekhet finhylta kinderna, de stora, mörka och nu smäktande ögonen, det grant lockade håret: hela den bilden i spegeln såg ut som om han i sanning avancerat till fänrik. Förargelse vaknade härvid, emedan han på en tid fått ett afgjordt och outgrundligt begär att stanna på underofficersgraden. »Hut vekling!» mumlade han: mörka blixtar uppstodo i ögonvrårna, och han slungade åt sin vederpart innanför glaset vreda, morska blickar, som den der i spegeln af begripliga skäl genast återgaf. Så uppmuntrade dessa begge herrar hvarann, och inom en stund såg sergeanten ut som en svensk Achilles.

Någon kom trippandes, dörren öppnades, och uppasserskan steg in med anmälan, »att bud i går aftons afhemtat sakerna, och att de der rummen, som skulle hyras —»

Bud? och jag har icke förr än nu fått höra deraf! Åskor hotade i dessa ord. Flickan vek hastigt mot dörren, men hemtade sig och förklarade, att budet så sent inträffat, att herr majoren då redan längesedan insomnat, och att hon visst icke vågat —

»Hvarifrån var budet?»

Från Videbeckskan.

»Videbe — — (åter en åskblick: dock kunde han icke neka sig, att så just kunde rätta termen låta för det der mellantinget, som han så mycket grubblat öfver. Sjelf nändes han likväl icke tala ut namnet så.)

Ja, eller ifrån det huset, rättare sagdt, fortfor flickan; ty Videbeckskan sjelf hon är då ändtligen borta. Men lärpojkarne kände riktigt igen sakerna och buro dem till sin döda matmors hus.

»Döda! hvad säger du? himmel och fasa? död? nej — och jag fick ej veta något i går?»

Flickan svarade häpen: budet sade, att de der rummen, som ville hyras, de kunde nu få hyras, och att klockan åtta på morgonen i dag skulle de beses. Derföre tyckte jag det icke var värdt att störa herr majoren förr än nu på morgonen klockan sju.

»Beses klockan åtta, sade budet? se här! klockan är åtta om en qvart. Men — evige Gud! Död? Det är omöjligt! omöjligt! omöjligt!»

Han störtade ut och frågade i dörren efter vägen till Videbeckska huset. Uppasserskan berättade och tecknade det, så godt hans otålighet och hennes bestörtning tilläto. Han skyndade bort.

Denna morgon var undransvärdt vacker. Sergeanten kom ned till en af gatorna vid Lidan: dagens friska, nya sol, jemte det blåa, det gröna, det hvita, i luft, på trän, på — ack, nog borde väl sergeanten haft sinne att se och glädjas åt så mycket? nog borde han af berättelserna under föregående dagar nu kunnat finna, att det var Videbeckskan, modren, och alls icke Videbeckskan, dottren, som dött. Men han var så tankfull, att han gick utan all eftertanke.

Slutligen såg han ett litet rödt trädhus med Strengnäs-tycke, dock välbehållet. En lång rad strödt granris på gatan mötte honom: det klack i bröstet: han hade nu dödsspåret att gå efter.

Genom en plankport med klinka kom han in på en rymlig, nysopad gård. Han steg upp på en låg, men bred farstutrappa. Sjelfva farstudörren, temligen stor, var sirad med lönn- ech björkruskor. Körfvel och färskt elggräs doftade ifrån farstugolfvet. Denna milda vällukt mötte honom således; men hans knän darrade, ty han anade, att den, såsom bruket var, hade för ändamål att dölja ångan af det förskräckliga.

En åldrig qvinna kom honom till mötes: snygg, men ytterst tarfligt klädd, en blandning af bekymmer och godhet i anletet. Åter skar det i hans hjerta. »Detta är säkert gamla Maja!» tänkte han. Hvad skulle han säga? huru skulle han begynna? Slutligen stammade han:

»Jag har fått höra, att här skulle finnas rum —»

Att hyra? ja, en trappa upp, om jag får lof att visa herrn.

Han gick åt trappan; men han ryste, ty om hon verkligen var död, hvad i herrans namn skulle han då med rummen? Hans fot höll på att snafva öfver första trappsteget, han vände sig om till den gamla tjenarinnan, han ville fråga något, men tungan vägrade att lyda. För att dock något göra, sade han: »innan jag går upp, låt mig veta hyran?»

Tjugu riksdaler riksgälds på år, men tolf på halfår, min herre. Var så god —

Kalla, dystra, skärande ord! men jag skäms att icke gå upp, då jag hitkommit, tänkte han. Han flög uppför trappan.

Visarinnan förde honom in i tvenne små rum med rosiga tapeter. »Var så god och sitt ned och bese dem emellertid,» sade hon, gick ut och läste dörren.

Sitta ner? nej minsann. Store Gud, hvad skall jag här och göra? Hvilka rum likväl? trefliga! himmelskt trefliga! Här är nyss skuradt, som om det skett i natt? ordnadt, fejadt, och springfärska gardiner uppsatta. En gäst har väntats, det synes. Och levkojor i fönstren? Se, hvilka speglar med ramar? ramarne också af glas med underlagdt guldpapper.

Alldeles så. Och det inre rummet? Äfven der rosiga tapeter? men på annat sätt. Ack, den som här finge bo, och — om, det vill säga, om — gode Gud! — Om dessa små rum var det ganska säkert hon drömde den natten i Arboga, då —»

Dörren öppnades. Hon steg in. Sergeanten for litet åt sidan vid anblicken af en svart flicka: en flicka i ratine med Saras hufvud, mildt leende då hon märkte hans häpnad: en bred, hvit, finstärkt lenons-krage öfver bröstet.

»Jag har sorg, som du ser,» sade hon.

Hvad jag är glad, du lefver? du ler? utropade han.

Den sorg, hvarom hon talade, satt som en fin skymning omkring det öfversta af hennes ögon. Men hvitögats emalj sken blåhvitt, såsom alltid förr, och pupillerna glänste. »Albert!» sade hon.

Han svarade intet: blott såg.

Hvad tycker du om dessa rum? vill du hyra dem? Men du kan icke känna dem mycket ännu. Får jag icke nu bjuda dig ned i mitt, så skall du få se huru jag har det: frukosten väntar. Och börjar du icke dina resor straxt i dag, så ber jag dig ock hos mig till middagen. Går allt detta an, Albert?

Han sade ändå intet. Men i hela uttrycket af hans ansigte låg detta svar: Det går an!

* * *